

ПОКРОКОВИЙ ГАЙД З РЕАЛІЗАЦІЇ ІНФРАСТРУКТУРНИХ ПРОЄКТІВ У СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ

Цей гайд Громадської спілки «Український Альянс Нуль Відходів» зроблений за підтримки «Дому громадянського суспільства» ІСАР Єднання, який працює в межах проєкту «Сильне громадянське суспільство України — рушій реформ і демократії» за фінансування Норвегії та Швеції. Зміст гайду є відповідальністю ГС «Український Альянс Нуль Відходів» та не є відображенням поглядів урядів Норвегії, Швеції або ІСАР Єднання.

Редакторка та упорядниця:

Світлана Каритун — менеджерка програми «Місто Нуль Відходів» ГС «Український Альянс Нуль Відходів», фахівчиня зі зв'язків з громадськістю та пресою офісу «Розумне Довкілля. Хмельницький» ХКП «Спецкомунтранс»

Авторки кейсів:

Катерина Бойчук — дослідниця практик сталого розвитку

Наталія Гаєцька — голова ГО «Маріуполь нуль відходів»

Ольга Машкова — екологиня, кандидат географічних наук, голова ГО «Екологічні новини»

Наталія Пасенко — дослідниця сталих практик управління відходами

Альона Перебинос — екологиня, кандидатка технічних наук, дослідниця у сфері управління відходами та циркулярної економіки

Анна Прокаєва — екологиня, голова ГО «Нуль відходів Харків»

Євгенія Смолієнко — юрисконсультка офісу «Розумне Довкілля. Хмельницький» ХКП «Спецкомунтранс»

Єлизавета Хитрук — екологиня офісу «Розумне Довкілля. Хмельницький» ХКП «Спецкомунтранс»

Ірина Щетиніна — голова ГО «Запоріжжя без сміття»

Рецензентки:

Олена Вусик — юристка, старша проєктна менеджерка реформи управління відходами Команди підтримки реформ Мінекономіки (команди Довкілля)

Діана Попфалуші — менеджерка проєктів ГО «Плато», голова Ради «Української кліматичної мережі», співавторка подкасту «Пояснизаеко»

Дизайнерка гайду:

Влада Мельничук

ЗМІСТ

● ВСТУП	05
● ПРАКТИКИ ЗАПОБІГАННЯ УТВОРЕННЮ ВІДХОДІВ	07
· Продовольчий банк «Тарілка», м. Львів	09
· Послуга оренди багаторазової тари, м. Шкоф'я-Лока, Словенія	14
● ПРАКТИКИ ПОВТОРНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТА РЕМОНТУ	19
· Бібліотека речей («Knjižnica Reči»), м. Любляна, Словенія	20
· KOLO — центр повторного використання, м. Братислава, Словаччина	27
· Reuse Yard — майданчик повторного використання речей, м. Харків	32
· Контейнерне збирання вживаних речей, м. Львів	36
· CC Yard — майданчик циркулярного будівництва, Харківська область	41
· «Хаклаб» — хакерспейс, м. Київ	45
· Депозитно-поворотна система пакування для напоїв та їжі з собою, м. Копенгаген, Данія	51
● ПРАКТИКИ РОЗДІЛЬНОГО ЗБИРАННЯ ВІДХОДІВ, РЕЦИКЛІНГУ ТА КОМПОСТУВАННЯ	56
· Об'єкт механіко-біологічного оброблення змішаних відходів в екопарку, Португалія	58
· Сортивальна лінія, м. Волочиськ, Хмельницька область	67
· Контейнерна система роздільного збирання побутових відходів, м. Хмельницький	70
· Роздільний збір відходів типу «від дверей до дверей», м. Лічфілд, Велика Британія	76
· Безконтейнерна система роздільного збирання відходів, Білогородська громада, Київська область	82
· Центри управління відходами, м. Хмельницький	87
· Депозитно-поворотна система збирання тари, Німеччина	95
· Міська станція компостування біовідходів, м. Львів	100

· Централізоване та децентралізоване збирання й компостування біовідходів, м. Дергачі, Харківська область	105
· Комбіноване збирання та компостування біовідходів, Горохівська громада, Волинська область	109
· Роздільне збирання біовідходів «від дверей до дверей», Крк, Хорватія	115
· Роздільне збирання відходів в закладах освіти, м. Луцьк	120
· Мобільний пункт приймання небезпечних відходів «Екобус», м. Хмельницький	125
· Контейнерна система роздільного збирання відходів електричного та електронного обладнання, м. Любляна, Словенія	133
· Збирання великогабаритних та будівельних відходів, м. Чернівці	137
· Оброблення відходів знесення та демонтажу, м. Брно, Чеська Республіка	142
· Збирання та оброблення відпрацьованої олії від домогосподарств, м. Шкоф'я-Лока, Словенія	147
· EcoREactive — майстерня з переробки пластику, м. Івано-Франківськ	151

ПРАКТИКИ ІНШИХ ОПЕРАЦІЙ ВІДНОВЛЕННЯ ТА ЗАХОРОНЕННЯ ВІДХОДІВ 157

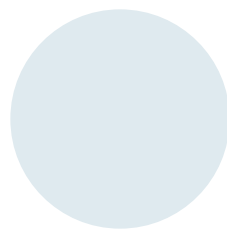
· Рекультивація Грибовицького полігону побутових відходів, Львівська громада	159
· Очисні фільтрувальні споруди на Полігоні №5, Київщина	165
· Система дегазації на полігоні побутових відходів, м. Біла Церква	170
· Сміттєперевантажувальна станція, с. Малехів, Львівська громада	175

ОСВІТНІ ПРАКТИКИ 177

· Навчальний центр поводження з відходами «Гуфі-центр», м. Хмельницький	178
· Розсадник — простір екопросвітництва та природотерапії, м. Львів	182

КОРИСНІ МАТЕРІАЛИ 186

ВСТУП

А ЯК ВИ ЦЕ ЗРОБИЛИ?

У цьому гайді команда авторок зібрала відповіді на найпоширеніші питання, які виникають у представників та представниць органів місцевого самоврядування чи комунальних підприємств, коли необхідно почати якісне реформування сфери управління відходами в громаді.

Покроковий гайд з реалізації інфраструктурних проєктів у сфері управління відходами — це документ, який стане в нагоді органам місцевого самоврядування:

- при створенні місцевих політик у сфері управління відходами, наприклад, місцевого плану управління відходами;
- при впровадженні у територіальній громаді рішень та послуг у сфері управління відходами, що відповідають пріоритетам ієрархії управління відходами.

Гайд складається з 33-х детально розписаних практик (кейсів), які вже функціонують в українських громадах та європейських муніципалітетах. Водночас, до багатьох практик ми додали досвіди різних організацій та підприємств задля кращого розуміння особливостей створення інфраструктурних об'єктів чи прийнятих рішень. Ми розуміємо, що всі громади різні, але в кожній можна та потрібно впровадити те чи інше рішення, обов'язково враховуючи при цьому локальні особливості.

Структура гайду побудована відповідно до ієрархії управління відходами, що є однією з основних принципів Закону України «Про управління відходами». Ієрархія управління відходами впроваджується центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями з метою (у порядку пріоритетності):

1. запобігання утворенню відходів;
2. підготовки відходів до повторного використання;
3. рециклінгу;
4. відновлення відходів (у тому числі виробництва енергії);
5. видалення відходів.

У ГАЙДІ ВИ:

- знайдете практичні рішення, що стосуються запобігання утворенню відходів в громаді;
- дізнаєтесь, як можна організувати систему повторного використання ресурсів та ремонту;
- ознайомитеся із різноманіттям практик роздільного збирання відходів, рециклінгу та компостування;
- знайдете прості відповіді на питання, що стосуються інших операцій з відновлення та видалення відходів;
- побачите варіанти освітніх практик, які допомагають мешканцям/-кам краще управляти відходами та піклуватися про добробут власної громади.

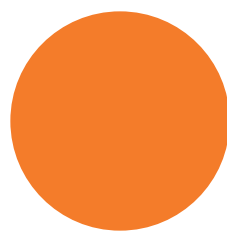
Цінність гайду в тому, що читаючи про кожну практику, ви побачите перелік чітких кроків, які необхідно зробити для реалізації чогось схожого у своїй громаді. Ми попіклувалися про те, щоб у вас залишилося якнайменше питань про створення конкретних інфраструктурних об'єктів після прочитання цього гайду.

Кожна практика складається з наступних блоків:

- як це працює;
- яку проблему вирішує;
- як реалізувати;
- фінансування;
- як визначається вплив;
- ключові результати;
- більше про кейс.

Зверніть увагу, що в тексті ви побачите безліч посилань на зразки рішень, інструкцій, положень, правил, а також посилання на тематичні статті й відео. Рекомендуємо активно користуватися цими матеріалами, адже вони допоможуть вам з кращим розумінням реалізувати гарні практики управління відходами.

Щиро дякуємо усім, хто долучився до створення цього гайду, поділившись власним досвідом та інсайтами!

ПРАКТИКИ ЗАПОБІГАННЯ УТВОРЕННЮ ВІДХОДІВ

**НАЙКРАЩІ ВІДХОДИ —
ЦЕ ТІ ВІДХОДИ, ЯКІ НЕ
УТВОРЮЮТЬСЯ.**

Як українським, так і європейським законодавством, передбачено, що пріоритетом у сфері управління відходами є запобігання утворенню відходів.

Згідно з визначенням Директиви 2008/98/ЄС запобігання утворенню відходів означає заходи, вжиті до того, як речовина, матеріал або продукт стали відходами, що зменшує:

- кількість відходів, у тому числі шляхом повторного використання продуктів або подовження життєвого циклу продуктів;
- негативні наслідки утворених відходів для довкілля та здоров'я людини;
- або вміст небезпечних речовин у матеріалах і продуктах.

Запобігання утворенню відходів є ключовим і важливим етапом ієрархії управління відходами, оскільки превентивні заходи допоможуть громаді витратити менше коштів на подальші операції з відходами.

Наприклад, кількість харчових відходів можна зменшити за допомогою відповідних інструментів:

- просвітницька робота та підвищення обізнаності населення;
- створення політик на локальному та/або національному рівнях (наприклад, закупівлі у їдальнях, ресторанах, готелях, лікарнях тощо);
- стимули для використання багаторазової тари для їжі та напоїв на рівні громади.

Місцева влада може відіграти ключову роль сприяючи розгортанню багаторазових систем для напоїв, механізмів повторного використання для підгузків, а також доступності альтернативних безвідходних засобів гігієни в місцевих магазинах. Для товарів тривалого користування, як-от електроніка, меблі чи одяг, важливо заохочувати ремонт і повторне використання у форматі магазинів вживаних товарів або заходів та платформ із повторного використання — як офлайн, так і онлайн¹.

¹ Zero Waste Training Handbook, Kalle K., Arro G., Kriipsalu M., McQuibban J., Kranjc J., Žnajder Ž., Kenk K., the BEZWA project, 2022

ПРОДОВОЛЬЧИЙ БАНК «ТАРІЛКА», М. ЛЬВІВ

Авторка: Катерина Бойчук

- 📍 вул. Кульпарківська, 158
- 🌐 www.tarilka.org/uk
- 📧 @tarilka.org
- 📷 [@tarilka_org](https://www.instagram.com/@tarilka_org)
- ☎️ +38 067 006 47 20
- 🏠 Громадська організація «Тарілка»
- 📅 2019

Фото: ГО «Тарілка»

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

«Тарілка» — перший продовольчий банк у Львові, що рятує їжу на межі терміну придатності з магазинів, закладів харчування та передає її людям у скрутному становищі.

Доставка продуктів харчування до складу «Тарілка» відбувається або власними силами організації, або завдяки допомозі волонтерів/-рок чи партнерів/-ок ініціативи. На складі волонтери/-ки сортують продукти і формують з них продуктові набори. Видача наборів охочим відбувається щодня за попередньою реєстрацією.

Щоб отримати продуктовий набір люди самостійно приходять до продовольчого банку у визначений час. Також є можливість доставки наборів маломобільним мешканцям/-кам Львова, внутрішньо переміщеним особам та військовослужбовцям/-ицям по всій Україні.

«Ми живемо в складних умовах і маємо турбуватися один про одного. В кожній громаді є бізнеси, які не продають всі свої продукти і в кожній громаді є люди, які не можуть їх купити. Представники ОМС завдяки створенню банку їжі можуть стати сполучною ланкою між ними. З одного боку, це допоможе бізнесу зменшити утворення харчових відходів, а з іншого — допоможе людям, які найбільш вразливі у сучасних умовах, з гідністю отримувати продукти харчування, які вони не в змозі купити».

Ярослав Булишин,
представник продовольчого банку «Тарілка»

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

Продовольчий банк «Тарілка» сприяє вирішенню проблеми неефективного використання харчових продуктів, зменшуючи утворення харчових відходів та допомагаючи людям, яким необхідні продукти харчування.

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ

- Визначити модель банку їжі. Це може бути:
 - складська модель, за якою продовольчий банк утримує склад, де зберігаються продукти харчування, які потім передаються безпосередньо потребуючим людям або через інші організації;
 - модель розподілу готової їжі, за якою швидкопсувні продукти чи страви збираються і розподіляються упродовж дня серед потребуючих або благодійних організацій;
 - віртуальна модель, за якою продовольчий банк виступає як сполучна ланка між донорами продуктів харчування, громадськими чи благодійними організаціями.
- Визначити модель управління. Продовольчий банк може діяти як частина комунального підприємства, так і адмініструватись партнерською громадською організацією. Якщо «Тарілка» діятиме під управлінням комунального підприємства, необхідно внести зміни в Статут, розробити положення про діяльність, видати відповідні накази тощо. Якщо ж керувати ініціативою будуть представники/-ці громадської організації, територіальній громаді рекомендовано укласти угоду або меморандум про співпрацю.
- Запустити механізм налагодження партнерських зв'язків з торговельними мережами, закладами гостинності, виробниками продуктів харчування, громадськими організаціями тощо. На цьому етапі важливо дослідити та зрозуміти, який об'єм продуктів та у якому стані продовольчий банк може потенційно на щоденній основі отримувати від партнерських мереж магазинів та виробників. Важливо вести облік партнерів і аналізувати об'єми можливих партій.
- Вибрати зручне приміщення для діяльності. Найкраще підійде приміщення площею від 30 м² з можливістю зонування простору. Для роботи такого типу установи потрібно передбачити кілька кімнат, які матимуть різний функціонал: для зберігання, сортування та видача продуктів, тому краще обирати не єдине загальне приміщення, а те,

що має окремі кімнати. Важливою вимогою до приміщення є можливість підтримки режимів зберігання різного типу продукції. Найважливіші: температура і відсутність прямих сонячних променів. У зв'язку з тим, що продукти, які швидко псуються, не зберігаються у банку їжі довго, а передаються людям якнайшвидше, велика кількість холодильників не потрібна, хоча наявність їх все ж бажана для зберігання молочних продуктів у літній період.

Варто зазначити, що Львівська міська рада передала у користування продовольчому банку приміщення на пільгових умовах, відтак оплата за оренду не оплачується.

- За можливості створити штатні посади для якісного забезпечення найважливіших щоденних процесів організації: оператор/-ка кол-центра, адміністратор/-ка приміщення, сортувальник/-ця, бухгалтер/-ка, водій/-ка тощо. Щоденна діяльність може забезпечуватися і завдяки праці волонтерів/-ок, водночас для системної і сталої роботи найкраще залучати найбільш мотивованих і зацікавлених людей та надавати гідну оплату праці.
- Для справедливого розподілення продуктів між потребуючими варто розробити систему визначення ступеня критичності потреб. Встановіть періодичність отримання допомоги для кожної категорії населення.
- Для збирання і доставки продуктів потрібен автомобіль. Особливих вимог щодо технічних характеристик автомобіля немає, але найкраще підійде малогабаритний вантажний транспорт. Наприклад, свій перший «Тарілкомобіль» громадська організація «Тарілка» отримала завдяки фандрейзинговій кампанії та пожертвам благодійників/-ць.
- Якісна комунікація із залученням широкої аудиторії. Варто розробити сайт, створити сторінки у соцмережах та месенджерах, співпрацювати зі ЗМІ, лідерами/-ками громади, інфлюєнсерами/-ками. Потрібно зробити діяльність ініціативи видимою для партнерів/-ок.
- Розробити методику оцінки ефективності діяльності та визначити ключові показники для аналізу.
- Для підсилення діяльності та отримання консультацій щодо організації процесів можна доєднатися до Асоціації продовольчих банків України «Тарілка»: tarilka.ukraine@gmail.com, +38 093 967 21 34.

ФІНАНСУВАННЯ

- 110 000 грн у 2020 році та близько 297 000 грн у 2021 році — ремонт та облаштування приміщення;
- 550 000 грн — придбання автомобіля для збирання та перевезення продуктів харчування.

Ці кошти були зібрані як пожертва від фізичних і юридичних осіб.

У 2025 році витрати на роботу простору та надання послуги становили 834 000 грн. Основу цих витрат склали: логістика, паливо, ремонт та обслуговування авто — 70%, інше: операційні витрати (20%), ремонт та обладнання (7%), комунальні послуги (3%).

Варто зазначити, що суттєву частину витрат вдалося скоротити завдяки залученню волонтерів/-ок. На початковому етапі весь персонал «Тарілки» працював на волонтерських засадах. Волонтери/-ки займалися розробкою сайту, веденням соціальних мереж, фандрейзингом, а також частково виконували ремонтні роботи в приміщенні.

Фото: ГО «Тарілка»

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

Збираються і аналізуються наступні дані:

- кількість «врятованих» продуктів харчування, які не стали відходами;
- кількість виданих наборів на локації та через доставку;
- кількість зареєстрованих потребуючих;
- кількість залучених волонтерів/-ок;
- кількість сталих партнерств.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

У 2025 році організації вдалося:

- врятувати 46 000 кг їжі;
- видати 6 175 од. наборів з приміщення;
- адресно доставити більше 400 од. продовольчих наборів;
- зареєструвати 11 160 потребуючих осіб;
- залучити 54 партнерів.

Створено 4 робочих місця: керівник/-ця, адміністратор/-ка кол-центра, адміністратор/-ка видачі, водій/-ка; допомагають 47 волонтерів/-ок.

Фото: ГО «Тарілка»

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

- 👁 [Посібник](#) з відкриття та розвитку продовольчого банку «Тарілка».
- 👁 [Відео](#) від Ukraïner: «Тарілка». Як працює банк їжі?
- 👁 [Стаття](#) від Української правди.

ПОСЛУГА ОРЕНДИ БАГАТОРАЗОВОЇ ТАРИ, М. ШКОФ'Я-ЛОКА, СЛОВЕНІЯ

Авторка: Ольга Машкова

- 📍 Kidričeva cesta, 43a
- 🌐 www.komunalaskofjaloka.si
- ☎ +386 450 23 500
- 🏠 Комунальне підприємство
«Komunala Škofja Loka d.o.o.»
- 📅 2024

Фото: Komunala Škofja Loka

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

У 2024 році громада Шкоф'я-Лока (населення близько 23 275 осіб) впровадила систему оренди багаторазових склянок для масових заходів. Система базується на моделі оплати застави та обов'язковому використанні жетонів: при отриманні напою відвідувач/-ка сплачує 2 євро застави та отримує багаторазову склянку і жетон. Жетон підтверджує факт оплати та запобігає випадкам, коли сторонні особи збирали залишені на столах склянки для неправомірного отримання застави (2 000 склянок не було повернено під час заходу, коли організатор не практикував роздавання жетонів). При поверненні тари та жетона людина отримує назад 2 євро застави. Це дозволяє організаторам не лише покривати витрати за неповернуту тару, але й отримувати додатковий дохід, адже з 2-х євро застави комунальному підприємству необхідно повернути 0,3 євро.

Після заходу комунальне підприємство «Komunala Škofja Loka» забезпечує професійне миття та сушіння стаканів у промислових машинах, що виключає появу розводів та гарантує гігієнічність та чистоту.

Підприємство «Komunala Škofja Loka» надає склянки у боксах по 360 одиниць, проте є можливість орендувати від 50 склянок. Склянки виготовлені з поліпропілену (PP5) та розраховані на 100 циклів використання, витримуючи температуру до 75°C. Наразі комунальне підприємство розглядає можливість закупівлі спеціальної термостійкої тари для зимових подій.

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

Послуга дозволяє зменшити кількість одноразових склянок під час традиційних фестивалів та спортивних подій, а відтак попередити появу нових відходів.

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ

- Обладнати приміщення для миття, сушіння і зберігання багаторазового посуду. Для облаштування простору може бути достатньо 30 м² площі. Варто зауважити, що приміщення має відповідати принципам Системи управління безпекою харчових продуктів [НАССР](#).
- Закупити спеціалізоване мийне та сушильне обладнання для обробки великих партій. Наприклад, техніка може обробляти близько 3 000 склянок за 8 годин.

«Головний урок "Komunala Škofja Loka" полягає в тому, що для успіху ініціативи сервіс має бути бездоганим. Без промислової сушильної машини на склянках залишаються розводи, що викликає сумніви у відвідувачів/-ок щодо їхньої чистоти. Тому інвестиція підприємства у сушильне обладнання була критично важливою».

Єрца Презель,
керівниця сектору відходів та міських послуг в Komunala Škofja Loka

- Придбати багаторазові склянки. Підприємство «Komunala Škofja Loka» придбало склянки, що виготовлені з поліпропілену. Непридатні до використання склянки потрапляють в контейнер для збирання пакування надходять до подальшого рециклінгу. Придбання склянок реалізоване в межах проекту у співпраці з громадською організацією [Ekologi brez meja](#).
- Працевлаштувати необхідну кількість персоналу. В Шкоф'я-Лока оперування мийною і сушильною машинами забезпечує одна працівниця.
- На рівні муніципалітету розробити та затвердити [Правила](#) щодо управління відходами під час заходів, які передбачають обов'язкове використання багаторазової тари для всіх організаторів.
- Організувати систему здачі тари в оренду. В Шкоф'я-Лока організатори/-ки заходу за 14 днів подають цифрову [заявку](#), вказуючи очікувану кількість учасників/-ць та необхідний об'єм тари (0,3 л або 0,5 л). Організатор/-ка заходу може самостійно забрати/привезти стакани, або ж може скористатися послугою доставки від комунального підприємства. Вартість доставки розраховують за 1 годину роботи фургона — 30 євро/година; у випадку більших відстаней замовник/-ця оплачує додаткові години. При укладанні договору між надавачем послуги та орендарями обов'язково прописується відповідальність за втрачену

тару — 0,3 євро за кожну не повернуту одиницю. Також в системі важливо використовувати жетони, які допоможуть не втратити тару.

- Організувати комунікаційну кампанію. Наприклад, «Komunala Škofja Loka» не веде власних соцмереж, проте промоцію послуги здійснюють у співпраці з місцевим радіо [Sora](#) та організацією [Ekologi brez meja](#).

Фото: Ольга Машкова

Фото: Komunala Škofja Loka

Фото: Ольга Машкова

ФІНАНСУВАННЯ

Послуга створена за рахунок власних коштів підприємства, а також завдяки грантовому фінансуванню. Загальні витрати склали 27 935 євро, з них:

- 10 935 євро — грантові кошти: придбання першої партії багаторазових склянок (8 000 шт. по 0,5 л та 7 000 шт. по 0,3 л);
- 17 000 євро — кошти комунального підприємства: придбання професійної посудомийної та сушильної машин.

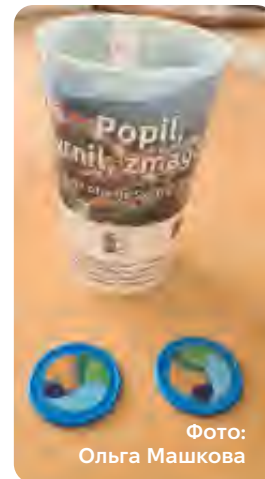
Вартість послуги встановлена на рівні собівартості витрат на логістику, миття й сушіння тари та складає 0,07 євро за 1 склянку.

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

- Звітність з кожного заходу щодо кількості орендованих та повернутих склянок.
- Розрахунок обсягу відходів у вигляді одноразових склянок, якого вдалося уникнути.
- Моніторинг кількості разів користування послугою (кількість подій на рік).
- Облік кількості відвідувачів/-ок подій, які скористалися послугою.

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

- У 2025 році послугою скористалися на 37 подіях.
- Кількість орендованої тари — 38 287 склянок на рік.
- На захід «Škofjeloški pasijon» у 2025 році організатори взяли в оренду понад 11 000 склянок.
- Працевлаштована 1 особа, яка оперує мийною та сушильною машинами.

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

- [Стаття](#) на сайті Zero Waste Europe про Komunala Škofja Loka.
- [Відео](#) про процес збирання та оренди тари.

ДОСВІД: ВИКОРИСТАННЯ БАГАТОРАЗОВОЇ ТАРИ ПІД ЧАС ЗАХОДІВ В ЕСТОНІЇ

Впровадила ініціативу з використання багаторазової тари під час заходів міська влада Таллінна у співпраці з оператором багаторазової тари [Eesti Pandipakend](#). Під час місцевого фестивалю у 2023 році понад 125 000 учасників/-ць та гостей використовували виключно багаторазові склянки, тарілки та прибори за системою заставної вартості (2 євро).

Після використання посуду централізовано збирався, мився на спеціалізованій лінії та повертався в обіг.

Головним викликом виявилася не наявність посуду, а психологія повернення та швидкість логістики. Організатори ініціативи виявили: якщо точка збирання тари знаходиться далі ніж 50 метрів або черга до неї візуально довга, то люди масово залишають посуд на столах або викидають його у контейнери для відходів. Рішенням стало впровадження «мобільних волонтерських екопатрулів» та маркування точок повернення великими яскравими прапорами, які видно здалеку. Цей досвід став основою для впровадження багаторазової тари на [національному](#) рівні.

Рекомендація для органів місцевого самоврядування: варто впроваджувати правила використання багаторазового посуду під час організації публічних заходів. Наприклад, в м. Таллінн такі [зобов'язання](#) були закріплені на місцевому рівні. Орган місцевого самоврядування має взяти на себе роль координатора, який надає організаторам/-кам контакти сертифікованих мийних сервісів, що надають послугу відповідно до санітарних вимог.

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

- 👁 [Стаття](#) про багаторазовий посуд та управління відходами на Молодіжному фестивалі пісні та танцю в Таллінні.
- 👁 [Дозвіл](#) на проведення публічного заходу в м. Таллінн.

ПРАКТИКИ ПОВТОРНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТА РЕМОНТУ

Згідно з визначенням [Директиви 2008/98/ЄС](#):

- повторне використання означає будь-яку операцію, внаслідок якої продукти або їх компоненти, які не є відходами, використовують знову для тієї самої цілі, для якої вони були створені;
- підготовка до повторного використання означає операції з відновлення, що передбачають перевірку, очищення або ремонт, за допомогою яких продукти або компоненти продуктів, що стали відходами, підготовлюють так, щоб їх можна було повторно використовувати без будь-якого іншого попереднього оброблення.

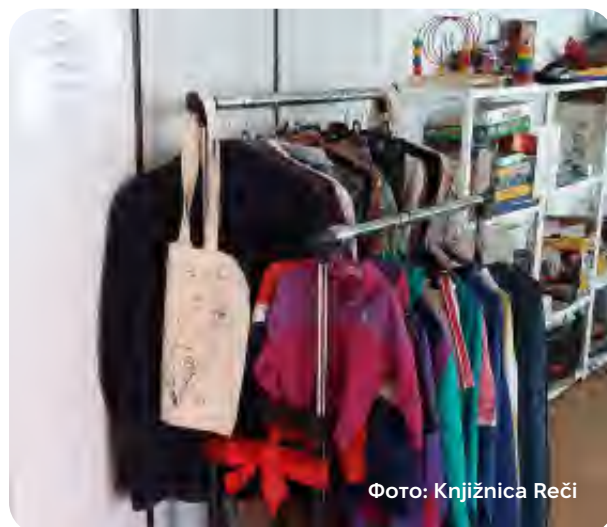
Такими операціями з відновлення можуть бути, наприклад, збір одягу та взуття, благодійні крамниці, реюз-можливості, ремонт, апсайклінг, а також — в рамках розширеної відповідальності виробника — впровадження редизайну пакування продукції, системи заставної тари для повернення багаторазового пакування, наприклад, скла та, у деяких випадках, пластикової пляшки².

2 [Стаття](#) про ієрархію управління відходами на платформі Місто Нуль Відходів.

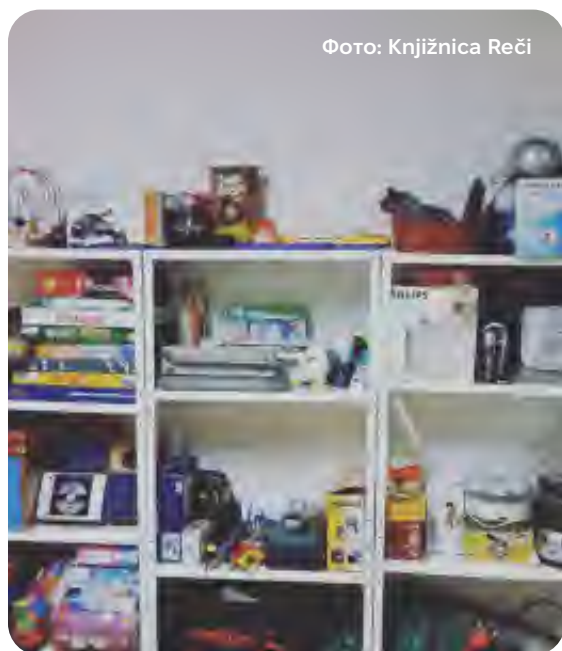
БІБЛІОТЕКА РЕЧЕЙ («KNJIŽNICA REČI»), М. ЛЮБЛЯНА, СЛОВЕНІЯ

Авторка: Катерина Бойчук

- 📍 Belokranjska ulica, 6
- 🌐 www.knjiznicareci.si
- 📷 [@knjiznicareci/](https://www.instagram.com/knjiznicareci/)
- 📘 [@KnjiznicaRECI](https://www.facebook.com/KnjiznicaRECI)
- ☎️ +386 31 017 407
- 🏠 Товариство сприяння спільного користування «Knjižnica Reči»
- 📅 2015

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

«Knjižnica Reči» — некомерційний центр оренди широкого спектру товарів для дозвілля, який працює за моделлю класичного бібліотечного абонементу. Ініціатива була створена за підтримки Агенції регіонального розвитку міського регіону Любляни та общини Любляна.

До асортименту «Knjižnica Reči» входять: інструменти, туристичне спорядження, техніка, меблі для відпочинку на природі, кухонне приладдя, музичні інструменти, настільні ігри, спортивний інвентар тощо. Ці речі користувачі/-ки можуть взяти в оренду за невелику плату.

«Knjižnica Reči» також виконує функцію громадського простору, де регулярно відбуваються освітні, екологічні та культурні заходи: лекції, майстер-класи, концерти, вечірки.

Новим популярним напрямом діяльності «Knjižnica Reči» є програма Poprav's (ремонтна майстерня). Це події, на яких відвідувачі/-ки можуть самостійно відремонтувати речі або зробити це під керівництвом майстра/-ині. Ініціатива реалізується за підтримки Департаменту охорони довкілля міста Любляни.

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

«Knjižnica Reči» пропонує оренду речей як альтернативу звичайним покупкам, щоб запобігти утворенню відходів та забезпечити більш раціональне використання природних ресурсів. Водночас, користувачі/-ки можуть заощадити власні кошти, а також простір у будинку чи квартирі. Також оренда речей — можливість скористатися необхідними речами для тих, хто не має змоги їх купити.

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ

- Продумати модель майбутньої Бібліотеки речей.

Це може бути, наприклад:

- суто Бібліотека речей як місце де відвідувачі/-ки будуть тільки брати речі в оренду;
- Бібліотека речей у поєднанні з громадським простором для спільної роботи, навчання чи дозвілля;
- Бібліотека речей у поєднанні з ремонтною майстернею, де відвідувачі/-ки можуть використовувати спеціальне обладнання для створення виробів, моделювання та ремонту.

Всі варіанти можна комбінувати та адаптувати під наявні потреби в громаді і можливості у кожному окремому випадку.

- Вибрати приміщення для майбутньої Бібліотеки речей. Найкраще підійде приміщення площею від 20 м². За необхідності варто провести ремонтні роботи та закупити необхідні меблі та техніку. Якщо можливо, Бібліотеку речей можна відкрити у співпраці з уже популярним місцевим простором. Наприклад, звичайною бібліотекою, центром повторного використання чи молодіжним центром. Це значно підвищить видимість Бібліотеки речей, її довгострокову стійкість та зменшить організаційні та фінансові витрати.
- Провести опитування, щоб визначити, які речі можуть бути цікавими для оренди місцевим мешканцям/-кам та які зручні години для роботи Бібліотеки речей тощо. Організатори словенської Бібліотеки речей рекомендують залучати мешканців/-ок ще на ранніх етапах планування.
- За результатами опитування скласти перелік речей, які необхідно придбати для наповнення Бібліотеки речей, а також поінформувати мешканців/-ок про можливість пожертвувати непотрібні їм речі. Вар-

то почати з невеликої кількості предметів для оренди: краще мати 20 добре підібраних, часто використовуваних речей, ніж 200, які рідко беруть напрокат. Також важливо визначити чіткі критерії для пожертв та мати можливість відмовитися від дарунків, які не відповідають цим вимогами, інакше простір ризикує перетворитися на склад маловживаних речей.

- Розробити онлайн-каталог, просту і зрозумілу систему передачі речей в оренду, визначити ціни на послуги та абонементи, врахувавши можливість пільг та знижок. «Knjižnica Reči» пропонує [онлайн-каталог](#) для своїх користувачів/ок. А забронювати і здійснити оренду відвідувачі/-ки можуть за допомогою сервісу [myTurn](#). Цей сервіс дозволяє отримати інформацію про кількість наданих послуг з оренди за певний період, про предмети, які користуються високим попитом, активність користувачів/-ок та її зростання з часом.

«Не робіть припущень, що потрібно людям, а що — ні, запитайте їх самих через опитування або списки бажань. Переконайтеся, що система оренди легка для розуміння і доступна, як звичайна покупка. Якщо ваша система занадто складна, люди менше будуть нею користуватися».

Йошт Дерлінк,
президент Асоціації «Knjižnica Reči»

- Розробити систему відшкодувань за пошкодження чи неповернення речей. Ці правила мають бути чіткими, зрозумілими для користувачів/-ок та вказані в договорі оренди. Кошти отримані за пошкодження та/або неповернення речей можна використати на купівлю нових речей чи ремонт наявних, а кошти за невчасне повернення — на розвиток Бібліотеки речей.
- Для успішної діяльності Бібліотеки речей важливо організувати якісну комунікацію з мешканцями/-ками. Ключовими для цього напрямку є видимість, простота, прозорість і пряма взаємодія. Варто обирати 1-2 канали комунікації та не очікувати швидких результатів: зміна поведінки мешканців/-ок потребує часу, а концепція Бібліотеки речей не одразу буде зрозумілою для всіх.
- Розробити методику оцінки ефективності роботи Бібліотеки речей та визначити необхідні показники. Наприклад, кількість нових користувачів/-ок, кількість наданих послуг з оренди, перелік предметів з найбільшим попитом, кількість пошкоджень, затримок чи неповернень.

- Організувати офіційне відкриття Бібліотеки речей, залучивши до висвітлення події місцеві засоби масової інформації, лідерів/-ок громади, інфлюенсерів/-ок тощо.

ФІНАНСУВАННЯ

У 2015 році створення «Knjižnica Reči» вартувало 20 000 євро. Кошти були спрямовані на:

- розроблення концепції роботи Бібліотеки;
- створення навчального посібника для всіх тих, хто хоче відтворити бібліотеку в інших місцях Словенії;
- ремонт приміщення;
- закупівлю обладнання для функціонування бібліотеки;
- створення сайту;
- створення друкованої продукції;
- покриття частини зарплати одного працівника/-ці в 2016 році, решту зарплати покривала Служба зайнятості Республіки Словенія.

«Knjižnica Reči» отримала своє приміщення у безкоштовне користування в Громадському центрі Савско-Насельє міста Любляна. Щомісячні комунальні витрати (водопостачання, електроенергія, опалення тощо) є частиною загальних витрат Громадського центру.

Базові щомісячні операційні витрати «Knjižnica Reči» становлять близько 750 євро: 600 євро — діяльність самої «Knjižnica Reči», 50 євро — ремонт речей і придбання запчастин, 50 євро — витрати на міні-кухню для користувачів/-ок приміщення, 50 євро — друковані матеріали для заходів.

Базові щомісячні витрати не включають координаційну діяльність, планування заходів та придбання нових речей. Ці витрати покриваються за рахунок членських внесків, оренди обладнання, компенсацій за пізнє повернення чи пошкодження речей.

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

- Кількість користувачів/-ок та кількість орендованих речей. Ці показники відстежуються щомісяця та щорічно, оскільки це безпосередньо відображає рівень використання та попиту на речі. Ці дані відстежуються через систему myTurn.
- Для оцінки впливу на довкілля використовуються довідкові дані, наприклад, від Шведського інституту досліджень навколишнього середовища (IVL). Наприклад, виробництво однієї дрилі (вагою приблизно 2,2 кг) генерує близько 51 кг відходів та приблизно 10 кг викидів CO₂. На основі цих даних та кількості орендованих предметів можна оцінити зменшення негативного впливу на навколишнє середовище. Цей розрахунок дає орієнтовну (приблизну) оцінку зменшення викидів CO₂ та скорочення відходів, пов'язаних зі спільним використанням.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

- Кількість користувачів/-ок у 2025 році: 123. Кількість користувачів/-ок зросла на +7% порівняно з 2024 роком.
- Загалом у 2025 році користувачі/-ки орендували 414 одиниць, що на 10% більше порівняно з 2024 роком. Найпопулярніші речі: відеопроєктор — 31 оренда, пароочисник — 31, декоративні світильники — 29, складані стільці (комплект із 4 шт.) — 27, складний комплект вуличних меблів (стіл та 2 лав-

ки) — 19, засіб для глибокого очищення — 18, шліфувальна машина — 18, акумуляторна дріль — 16, бездротова пилка — 15, екран для проектора — 12.

- Загальна кількість зареєстрованих користувачів/-ок «Knjižnica Reči»: 648.
- Загальна кількість наявних речей для оренди: 250 од.
- Середня кількість орендованих товарів на місяць: 25-50 од.
- Працевлаштовані 2 особи, також залучені 2 волонтери/-ки.

БІЛЬШЕ ПРО KEYC

- 📺 [Посібник](#) «Set up a library of things!».
- 📺 [Відео](#) Dobra praksa: Knjižnica REČI.
- 📺 [Відео](#) Knjižnica reči | Ajša Jeričević | TEDxUniversity of Ljubljana.

ДОСВІД: БІБЛІОТЕКА РЕЧЕЙ У ХМЕЛЬНИЦЬКОМУ

У серпні 2025 року в Хмельницькому відкрилася Бібліотека речей — соціальний простір, де можна взяти в прокат за невелику ціну [речі](#), що потрібні буквально декілька разів на рік.

Бібліотека речей є частиною Хмельницького комунального підприємства «Спецкомунтранс». Координує її роботу структурний підрозділ підприємства — офіс «Розумне Довкілля. Хмельницький».

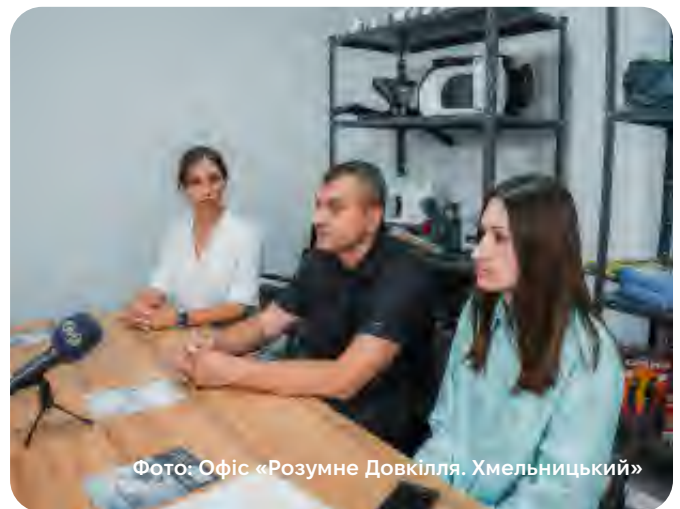

Фото: Офіс «Розумне Довкілля. Хмельницький»

У процесі створення Бібліотеки речей команда розробила необхідне [положення, договір](#) публічної оферти, а саме функціонування простору було закріплене відповідним [наказом](#) директора комунального підприємства.

Для створення Бібліотеки речей було залучено грантове фінансування від кількох організацій. Загальна сума гранту склала 6 000 євро. Основні витрати: ремонт приміщення, закупівля необхідних речей для прокату, меблів та техніки для працівника/-ці.

«Найбільша складність, з якою ми стикнулися — це не пошук фінансування чи облаштування простору, а комунікація. Не так легко змінити звички мешканців/-ок та переконати їх, що прокат може бути звичною практикою. Відтак, для популяризації Бібліотеки речей ми почали залучати місцевих блогерів/-ок, що виявилось працюючим інструментом».

Світлана Каритун,
фахівчиня зі зв'язків з громадськістю та пресою офісу
«Розумне Довкілля. Хмельницький»

Всі кошти, що акумулює Бібліотека речей з продажу абонементів та прокату речей, використовуються суто на розвиток простору, купівлю нових речей та ремонт наявних.

Фото: Офіс «Розумне Довкілля. Хмельницький»

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

- 🕒 [Запис](#) онлайн презентації «Бібліотека речей у громаді: перші кроки та досвід Хмельницького».
- 📖 [Посібник](#) «Як відкрити бібліотеку речей».
- 🎬 [Сюжет](#) про відкриття Бібліотеки речей від ТРК Місто.

KOLO — ЦЕНТР ПОВТОРНОГО ВИКОРИСТАННЯ, М. БРАТИСЛАВА, СЛОВАЧЧИНА

Авторка: Катерина Бойчук

📍 Pestovateľská, 13

🌐 www.olo.sk/kolo

📷 [@olo_bratislava](https://www.instagram.com/olo_bratislava)

☎️ +421 947 902 042

🏠 Комунальне підприємство OLO

📅 2022

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

KOLO — комунальний центр повторного використання відходів, чия діяльність найбільше схожа на магазин вживаних речей. KOLO є частиною провадження цілей циркулярної економіки в міській політиці Братислави: центр повторного використання інтегрований в систему управління муніципальними відходами як підрозділ комунального підприємства OLO, що надає послуги зі збирання, вивезення, оброблення побутових та дрібних будівельних відходів від мешканців/-ок та юридичних осіб.

До центру відвідувачі/-ки можуть безкоштовно принести непотрібні їм речі, які є у доброму стані та придатні для використання. З іншого боку — відвідувачі/-ки KOLO можуть придбати те, що їм ще потрібно, за визначену ціну. Ціни на товари коливаються від 0,5 до 25 євро. Існують і винятки: на антикваріат, нові речі або твори мистецтва ціна може бути вищою. KOLO — це також простір, де можна ремонтувати речі, проводити освітні заходи та майстер-класи. Особлива увага звертається на залучення до заходів дітей та молоді.

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

KOLO вирішує проблему зростання обсягів відходів та надмірного споживання, створюючи систему збирання, ремонту та перерозподілу речей, що є придатними до повторного використання. Також центр розширює доступ населення до недорогих товарів і підтримує принципи циркулярної економіки.

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ

- Розробити положення про діяльність центру повторного використання як структурного підрозділу комунального підприємства, що надає послуги у сфері управління відходами.
- Підібрати приміщення для центру (магазину). Слід врахувати можливість масштабування у майбутньому та потребу в наявності простору для приймання та сортування речей, а в подальшому — місця для проведення навчальних заходів, майстер-класів, ремонту.
- Для початку рекомендовано зосередитися на розробці і впровадженні пілотного проекту. Це дозволить протестувати ефективність центру перед його масштабуванням. На цьому етапі можна провести опитування серед мешканців/-нок, щоб виявити найбільш затребувані речі, які будуть прийматися в першу чергу.
- Розробити чіткі і зрозумілі внутрішні правила роботи: посадові і операційні інструкції, правила прийому пожертв та ціноутворення, логістичні маршрути та забезпечення ланцюжка збір—сортування—продаж.
- Працевлаштувати необхідний персонал та провести інструктаж згідно розроблених інструкцій, правил, робочих процесів тощо.

«Приділіть усю можливу увагу якісній розробці внутрішніх процесів — без них швидко виникає хаос. Сортування речей є більш трудомістим, ніж здається, подбайте про достатню кількість персоналу».

Мартіна Чехова,
менеджерка циркулярної економіки в OLO

- Важливим етапом є комунікаційні заходи. Варто починати комунікацію з мешканцями/-ками вже на ранніх стадіях. Ключовими для цього напрямку є прозорість і пряма взаємодія з громадою. Важливо, щоб мета та правила діяльності були зрозумілі мешканцям/-кам. Особливо слід приділити увагу висвітленню політик приймання речей (перелік речей, стан, пріоритетність тощо; **приклад** речей, які приймає та не приймає KOLO) і ціноутворення (необхідно надати у вільний доступ зрозумілі критерії розрахунку вартості). Також потрібно наголошувати, на які саме потреби буде використовуватися дохід від діяльності. Комунікація має бути системною та обов'язково включати просвіт-

ницькі заходи для мешканців/-ок із залученням дітей, молоді, вразливих категорій населення.

- Провести офіційне відкриття пілотного проєкту із залученням лідерів/-ок громади, інфлюенсерів/-ок, представників/-ць ЗМІ.
- На етапі пілотного впровадження важливо збирати відгуки, зауваження і побажання від працівників/-ць, відвідувачів/-ок, надавачів/-ок речей. Це дозволить скоригувати діяльність перед масштабуванням.
- Після проходження тестового режиму можна переходити до масштабування: розширення переліку речей, додавання нових послуг: лекції, семінари, майстер-класи, заходи з ремонту тощо.

«Не приймайте все підряд — неякісні товари з низьким попитом перевантажують діяльність. Позиціонуйте центр не як «сховище відходів», а як торговий та громадський простір — це значно покращить сприйняття та залученість громадськості».

Мартіна Чехова,
менеджерка циркулярної економіки в OLO

ФІНАНСУВАННЯ

Початкове фінансування KOLO було повністю забезпечено за рахунок Муніципального бюджету міста Братислава та комунального підприємства OLO.

У 2022 році KOLO провів кілька акцій «Dajme veciam druhú šancu» («Дайте речам другий шанс») з продажу вживаних речей. Загальна сума отриманих коштів за результатами цих заходів склала 117 801 євро. Також на рахунок KOLO надійшло 9 930 євро — це добровільний перерахунок податку на прибуток від фізичних осіб, що складає 2% сплачених ними податків (мешканці/-ки мають змогу самостійно обирати, куди мають бути витрачені ці податки).

Основні операційні витрати центру повторного використання: заробітна плата персоналу, оренда приміщень та оплата комунальних послуг, витрати на транспорт та логістику, ремонт та технічне обслуговування, комунікації, освітня діяльність.

Фото: OLO

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

- Щоденне відстеження кількості відвідувачів/-ок та транзакцій.
- Обсяг зібраних та проданих товарів

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

- Щомісяця KOLO відвідує у середньому 13 000 відвідувачів/-ок.
- В середньому 20 тонн речей збирається та продається щомісяця.
- Працевлаштовано 11 осіб, які працюють повний робочий день і 5 — мають неповну зайнятість.

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

- 📺 [Відео](#) від NATUR-PACK verejnosti про відкриття Центру повторного використання KOLO.
- 📖 [Стаття](#) на порталі ASB про реконструкцію та роботу KOLO.

ДОСВІД: УНІВЕРМАГ ВЖИВАНИХ РЕЧЕЙ NOCHMALL У БЕРЛІНІ

NochMall — це перший універмаг вживаних речей в Берліні, який за своєю діяльністю дуже схожий на KOLO. NochMall заснований у 2020 році організацією Berliner Stadtreinigung (BSR). Відкриттю повноцінного магазину передував пілотний проект: приймання протягом п'яти тижнів вживаних товарів у центрі переробки Ruppiner Chaussee, що дозволило промоніторити попит.

Зараз у NochMall на площі понад 2 000 м² продаються меблі, одяг, електроприлади, товари для дому, іграшки, книги та багато іншого, а ще NochMall — це простір для практикування принципів циркулярної економіки та запобігання утворенню відходів.

Тут пропонують законодавцям/-ицям моди, представникам/-цям екологічних ініціатив та компаній простір для презентації їх товарів у так званих «pop-up store», організовують заходи з ремонту та майстер-класи з апсайклінгу, а також проводять заходи за участі експертів/-ок у сфері повторного використання.

На відміну від KOLO, у NochMall проводяться популярні аукціони з продажу колекційних, раритетних чи антикварних речей. Також тестується система «дистанційних покупок» — підбору і резервування речей через чат у WhatsApp.

В NochMall часто відбуваються різні креативні заходи, покликані популяризувати свідоме споживання. З 2021 року постійно діє зона під назвою «Black Label», де пропонуються перероблені товари від берлінських дизайнерів/-ок, а з 2022 року діє виставка «Die letzte Tüte» на тему відходів упаковки та поведінки споживачів/-ок.

Фото: NochMall

Фото: NochMall

REUSE YARD — МАЙДАНЧИК ПОВТОРНОГО ВИКОРИСТАННЯ РЕЧЕЙ, М. ХАРКІВ

Авторка: Анна Прокаєва

🌐 zerowastekharkiv.org.ua

📷 [@kharkiv_zero_waste](https://www.instagram.com/kharkiv_zero_waste)

📘 [@kharkivzerowaste](https://www.facebook.com/kharkivzerowaste)

☎️ +38 050 698 66 13

🏠 Громадська організація «Нуль відходів Харків»

📅 Рік створення: 2018

Фото:
ГО «Нуль відходів Харків»

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

Reuse Yard — це центр повторного використання речей, що працює на базі екохабу в Харкові та займає близько 70% від усієї площі простору. Центр поєднує екологічну, соціальну та просвітницьку функції.

До Reuse Yard мешканці/-ки можуть приносити чисті та справні речі, водночас, можна забирати собі наявні речі за донат або ж безкоштовно. Перш ніж речі потрапляють на полиці центру, вони проходять перевірку адміністраторами/-ками на чистоту та придатність до повторного використання. Простір Reuse Yard поділений на сегменти відповідно до категорії речей: одяг та взуття для дорослих, дитячий одяг та взуття, іграшки, книги, посуд, постільна білизна, речі для відновлення та ремонту — це спрощує орієнтування у просторі.

Також деякі речі фотографуються та викладаються на окрему [сторінку](#) в інстаграм. Якщо в просторі немає потрібної речі, то її шукають серед підписників/-ць ініціативи. Крім того, в Reuse Yard працює послуга «збери на запит»: підписники/-ці можуть залишити свою заявку на конкретні речі через заповнення спеціальної онлайн форми або написати в соціальних мереж; адміністратор/-ка простору підбирає речі, через відеозв'язок погоджує їх та відправляє поштою або через послуги таксі.

Періодично організовується виїзний Reuse Yard у громади Харківської області: мінібус у супроводі адміністратора/-ки виїжджає за попереднім запитом в громади, де мешканці/-ки мають змогу взяти речі за донат чи безкоштовно. Також центр співпрацює з іншими ініціативами та організаціями з різних регіонів України, передаючи речі для потреб цивільних та військових: тканина для плетіння сіток, зламані парасолі, вживані дрони для виготовлення приладів для освітлення, джинси для апсайклінгу тощо.

На базі Reuse Yard функціонує майстерня ремонту та апсайклінгу, де за допомогою швейної машинки відвідувачі/-ки можуть підшивати одяг, шити нові речі з наявних тканин та одягу тощо.

Роботу простору забезпечує 3 адміністратори/-ки, які працюють по черзі відповідно до графіку: вівторок, четвер, субота та неділя з 10:00 по 14:00.

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

Майданчик допомагає зменшити кількість відходів, попереджаючи їх потрапляння на полігони побутових відходів чи сміттєзвалища. Завдяки Reuse Yard у мешканців/-ок формується культура повторного використання речей, також вони мають змогу економити на купівлі нових речей. Крім того, цей простір надає підтримку людям, що потрапили у складні життєві обставини.

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ

-
- Знайти приміщення для створення центру. Рекомендована площа — не менше 200 м². Слід одразу передбачити зонування простору: місце для приймання речей, робочий стіл для сортування речей та видачі, зберігання несезонних речей, простір для безкоштовних речей та речей за донат. Це може бути складське приміщення, але обов'язково сухе, з базовим ремонтом та доступом до електроенергії та води. Обов'язково передбачити вбиральню для персоналу та відвідувачів/-ок, а також подбати про наявність укриття в пішій доступності. Бажано, аби приміщення знаходилось недалеко від зупинки громадського транспорту та була можливість під'їхати власним транспортом.
 - У просторі рекомендовано облаштувати фотозону для відвідувачів/-ок, примірочну та невелику зону для лекторію чи майстер-класів.
 - До запуску простору необхідно розробити правила для адміністраторів/-ок, наприклад, правила безпеки, правила взаємодії з відвідувачами/-ками. Ознайомити під підпис працівників/-ць з такими правилами. Проведення інструктажу для персоналу має включати інформацію про: особливості приймання речей, перевірку техніки на справність,

зважування, сортування речей за категоріями, видачу за донат чи безкоштовно, ведення фотозвітності.

«Переважна більшість електроприладів потребує перевірки безпосередньо на місці, тому доцільно передбачити облаштування окремого робочого місця з можливістю тестування».

Любов К.,
адміністраторка Reuse Yard

- Передбачити працевлаштування комунікаційного/-ї менеджера/-ки, бо саме від його/її роботи часто залежить впізнаваність простору.
- Розмістити вивіску, графік роботи, на видимому місці розташувати правила приймання речей. Також варто розробити навігацію (онлайн) та інші необхідні інформаційні матеріали.

«Людам постійно потрібно нагадувати, що і у якому стані можна принести до Reuse Yard. Бо є велика вірогідність, що буде потрапляти у цей простір те, що вже ніхто ніколи не зможе використати повторно».

Любов К.,
адміністраторка Reuse Yard

- Підготувати систему обліку речей.
- Розпочати налагодження партнерств з майстернями ремонту, спільнотами, що працюють, наприклад, з військовими, внутрішньо переміщеними особами, вразливими категоріями людей тощо.
- Організувати збирання зворотного зв'язку від відвідувачів/-ок через анкетування (офлайн, онлайн). Відповідно до результатів опитування варто періодично переглядати та змінювати/доповнювати правила роботи простору.
- Публічно анонсувати відкриття простору серед мешканців/-ок громади, а також залучити медіа до висвітлення.
- Активно та відкрито висвітлювати роботу простору на сайті та в соціальних мережах, аби в спільноті формувалася довіра до послуги.

ФІНАНСУВАННЯ

Основні витрати для створення та підтримки простору передбачають: оренду приміщення, оплату комунальних послуг, закупівлю необхідних меблів (стелажі, вішалки, дзеркала, стіл, стільці, електрочайник, переноска, ваги тощо), заробітну плату керівника/-ці, комунікаційного/-ї менеджера/-ки, адміністратора/-ки.

У перші місяці роботи оренда приміщення покривалася за рахунок донорської підтримки та складала близько 500 000 грн на 4 місяці. Станом на 2026 рік оренда приміщення покривається на 90% благодійними внесками від відвідувачів/-ок та підписників/-ць соціальних сторінок організації. Оплата заробітної плати працівників/-ць здійснюється за рахунок грантової підтримки.

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

- Звітність про кількість зібраних речей.
- Облік відвідувачів/-ок та виданих речей.
- Аналіз якості отриманих речей.
- Звітність про відремонтовані речі.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

За 2024 та 2025 роки:

- зібрано більше 2 тонн одягу та взуття, з них 20% є новими;
- передано на повторне використання більше 20 000 речей;
- організовано співпрацю з 11 організаціями та ініціативами, що працюють у напрямку повторного використання чи апсайклінгу речей;
- сотні переселенців/-ок облаштували свій побут у новому житлі за допомогою побутових речей, одягу, взуття, взятих з Reuse Yard;
- працевлаштовано 3 адміністратори/-ки.

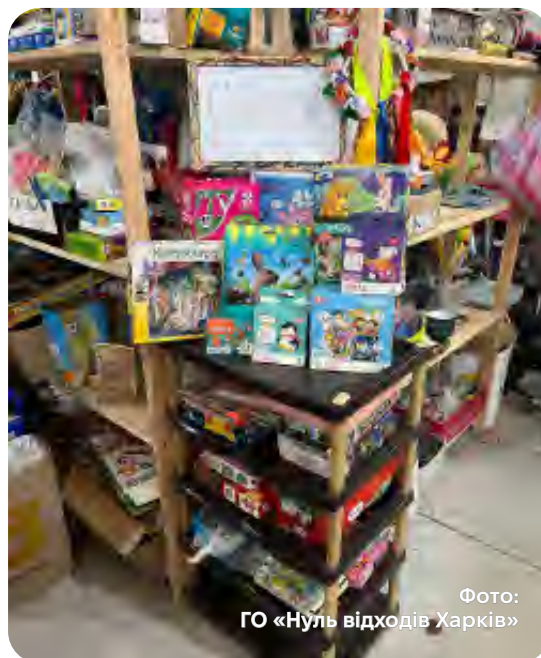

Фото:
ГО «Нуль відходів Харків»

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

- 🕒 [Сюжет](#) на «Суспільне. Харків».
- 📄 [Стаття](#) на KharkivGo.

КОНТЕЙНЕРНЕ ЗБИРАННЯ ВЖИВАНИХ РЕЧЕЙ, М. ЛЬВІВ

Авторка: Катерина Бойчук

- 📍 вул. І. Франка, 69
- 🌐 emaus-oselya.org/ua
- 📱 @EmausOselya
- ☎ +38 096 426 4796
- 🏠 Львівська міська громадська організація «Спільнота взаємодопомоги "Емаус-Оселя"»
- 📅 2013

Фото:
Спільнота «Емаус-Оселя»

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

«Спільнота взаємодопомоги "Емаус-Оселя"» створена для допомоги безпритульним людям. Представники/-ці організації збирають вживані речі та безкоштовно їх передають потребуючим. Частина зібраних речей продається в благодійних крамницях, а отримані кошти йдуть на забезпечення базових потреб нужденних: проживання, харчування, гігієна, медикаменти тощо. Таким чином вживані речі отримують нову цінність і перетворюються на їжу, воду, миючі засоби, медикаменти, психологічну та юридичну підтримку для підопічних руху «Емаус».

Спільнота збирає непотрібні власникам/-цям, але ще придатні до використання речі, наприклад, одяг, взуття, дрібну побутову техніку, книги, посуд, іграшки та ін. Збір речей відбувається через спеціальні контейнери, котрі розташовані біля багатоквартирних будинків, магазинів, на заправках та при парафіях. До сортування зібраних речей та їх ремонту залучаються мешканці/-ки соціального гуртожитку Спільноти. Таким чином люди, що були виключені з традиційного ринку праці, можуть знову працювати і почуватись корисними суспільству.

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

Контейнерний збір речей дозволяє зменшити кількість речей, що відправляються на полігони побутових відходів. Водночас, вживані речі стають ресурсом та допомогою для потребуючих людей.

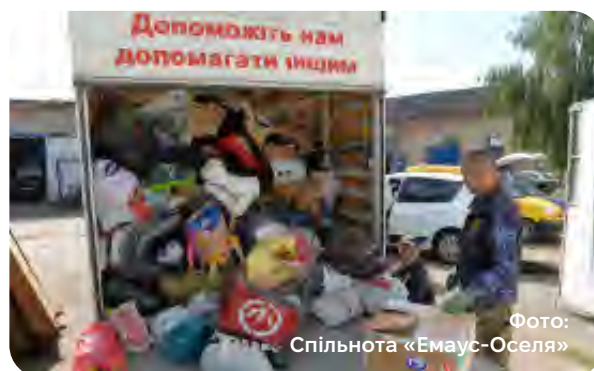

Фото:
Спільнота «Емаус-Оселя»

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ

- Затвердити рішенням відповідного органу місцевого самоврядування відповідальну установу, що буде відповідальна за функціонування мережі контейнерів. Варто взяти до уваги, що збирання та перерозподіл речей можливо організувати у партнерстві з місцевими громадськими організаціями, уклавши з ними відповідний договір про співпрацю.
- Придбати необхідну кількість контейнерів. Починати діяльність можна з 1-2 контейнерів, які будуть встановлені в доступних місцях для користування. Коли вони стануть популярними серед мешканців/-ок, можна поступово розширювати мережу. Конструкція контейнерів не є складною: профільні підприємства можуть виготовити такі контейнери за індивідуальним замовленням.
- Розробити правила збирання речей та визначити перелік речей, які будуть прийматися, а які не потрібно вкидати в контейнери. Важливо зробити правила чіткими та зрозумілими для мешканців/-ок: вони обов'язково мають бути зазначені на самих контейнерах. Також варто подбати про можливість збору великогабаритних речей, які можуть стати в нагоді нужденним: меблі, побутова техніка тощо. ЛМГО «Спільнота взаємодопомоги "Емаус-Оселя"» надає можливість індивідуального вивезення великогабаритних речей за попередньою домовленістю (телефон для замовлення вивезення зазначений на контейнерах та сайті спільноти).
- Визначити місця для розміщення контейнерів. Найкраще обирати місця зручні для мешканців/-ок, наприклад території «спальних районів». Якщо в громаді немає великих житлових масивів, то доцільно буде розміщувати контейнери у місцях з великою прохідністю (ринків, супермаркетів) або поруч з локаціями, де буде відбуватися сортування речей. ЛМГО «Спільнота взаємодопомоги "Емаус-Оселя"» розробили карту контейнерів, аби мешканцям/-кам було простіше знайти найближче до себе локацію.
- Організувати процес збирання та транспортування речей. Збір речей та їх довіз до місць сортування та реалізації можна виконувати власним транспортом (за наявності), або співпрацювати з організаціями, що надають послуги з перевезень. Також при налаштуванні логістики варто звертати увагу на сезонність. Як показує практика: найбільше речей поступає в контейнери у міжсезоння — в цей період контейнер може бути наповнений за 3-4 дні.

- Визначити необхідну кількість персоналу для обслуговування контейнерів та сортування речей. До сортування можуть бути залучені як волонтери, так і наймані працівники. ЛМГО «Спільнота взаємодопомоги «Емаус-Оселя»» в першу чергу залучає до сортування речей людей, що проживають в соціальному гуртожитку Спільноти. Як зазначають в «Емаус-Оселі» окремих правил сортування не розроблялося, водночас більш досвідчені сортувальники/-ці навчають новоприбулих.
- Визначити місця, куди будуть направляти сортовані речі. Наприклад, зібрані речі можуть бути передані нужденним через центри соціальної підтримки або спільноти, що опікуються людьми в складних життєвих обставинах. Надлишок може бути переданий на реалізацію через благодійні крамниці. Так з'являється можливість отримати кошти на підтримку більшої кількості нужденних. Необхідно врахувати, що не всі речі, що потрапляють в контейнери, можна буде використати за призначенням. Для таких випадків необхідно розробити алгоритм подальшої роботи з непридатними для повторного використання речами.
- Розробити комунікаційний план. У комунікації з мешканцями/-ками важлива прозорість та відкритість. Мета збору речей має бути зрозуміла та підтримуватися мешканцями/-ками. В комунікаційних меседжах варто робити акцент на допомогу нужденним та екологічну складову збирання речей, які ще можуть бути використані кимось іншим. Вплив збору речей варто активно висвітлювати через соцмережі та місцеві ЗМІ. Водночас рекомендується більше інформації розміщувати на самих контейнерах. Для цього можна використовувати QR коди та інфографіку.

Фото:
Спільнота «Емаус-Оселя»

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

- Кількість зібраних речей.
- Кількість передавань речей потребуючим.
- Кількість речей, що не можуть бути використані повторно, і будуть відправлені на захоронення.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

- Встановлено 44 контейнери для збирання одягу.
- Через мережу контейнерів у 2025 році зібрано близько 1 183 373 кг одягу. З цієї кількості 1 072 223 кг одягу відправлено на повторне використання.
- У 2025 році здано на переробку 4 833 кг непридатного для носіння одягу (бавовна).
- Контейнерний збір речей дозволяє ЛМГО «Спільнота взаємодопомоги «Емаус-Оселя» створити «умовні» робочі місця. У 2024 році до сортування речей залучили 62 мешканців/-ок соціального гуртожитку.

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

- 🎬 **Фільм** Назарія Пархомика та Юрій Красноокого про контейнери для одягу «Емаус -Оселя».
- 🎥 **Відео** від Української правди: «Непотрібних речей і людей не буває». Як у Львові повертають з вулиці бездомних

ДОСВІД: КОНТЕЙНЕРНЕ ЗБИРАННЯ ВЖИВАНИХ РЕЧЕЙ У М. СЛАВУТА, ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСТЬ

Контейнерний збір вживаних речей в Славуті розпочався у 2017 році. Перші кошти на реалізацію проєкту були залучені за програмою «Громадський бюджет». Спочатку в Славуті було встановлено 2 контейнери, а у 2026 році їх кількість зросла до 5.

Основна мета збору вживаних речей — зменшення кількості відходів, що захоронюються, та допомога вразливим категоріям населення. Обслуговуванням контейнерів та логістикою займається комунальне підприємство «Славута-Сервіс», що надає послуги з вивезення та захоронення побутових відходів у громаді.

Працівники/-ці комунальної установи «Славутський територіальний центр соціального обслуговування» відповідальні за сортування зібраних речей. Також вони займаються видачею речей людям, якими опікується їх установа: літнім людям, вихованцям/-ам дитячих будинків, людям з інвалідністю, малозабезпеченим верствам населення. З 2022 року речі з контейнерів безкоштовно надаються внутрішньо переміщеним особам.

Частина речей, що потрапляє в контейнери і є непридатною для подальшого використання, складає до 10% від загального об'єму.

Фото: КП «Славута-Сервіс»

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

 [Відео](#) на фейсбук сторінці Славутської міської ради про встановлення нових контейнерів.

SS YARD — МАЙДАНЧИК ЦИРКУЛЯРНОГО БУДІВНИЦТВА, ХАРКІВСЬКА ОБЛАСТЬ

Авторка: Анна Прокаєва

- 📍 с. Руська Лозова та м. Харків
- 🌐 zerowastekharkiv.org.ua
- 📱 [@kharkivzerowaste](https://www.instagram.com/kharkivzerowaste)
- ☎️ +380 50 698 66 13
- 🏠 Громадська організація «Нуль відходів Харків»
- 📅 2023

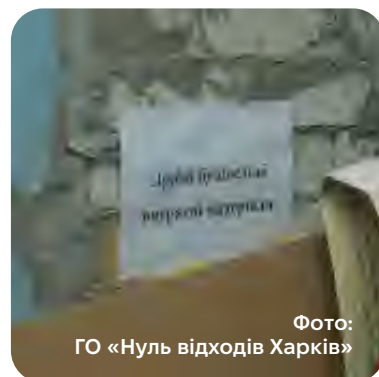

Фото:
ГО «Нуль відходів Харків»

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

Ініціатива SS Yard функціонує як освітній, демонстраційний центр, а також як майданчик для повторного використання матеріалів за принципом «від людей до людей». На майданчику відбувається збирання, сортування та передача ресурсів для відбудови жителям/-кам громади. До простору приймаються будівельні та побутові матеріали: цегла, блоки, суміші, гіпсокартон, утеплювачі, покрівельні матеріали, труби, двері, вікна, сантехніка, меблі тощо.

На майданчику змонтовано [демонстраційні стіни](#) з повторно використаної керамічної цегли, виконані «колодязною» кладкою (з порожниною всередині): одна стіна наповнена битою цеглою, інша — глиною у суміші з битою цеглою. Такі рішення демонструють можливість повторного використання відходів руйнування та одночасно є прикладом енергоефективних конструкцій.

У рамках пілотного проєкту в с. Руська Лозова було здійснено демонтаж будівлі сільської ради, що зазнала прямого ракетного влучання. Матеріали відсортували за типами: цегла (2 види), деревина, метал та інші фракції. Придатні ресурси передали місцевим мешканцям/-кам для відбудови, пошкоджені металеві конструкції — на перероблення, а дрібні фракції (глина, щебінь, уламки) використано для засипання кратерів після обстрілів. У межах проєкту вилучена цегла була [протестована](#) у сертифікованій лабораторії на міцність і вологостійкість, що підтвердило можливість її повторного використання.

У 2024 році через загрозу російського наступу роботу майданчика у с. Руська Лозова призупинено, інфраструктуру SS Yard переміщено до м. Харків, де він функціонує як частина екохабу.

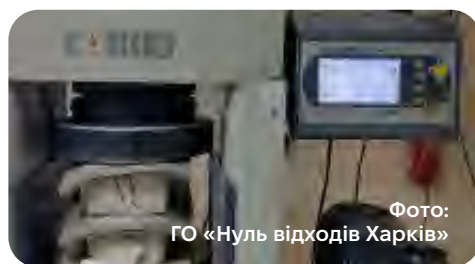
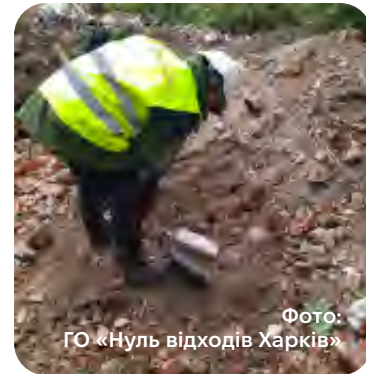

Фото:
ГО «Нуль відходів Харків»

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

Зменшення кількості захоронення відходів будівництва та знесення або в деяких випадках відходів, що утворились від руйнування, на полігонах та підтримка відбудови громади через повторне використання відходів руйнування без їх попереднього перероблення.

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ

- У разі утворення відходів від руйнувань, надати доступ органам державної служби з надзвичайних ситуацій для проведення ними оцінки наявних вибухових або нерозірваних елементів будівель або окремих їх конструкцій та проведення ними заходів з розмінування.
- Оцінити обсяг та якість будівельних відходів у громаді, що зазнала руйнувань.
- Підготувати концепцію проєкту та визначити джерело фінансування.
- Обрати ділянку для організації майданчика для сортування та повторного використання матеріалів. Ділянка має забезпечувати зручний під'їзд важкої техніки та транспорту і відповідати запланованим обсягам робіт. Розташування майданчика має бути на відстані не менше 300 м від житлової забудови для мінімізації впливу шуму та пилу. Покриття повинно бути твердим і водонепроникним (бетон або асфальт), із передбаченою або змонтованою дренажною системою для збору дощових і потенційно забруднених стоків. Територія має бути огорожена та обладнана контрольованим в'їздом. Ідеально розміщувати майданчик поблизу основних доріг.
- Якщо передбачається організація майданчика довготривалого зберігання, необхідно додатково забезпечити належний захист матеріалів від впливу погодних умов та деградації. На майданчику необхідно передбачити закриті приміщення для зберігання інвентарю, а також організувати простір для працівників/-ць, поліції та інші відокремлені зони (контейнери/бункери) для основних фракцій: бетон, цегла, кераміка, метал, деревина, скло, пластик.
- За потреби встановити відеоспостереження.
- Організувати належне збирання та оброблення небезпечних відходів (наприклад, азбест).

- Обов'язковим є забезпечення вимог безпеки та охорони праці: розроблення та проведення інструктажів для працівників/-иць, використання засобів індивідуального захисту, а також облаштування санітарних зон для безпечного зберігання небезпечних відходів.
- Функціонування майданчика має супроводжуватися належним обліком та документацією: ведення журналів приймання та передачі матеріалів, облік обсягів (подбати про ваги), а також отримання необхідних дозволів і ліцензій на операції з відповідними видами відходів.
- Дослідити ринок потенційних партнерів, наприклад, заготівельників/переробників вторсировини, які можуть забирати вторсировину у разі неможливості її повторного використання, а також склади та крамниці, які могли б наповнювати простір CC Yard матеріалами з недоліками чи пошкодженнями.
- Провести комунікаційну кампанію та постійно взаємодіяти з людьми: демонструвати наповнення, потреби простору, запити на певні види товарів та матеріалів.

Варто звернути увагу, що демонтаж будівель необхідно здійснювати виключно після проведення робіт з розмінування та підтвердження безпечності території відповідними службами.

Фото:
ГО «Нуль відходів Харків»

«Найбільша помилка — це нехтувати етапом демонтажу та сортуванням на місці. Під час технічного демонтажу втрачається 30–40% цінної франції. Цегла зазнає ще більше пошкоджень. І те, що могло бути будівельним матеріалом, вже йде на підсипку. Сортування та підготовка матеріалу має бути здійснена на майданчику, бо це заощаджує кошти на логістиці та час».

Ольга Гелашвілі,
адміністраторка CC Yard

ФІНАНСУВАННЯ

Проект CC Yard почав свою діяльність завдяки підтримці громадської організації Helvetas та фінансування Swiss Solidarity and Swiss Development Cooperation у розмірі близько 2 млн гривень.

На даний момент простір функціонує за рахунок громадської організації «Нуль відходів Харків».

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

- Ведеться звітність та фотофіксація (за згоди) кількості відвідувачів/-ок простору, обсягу зібраних будівельних матеріалів та вторсировини.
- Фіксується кількість матеріалів, що були повторно використані в межах громади, та обсяг відходів, що були недопущені до захоронення на полігоні.
- Здійснюється [облік](#) виданих матеріалів мешканцям/-кам для відбудови житла, що дозволяє відстежувати соціальний ефект ініціативи.
- Ведеться [складський облік](#) вхідних ресурсів.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

- Кількість осіб, які відвідали CC Yard та дізналися про принципи повторного використання речей — більше 9 000 у період з серпня 2023 – квітень 2026 року.
- Кількість повторно використаних речей – більше 5 000 одиниць.
- Передали мешканцям/-кам Дергачівської громади більше 1 000 вікон, демонтованих в рамках реновації будівель у Швейцарії.
- В рамках пілотного демонтажу було вилучено близько 20 000 цеглин, що віддали місцевим жителям/-кам для відбудови пошкодженого житла. Також передано мешканцям/-кам близько 150 кг деревини для опалення, а 78 кг металевого даху передано на оброблення.
- Кількість працевлаштованих: 2 адміністратори/-ка, 1 водій/-ка, 1 виконроб/-ка, 3 помічника/-ці.

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

- 👁 [Навчальний ролик](#) про циркулярний підхід при демонтажі та відбудові.
- 👁 [Інформаційна брошура](#) про проєкт «Циркулярне будівництво на практиці».
- 👁 [Сюжет](#) на СТБ/ICTV.
- 👁 [Сюжет](#) на 5 каналі.
- 👁 [Матеріал](#) на Радіо «Накипіло».

«ХАКЛАБ» — ХАКЕРСПЕЙС, М. КИЇВ

Авторка: Наталія Пасенко

- 📍 вул. Новокостянтинівська, 1В
- 🌐 hacklab.kyiv.ua
- 📌 [@HackLabKiev](https://www.facebook.com/HackLabKiev)
- 📷 [@hacklabkyiv](https://www.instagram.com/hacklabkyiv)
- ☎️ +380 99 829 97 27
- 🏠 Громадська Організація «Хаклаб»
- 📅 2013

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

«Хаклаб» — це хакерспейс, тобто відкритий технологічний простір, де спільнота користувачів/-ок створює, утримує і розвиває майстерню для спільної технічної творчості, експериментів та обміну знаннями. Учасники/-ці проводять воркшопи та допомагають один одному в реалізації проєктів, навчаються та навчають один одного працювати з технікою та інструментами.

Доступ до простору відбувається через модель резидентства: будь-яка повнолітня людина може долучитися до спільноти, сплачуючи щомісячний внесок, що дає можливість користуватися обладнанням і простором. Після періоду знайомства резиденти/-ки отримують постійний доступ і можуть відвідувати простір у зручний час. Простір функціонує без найманого персоналу — його роботу забезпечують самі учасники/-ці.

Окремим напрямком роботи є відкриті події — дні відкритих дверей, воркшопи та ремонтні кафе, які проводяться регулярно. Під час таких подій будь-хто може долучитися до простору, отримати допомогу або навчитися самостійно ремонтувати речі.

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

«Хаклаб» вирішує проблему відсутності доступної інфраструктури для ремонту, повторного використання речей та розвитку практичних навичок, надаючи мешканцям/-кам доступ до інструментів, знань і середовища для навчання, створення власних проєктів та самостійного ремонту речей поза комерційними форматами.

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ

- Визначити модель простору. «Хаклаб» розвивається як відкритий простір, побудований на принципах самоуправління, неприбутковості та спільного користування інфраструктурою. Ініціатива може бути реалізована як самостійний громадський проект, простір на базі комунального підприємства або партнерство між громадою та громадською організацією (через меморандум або договір співпраці).
- Сформувати ініціативну групу або відповідальну команду людей, зацікавлених у створенні спільного технічного простору. Саме ця група забезпечить запуск і початковий розвиток. Ключовим є наявність кількох «драйверів», які готові вести процес.
- Визначити модель управління. Простір може працювати за принципом самоуправління, де рішення приймаються тими, хто реалізує задачі, або через застосування гібридної моделі: адміністративна відповідальність (утримання приміщення, оплата комунальних послуг, забезпечення безпеки та дотримання правил) закріплена за окремою установою, а розвиток і наповнення простору - за спільнотою.

«Типовою помилкою в побудові хакерспейсів є централізація прийняття рішень і вертикальність управління».

Володимир Бабій,
голова ГО «Хаклаб»

- Знайти потрібний простір або приміщення для роботи. «Хаклаб» працює в орендованому приміщенні площею близько 260 м², що поділене на дві зони: «чисту» (3D-друк, паяння, навчальні активності) та «брудну» (робота з інструментами, станками, зварюванням). У громаді можна передбачити роботу простору в комунальному приміщенні або за пільгову оренду. Це забезпечить стабільність роботи та користування.
- Поступово розвивати та наповнювати простір обладнанням. Учасники/-ці можуть приносити власне обладнання або виготовляти його самостійно, також можна залучати обладнання через донати, партнерства або гранти. У громаді можливо передбачити закупівлю базового набору інструментів за кошти бюджету. Простір варто розвивати поетапно відповідно до потреб користувачів/-ок.

«Хакерспейсу завжди необхідне те обладнання, яке потрібно його учасникам».

Володимир Бабій,
голова ГО «Хаклаб»

- Визначити модель фінансування. Основою функціонування є членські внески, які покривають витрати оренди та комунальні платежі. Додаткові потреби закриваються через гранти, збори або внески учасників/-ць.
- Затвердити правила користування та безпеки. «Хаклаб» є громадською ініціативою, тому тут діють неформальні правила та практики доступу і відповідальності. Для роботи на базі комунальної інфраструктури необхідні: положення про простір, правила користування обладнанням, журнал та інструкції з техніки безпеки, порядок доступу та відповідальність користувачів/-ок

«Маємо розроблену в «Хаклабі» власну систему контролю доступу. Станки заблоковані RFID ключем, тому без доступу їх не можна увімкнути. Кожен вхід логується в загальний канал, так досягається прозорість і пасивна безпека без найманих працівників/-ць».

Володимир Бабій,
голова ГО «Хаклаб»

- Запустити відкриті формати роботи, регулярно проводити дні відкритих дверей, воркшопи та ремонтні події.
- Запровадити відкрите й прозоре інформування та звітування про роботу простору.
- Забезпечити відкритий доступ і можливість участі у розвитку простору новим учасникам/-цям з можливістю поступово долучатися не лише до користування, а й до управління.

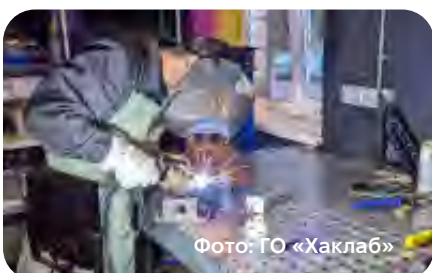

Фото: ГО «Хаклаб»

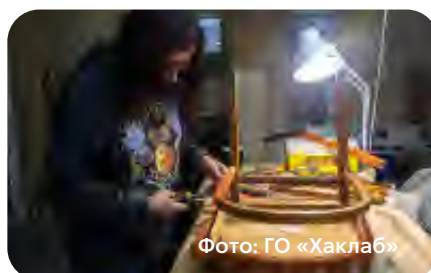

Фото: ГО «Хаклаб»

Фото: ГО «Хаклаб»

ФІНАНСУВАННЯ

Поточні щомісячні витрати простору становлять орієнтовно 48 000 грн, з них:

- близько 38 000 грн — оренда;
- близько 3 000 грн — комунальні платежі;
- близько 3 000 грн — інші регулярні витрати;
- у зимовий період додатково 3 000–4 000 грн на опалення (дрова) та покриття комунальних витрат.

Витрати на обслуговування обладнання та закупівлю витратних матеріалів не мають централізованого обліку, оскільки ці процеси відбуваються децентралізовано власними ресурсами учасників/-ць спільноти.

Станом на 01.04.2026 членський внесок становить 750 грн на місяць і покриває оренду та частково комунальні послуги. Додатковими джерелами надходжень є платні воркшопи та майстер-класи, а також періодичні збори на окремі потреби простору.

Фото: ГО «Хаклаб»

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

Збираються та відстежуються такі показники:

- кількість резидентів/-ок, які користуються простором щомісяця;
- кількість нових учасників/-ць, які долучилися до спільноти;
- кількість проведених подій;
- кількість днів відкритих дверей як інструменту залучення;
- кількість та результати освітніх програм (зокрема курси з паяння, 3D-друку, електроніки).

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

У 2025 році «Хаклаб» досяг таких результатів:

- кількість резидентів/-ок, які регулярно користувалися простором — від 33 до 53 осіб щомісяця;
- кількість нових учасників/-ць, залучених до спільноти — 81 особа;
- кількість проведених подій — 47;
- кількість учасників/-ць подій — 678 осіб;
- кількість проведених днів відкритих дверей — 42;
- кількість учасників/-ць освітніх програм: 191 учасник/-ця курсу з паяння, 95 — курсу з 3D-друку;
- частка учасників/-ць, які успішно завершили навчальні курси складає понад 90%;
- до діяльності залучені десятки волонтерів/-ок та активних учасників/-ць спільноти.

БІЛЬШЕ ПРО KEYC

- 👁 [Стаття](#) від телеканалу «Дім».
- 👁 [Стаття](#) від Громадської спілки «Українська мейкерська асоціація».
- 👁 [Часті питання](#) про роботу «Хаклабу».

ДОСВІД: СОЦІАЛЬНА ВЕЛОМАЙСТЕРНЯ «ВЕЛОКУХНЯ» В ЧЕРНІГОВІ

Попри відмінність моделей роботи, ремонтні та технічні простори можуть виконувати різні функції у громаді: від розвитку спільноти й культури ремонту до вирішення конкретних кризових потреб. Одним із таких прикладів є соціальна веломайстерня «Велокухня» в Чернігові, що поєднує розвиток сталої мобільності, відкритий ремонтний простір та ревіталізацію комунального майна.

«Велокухня» створена громадською організацією [«Еко Місто Чернігів»](#) у відповідь на кризу мобільності під час повномасштабного вторгнення у 2022 році. Веломайстерня розміщена у будівлі колишнього кінотеатру «Перемога», що є об'єктом державної власності. Тривалий час будівля не використовувалася, однак у межах розвитку Центру створення стартапів та інновацій

«Перемога» при Національному університеті «Чернігівська політехніка» отримала нове функціональне наповнення. У цій структурі «Велокухня» стала одним із практичних елементів роботи центру.

Майстерня працює як відкритий соціальний простір, де мешканці/-ки можуть безкоштовно користуватися професійним інструментом, отримати консультації з ремонту велосипедів та навчитися самостійно їх обслуговувати. Також у межах ініціативи організовуються воркшопи, заходи для розвитку велоспільноти та надається доступ до велосипедів для волонтерів/-ок, соціальних працівників/-ць і постраждалих мешканців/-ок.

Окремим напрямком є участь разом з іншими шістьма неурядовими організаціями у міжнародній кампанії #BikesForUkraine, в рамках якої велосипеди передані благодійниками/-цями з європейських країн, ремонтуються у майстерні разом з волонтерами/-ками та передаються тим, хто цього потребує. Загалом у Чернігівській області було передано 1 050 велосипедів станом на 20 квітня 2026 року.

Кейс демонструє потенціал співпраці між ОМС та громадськими ініціативами. Ключовий інсайт «Велокухні» полягає в тому, що важливо створити середовище, де люди можуть не тільки отримати велосипед, а й самостійно його обслуговувати. Громади можуть розглядати подібні ініціативи як можливість поєднати вирішення конкретної проблеми (мобільність) із ревіталізацією комунальних об'єктів.

Фото: ГО «Еко Місто Чернігів»

Фото: ГО «Еко Місто Чернігів»

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

- 📺 [Сюжет](#) про «Велокухню» на ютуб каналі ГО «Еко Місто».
- 📖 [Стаття](#) на Сайті міста Чернігів.

ДЕПОЗИТНО-ПОВОРОТНА СИСТЕМА ПАКОВАННЯ ДЛЯ НАПОЇВ ТА ЇЖІ З СОБОЮ, М. КОПЕНГАГЕН, ДАНІЯ

Авторка: Ірина Щетиніна

🌐 newloop.dk/en

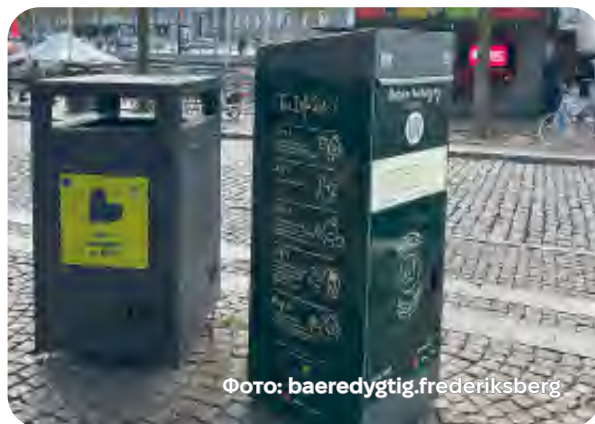
📱 [@newloopdk](https://www.instagram.com/newloopdk)

☎️ +45 77 42 34 56

✉️ info@newloop.dk

🏠 Компанія «New Loop»

📅 2025

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

«New Loop» — це депозитно-поворотна система пакування для напоїв та їжі з собою. Система керується веб платформою та включає: станції повернення використаного пакування, миття та дезінфекцію пакування, логістику. Наразі система функціонує у двох муніципалітетах — Копенгагені та Фредеріксберзі як дворічний пілотний проєкт, результати якого покажуть, що варто удосконалити та доопрацювати аби розповсюдити таку систему в інших муніципалітетах країни.

Для користувача/-ки система працює наступним чином: користувач/-ка купує напій чи страву з собою у фірмовому пакуванні, яке має унікальний QR-код. Коли користувач/-ка готовий/-а повернути пакування, він/вона сканує QR-код на упаковці, яку збирається повернути, після чого відкривається веб-сайт системи. При першому використанні системи користувач/-ка має ввести дані своєї банківської картки для повернення депозиту (Apple Pay, Google Pay або вручну). Система показує шлях до найближчої станції повернення.

Потім користувач/-ка сканує QR-код на станції, куди збирається повернути упаковку, після чого станція відкривається, користувач/-ка сканує QR-код на кожному предметі та кладе до станції, закриває станцію. Коли станція закрита, користувач/-ка має натиснути «Закрити» на веб-сайті. Після цього депозит повертається на картку користувача/-ки.

Компанія «New Loop» обслуговує станції повернення пакування, які працюють за принципом поштоматів та живляться від сонячних батарей, тобто не потребують підключення до електромережі. Станція автоматично сповіщає персонал, коли з неї потрібно забрати накопичену тару. Повернене пакован-

ня миється, дезінфікується та продається постачальникам пакування. Пошкоджене пакування передається на переробку. Оскільки компанія поки що не отримала дозвіл на переробку свого пакування на виробі аналогічного ґатунку згідно з [Регламентом ЄС № 2022/1616](#), його переробляють на виробі, які не контактують з їжею.

Компанія пропонує наступні два типи співпраці:

- відкрита система, до якої може доєднатися необмежена кількість бізнесів та користувачів/-ок. Кав'ярня чи готель може доєднатися до відкритої системи у будь-який момент, замовивши брендоване пакування через постачальників;
- замкнена система «New Loop», яку компанії можуть встановити у своєму офісі чи на заході, де користувачами/-ками будуть лише їх співробітники/-ці або відвідувачі/-ки подій. В такому випадку пакування може бути забрендоване у стилі компанії-замовника.

«Те, що ми бачимо в Копенгагені, свідчить про те, що повторне використання не обов'язково має бути статичним або вимагати значних інфраструктурних витрат. Ця система розроблена таким чином, щоб бути мобільною, орієнтованою на ринок та легко інтегруватися в існуюче міське життя. Це робить її не лише практичною, а й масштабованою, економічно вигідною та екологічно стійкою — а це саме те, що потрібно для прискорення процесу повторного використання в Данії та Європі».

Сарош Куреші,
старший консультант муніципалітету Копенгагена

Окремо варто зазначити, що в Данії депозитно-поворотна система для пакування з-під напоїв функціонує з 2000 року. Відтак, до впровадження системи «New Loop» мешканці/-ки країни вже були добре знайомі з цією концепцією.

Фото: baeredygtig.frederiksberg

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

Мета проєкту — створити екологічну систему, в якій пакування можна багаторазово використовувати, а після закінчення терміну експлуатації переробляти на нові вироби, зберігаючи природні ресурси та зменшуючи обсяги відходів для захоронення чи спалювання.

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ

- Визначити тип пакування. За словами представника «New Loop», горнятка для кави — це найпоширеніший продукт системи, до того ж він привчає користувачів/-ок до її функціоналу. В подальшому можна розширювати систему новими типами пакування (ланч-бокси, контейнери для доставки, багаторазові пляшки, тощо). Одна одиниця пакування зазвичай коштує вдвічі більше, ніж одноразова альтернатива.
- Визначити матеріал пакування. Матеріал має бути безпечним для харчових продуктів та придатним до багаторазового використання, промислового очищення та дезінфекції, QR-маркування. Наприклад, пакування «New Loop» виготовлене із поліпропілену, який на 73% складається з відпрацьованого рослинного масла, сертифікованого за стандартом ISCC Plus, та піддається переробці у Данії. Варто зазначити, що пластик на **біооснові** може бути не найкращим варіантом.
- Розробити фінансову модель системи, яка включатиме створення та обслуговування станцій повернення, підготовка та покращення програмного забезпечення, закупівлю пакування, переробку зіпсованого пакування, організацію миття та дезінфекції пакування, логістику тощо.
- Визначити розмір депозиту. Наприклад, в системі «New Loop», депозит за горнятку для кави складає 0,8 євро, за миски для їжі з собою — 1,5 євро. Депозит має покривати витрати в разі неповернення пакування, водночас розмір депозиту не має бути занадто високим, щоб не відлякувати користувачів/-ок.
- Розробити інформаційну систему, яка буде відслідковувати всі елементи системи: статус кожної одиниці пакування, платежі, логістику, аналітику.
- Розробити QR-систему, завдяки якій можна відслідкувати: точку видачі пакування, точку повернення, кількість пройдених циклів, втрату/пошкодження пакування.

- Створити станції повернення. Станції можуть бути як ручні (сканування QR-кодів персоналом закладів харчування, закриті контейнери без електронного устаткування тощо), так і автоматичні, як у системі «New Loop». При встановленні автономних станцій повернення, також потрібно отримати дозвіл власника території на встановлення таких об'єктів. Наприклад, система «New Loop» народилась у Копенгагені, орган місцевого самоврядування якого підтримує та заохочує подібні ініціативи, адже вони допомагають місту та країні виконувати законодавчі зобов'язання зі скорочення використання одноразового пластику та збільшення обсягу повторного використання пакування. Тому в центрі міста (переважно на вулиці) вже встановлено 60 станцій повернення.
- Організувати логістику, миття та дезінфекцію пакування.
- Підключити якомога більше бізнесів до системи. Тут стануть у нагоді гранти та фінансові стимули для бізнесів, які вирішили приєднатися до системи.

ФІНАНСУВАННЯ

Запуск системи «New Loop» відбувся завдяки грантовій підтримці від Європейського Союзу, організацій розширеної відповідальності виробника та компанії-виробника пластикового пакування. Річний дохід компанії складає **515000** євро.

Муніципалітети виділяють 13000–40000 євро для нових бізнесів, які приєднуються до системи. Це дає можливість покрити першочергові витрати, враховуючи витрати на невелику станцію повернення для розміщення всередині закладу чи офісу.

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

- Аналіз життєвого циклу пакування. Варто зазначити, що за словами представника «New Loop», лише за 2 цикли використання пакування стає вуглецево-нейтральним. Це означає, що викиди парникових газів, пов'язаних з виробництвом, транспортуванням, використанням та утилізацією продукту, компенсуються еквівалентною кількістю вуглецю, вилученого з атмосфери, або за рахунок інших заходів.
- Рівень повернення та втрат.
- Кількість станцій повернення.
- Кількість учасників/-ць системи.
- Відгуки користувачів/-ок.
- Кількість викидів CO₂.
- Економія первинних матеріалів.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

- Кількість працевлаштованих осіб — 5. Такої кількості працівників/-ць цілком достатньо аби забезпечити якісне адміністрування процесів, адже максимальна кількість етапів виконується підрядниками, а компанія зосереджується на координуванні системи та цифрових рішеннях.
- Час, який в середньому користувач/-ка витрачає на повернення пакування — 30 секунд.
- Кількість встановлених станцій повернення — 60 одиниць.
- Кількість бізнесів, які приєдналися до системи — 60 офісів/юридичних осіб.
- У системі «New Loop» відкритого типу рівень повернення складає 83%, в системі закритого типу (наприклад, в банках) — близько 97%. Але на масових заходах (наприклад, музичних фестивалях), особливо якщо пакування має відповідне брендування, рівень повернення пакування лише 50% через те, що люди хочуть залишити щось на згадку про захід.

БІЛЬШЕ ПРО KEYC

- 🕒 [Відео](#) про те, як працює система для користувача/-ки.
- 🕒 [Презентація](#) про функціонування системи.
- 🕒 [Стаття](#) від Zero Waste Europe про системи повторного використання у Данії.

ПРАКТИКИ РОЗДІЛЬНОГО ЗБИРАННЯ ВІДХОДІВ, РЕЦИКЛІНГУ ТА КОМПОСТУВАННЯ

**ПОТЕНЦІЙНО ЗМЕНШИТИ
КІЛЬКІСТЬ ЗАХОРОНЕНИХ
ВІДХОДІВ НА 20–50%**

Згідно з визначенням [Директиви 2008/98/ЄС](#):

- роздільне збирання означає таке збирання, за якого потоки відходів формуються окремо за їх видом та природою, щоб полегшити спеціальне оброблення;
- рециклінг означає будь-яку операцію з відновлення, за допомогою якої відходи переробляють у продукти, матеріали або речовини для їх використання за первинним призначенням або в інших цілях. Це включає перероблення органічного матеріалу, але не включає відновлення енергії та перероблення у матеріали, що їх будуть використовувати як паливо або матеріали для зворотного заповнення.

Закон України [«Про управління відходами»](#) передбачає, що роздільне збирання відходів у населених пунктах має здійснюватися для таких видів відходів, як папір і картон, пластик, скло, метал. При цьому створюються умови для забезпечення роздільного збирання біовідходів, текстилю, небезпечних відходів у складі побутових та інших видів відходів, що підлягають роздільному збиранню.

Статтею 37 Закону також встановлено цільові показники щодо підготовки до повторного використання та рециклінгу побутових відходів:

- до 2025 року — не менше 10 відсотків їх маси;
- до 2030 року — не менше 20 відсотків їх маси;
- до 2035 року — не менше 25 відсотків їх маси;
- до 2040 року — не менше 35 відсотків їх маси.

[Національним планом](#) управління відходами до 2033 року передбачається організація компостування відходів зелених насаджень з громадських парків та садів до 2030 року для всіх населених пунктів з населенням понад 100 000 мешканців/-ок. Проте ціль не встановлює обмеження щодо впровадження компостування в інших менших населених пунктах.

За пріоритетного впровадження роздільного збирання біовідходів та їх компостування у громаді можна потенційно зменшити кількість захоронених відходів на 20–50%.

Важливо зазначити, що роздільно зібрані відходи, призначені для підготовки до повторного використання та рециклінгу, не можуть видалятися шляхом спалювання чи в інший спосіб.

На цьому етапі потрібно робити все можливе для максимального виокремлення та скерування на перероблення ресурсоцінної сировини і одночасного зменшення кількості відходів, що йдуть на захоронення.

ОБ'ЄКТ МЕХАНІКО-БІОЛОГІЧНОГО ОБРОБЛЕННЯ ЗМІШАНИХ ВІДХОДІВ В ЕКОПАРКУ, ПОРТУГАЛІЯ

Авторка: Альона Перебинос

- 📍 Санта-Клара-де-Лореду, Бежа, Алентежу, Португалія
- 🌐 resialentejo.pt
- 📘 [@RESIALENTEJO](https://www.facebook.com/RESIALENTEJO)
- 📷 [@resialentejo_eim](https://www.instagram.com/resialentejo_eim)
- 🏠 Resialentejo — Valorização e Tratamento de Resíduos, E.I.M., S.A.
- 📅 2014

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

Resialentejo — це португальська компанія, що займається управлінням відходами в регіоні Байшу-Алентежу. Вона відповідає за збирання, відновлення та видалення побутових відходів, обслуговуючи декілька муніципалітетів південної Португалії. Підприємство було засновано у межах міжмуніципальної співпраці восьми муніципалітетів Португалії, які і отримують послуги з управління відходами від цієї компанії.

Об'єкт механіко-біологічного оброблення (МБО) є частиною екопарку Мон-Тінью, який керується компанією Resialentejo та планує отримати статус екоіндустріального парку. Екопарк займає площу приблизно 143 гектари та розташований на південь від міста Бежа, у сільській парафії Санта-Клара-де-Лоредо. Окрім потужностей МБО, на території екопарку розташовані такі інфраструктурні об'єкти: центр роздільного збирання відходів та сортування великогабаритних відходів, сортувальна станція для відходів пакування, сортувальна лінія для скляних відходів, сортувальна станція для відходів електричного та електронного обладнання, полігон побутових відходів.

До створення об'єкта регіон зіштовхувався з викликом управління великими обсягами змішаних відходів, які без належного попереднього оброблення мали значний негативний вплив на довкілля. Наразі дана інфраструктура обслуговує на території площею 6 682 км² із населенням близько 86 339 осіб.

Об'єкт МБО є складовою інтегрованої системи управління відходами та забезпечує оброблення змішаних побутових відходів. Його ліцензована потужність становить 39 130 тонн на рік. З них близько 33 500 тонн припадає на змішані

відходи, 1 600 тонн — на окремо зібрані відходи пакування, 1 600 тонн — на окремо зібрані біовідходи та 2 430 тонн — осади стічних вод. Добова потужність складає 107,2 тонни на добу.

Технологічний процес об'єкта МБО складається з комбінації механічного сортування змішаних відходів та біологічної стабілізації їхньої органічної фракції і поділяється на наступні основні стадії:

- **приймання та механічне оброблення:** відходи проходять через автоматизовану лінію сортування, де за допомогою спеціального обладнання відбувається розділення на фракції: матеріали для вторинної переробки (пластик, метал, скло), органічні відходи та залишки. Окремі елементи сортувальної лінії також використовуються для сортування пластикового та металевого пакування з контейнерів роздільного збирання;
- **біологічне оброблення:** органічна фракція (розміром < 80 мм) піддається процесу аеробного компостування — спочатку відходи стабілізуються в тунелях компостування, а потім проходять етап дозрівання у буртах;
- **очищення:** кінцевий етап, під час якого готовий компост очищується від інертних матеріалів та домішок для забезпечення його якості перед використанням.

У результаті роботи об'єкта МБО генеруються наступні продукти та потоки:

- **вторинна сировина:** відсортовані метали (чорні та кольорові), пластик та скло, що спрямовуються на рециклінг;
- **компост:** органічне добриво класу ІІА³, яке постачається для сільськогосподарських потреб регіону;
- **залишки:** фракції після механічного та біологічного оброблення, що не підлягають відновленню та скеровуються на полігон для захоронення або на виробництво палива з відходів.

3 У [португальському законодавстві](#) компост класифікують за сферами допустимого використання: класи І та ІІ дозволено застосовувати в сільському господарстві; клас ІІ А — лише для деревних і чагарникових культур, зокрема в садах, оливкових та виноградних угіддях, а також для лісництва; клас ІІІ — для застосування на ґрунтах, де не планується вирощування культур, призначених для харчування людей чи тварин.

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

Об'єкт МБО був збудований для вирішення проблеми відсутності належного управління змішаними побутовими відходами. Згідно з [Директивою ЄС про захоронення](#), відходи перед остаточним видаленням мають проходити попереднє оброблення. Крім того, функціонування потужностей МБО є ключовим для досягнення цілей плану дій [PAPERSU](#), розробленого на основі національної стратегії [PERSU 2030](#)⁴.

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ

- Створити керуючу структуру. 28 лютого 2000 року було засновано міжмуніципальну компанію Resialentejo для адміністрування системи управління побутовими відходами в регіоні Байшу–Алентежу.
- Запланувати створення об'єкта, за потреби у форматі міжмуніципального чи публічно-приватного партнерства, та перейти до етапу проектування. Об'єкт МБО у Португалії було розроблено в межах партнерської співпраці між муніципальними компаніями Resialentejo, [Gesamb](#) та [Amcal](#).
- Виконати будівельні роботи згідно з розробленою проектно-кошторисною документацією. Об'єкт МБО був побудований у 2014 році на території екопарку Монтінья за співфінансування [POVT](#) — цільової інвестиційної програми, яка діяла у Португалії у період 2007–2013 років, метою якої було фінансування масштабних інфраструктурних проєктів, спрямованих на захист довкілля, модернізацію транспортних мереж та управління ризиками. Джерелами фінансування програми були Когезійний фонд ЄС та Європейський фонд регіонального розвитку.
- Передбачити можливість модернізації об'єкта за потреби. Завдяки інвестиціям у розмірі понад 6 млн євро (фінансування через [PRR](#)⁵ та екологічний фонд [Fundo Ambiental](#)) було проведено модернізацію

4 Ієрархія документів управління відходами у Португалії є наступною: Національний план управління відходами (Plano Nacional de Gestão de Resíduos — PNGR), на основі якого розробляються Стратегічний план для муніципальних відходів (Plano Estratégico para os Resíduos Urbanos — PERSU) та Стратегічний план для немуніципальних відходів (Plano Estratégico para os Resíduos Não Urbanos — PERNU). На основі PERSU розробляються Плани дій для муніципалітетів чи міжмуніципальних об'єднань (Plano de Ação para a Implementação do Plano Estratégico para os Resíduos Urbanos — PAPERSU).

5 PRR — Plano de Recuperação e Resiliência — це масштабний стратегічний інвестиційний план до 2026 року, розроблений урядом Португалії для отримання фінансової підтримки від ЄС.

установок МБО та будівництво нової лінії сортування відходів пакування протягом 2023–2024 років.

- Отримати необхідну дозвільну документацію згідно з чинним законодавством.
- Організувати управління інфраструктурним об'єктом відповідно до національних вимог та забезпечити участь ключових стейкхолдерів.
- Працевлаштувати необхідну кількість персоналу. Розподіл персоналу за підрозділами в компанії Resialentejo наступний:
 - адміністративний та фінансовий менеджмент — 8 працівників/-ць;
 - технічний персонал та менеджмент — 142 працівника/-ці;
 - охорона праці та безпека — 5 працівників/-ць.
- На об'єкті МБО кількість працівників/-ць розподілена за етапами процесу і розраховується в еквіваленті повної зайнятості на одну зміну:
 - механічне оброблення: 10,5 штатних одиниць;
 - біологічне оброблення: 3,0 штатних одиниць;
 - разом на МБО: 13,5 штатних одиниць за зміну.

ФІНАНСУВАННЯ

Інвестиції в об'єкти оброблення побутових відходів компанії Resialentejo здійснювалися в кілька етапів:

- первинне будівництво (2014 рік): об'єкт МБО був збудований за співфінансування програми [POVT](#) і хоча точна сума саме на будівництво комплексу МБО не виокремлена, відомо, що статутний капітал компанії Resialentejo згодом зріс до 6,8 млн євро;
- інвестиції (2015–2020 роки): протягом цього періоду було реалізовано 14 заходів із загальним обсягом інвестицій близько 7,4 млн євро;
- модернізація (2023–2024 роки): останнє значне посилення потужностей та модернізація об'єкта МБО (включно з новою лінією сортування відходів пакування) коштували понад 6 млн євро;
- майбутні плани (до 2030 року): план дій PAPERSU передбачає подальші інвестиції в інфраструктуру екопарку в розмірі близько 22,6 млн євро.

Фінансування розвитку екопарку виконувалося переважно через європейські фонди та державні програми:

- фонди ЄС: основними програмами підтримки були [POVT](#) та [PO SEUR](#) — операційна програма Португалії, створена Єврокомісією в межах стратегії «Португалія 2020», головна мета якої це фінансування екологічних проєктів, перехід до низьковуглецевої економіки та підвищення стійкості до кліматичних ризиків;
- національне фінансування: останні інвестиції (понад 6 млн євро) були профінансовані через план відновлення та стійкості ([PRR](#)) та екологічний фонд ([Fundo Ambiental](#)) Португалії;
- муніципальний капітал: статутний капітал компанії розподілений між 8 муніципалітетами-акціонерами (Альмодовар — 9,24 %, Барранкуш — 5,94 %, Бежа — 29,49 %, Каштру Верде — 9,26 %, Мертола — 9,65 %, Мора — 13,57 %, Оріке — 8,60 % і Серпа — 14,25 %).

Згідно з фінансовим звітом за 2025 рік, загальні операційні витрати та втрати склали приблизно 7,36 млн євро. Для порівняння, у 2024 році цей показник був на рівні 5,92 млн євро, що свідчить про зростання витрат у зв'язку з розширенням штату та модернізацією.

Фото: Resialentejo

ОПЕРАЦІЙНІ ВИТРАТИ КОМПАНІЇ RESIALENTEJO ЗА 2021–2025 РОКИ

Стаття витрат	Рік				
	2021	2022	2023	2024	2025
	Сума, євро				
Собівартість реалізованої продукції	423 987	392 835	389 501	393 880	291 994
Зовнішні послуги, що включають витрати на електроенергію, спеціалізовані послуги тощо	1 754 467	1 480 016	1 832 022	1 692 845	1 668 181
Витрати на персонал	3 328 437	2 711 761	2 534 000	2 015 165	1 846 146
Зміна залишків незавершеного виробництва та готової продукції	109 112	0	0	37 145	6 373
Збитки від знецінення	23 830	0	0	0	0
Інші витрати та збитки	1 722 598	1 331 406	1 039 001	1 009 02	831 542
Всього	7 362 430	5 916 017	5 794 525	5 148 055	4 644 236

Компанія Resialentejo прагне дотримуватися принципу повного відшкодування операційних витрат через систему тарифів, які сплачують муніципалітети та інші користувачі послуг.

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

Вплив та продуктивність об'єкта оброблення відходами аналізуються за допомогою низки технічних, екологічних та стратегічних показників:

- стратегічні показники: вимірюється рівень підготовки до повторного використання та переробки, відсоток зменшення кількості захоронених на полігоні біовідходів та кількість відсортованої сировини на одного жителя в рік;
- фізична характеристика відходів: регулярні кампанії з дослідження морфологічного складу як вхідних відходів, так і залишкових відходів після механіко-біологічного оброблення, щоб визначити ефективність вилучення ресурсоцінних фракцій;
- екологічні показники (згідно з екологічною ліцензією):
 - атмосферні викиди: двічі на рік контролюється ефективність роботи біофільтрів за показниками викидів аміаку (NH_3) та інтенсивності запахів (ефективність очищення має бути >95 %);

- ▶ якість води: контролюються параметри стічних вод та фільтратів перед їх скиданням або очищенням;
- ▶ рівень шуму: здійснюється моніторинг шумового впливу обладнання на довкілля;
- виробничі показники: відстежується обсяг виробленого компосту (зокрема, його відповідність класу ІІА) та кількість вторинної сировини (пластик, метал, скло), переданої на рециклінг.

Додатково на об'єкті оброблення відходів впроваджена сувора система щоденного обліку та звітності:

- зважування та реєстрація відходів: кожен транспортний засіб, що в'їжджає або виїжджає з території, проходить через автоматизовану систему зважування. Щоденно фіксуються дані про вагу, тип відходів, походження та реєстраційний номер авто;
- доступ до даних у реальному часі: керівництво має щоденний доступ до цифрової інформації про загальний обсяг поставок та їхнє призначення (рециклінг чи захоронення);
- цифровий моніторинг збирання: завдяки впровадженню RFID-міток⁶ на контейнерах та спеціалізованого програмного забезпечення співробітники можуть у реальному часі відстежувати продуктивність збирання та рівень заповнення баків;
- звітність перед муніципалітетами та органами влади: компанія надає муніципалітетам щомісячні звіти про всі операції, а також готує детальний річний звіт для Комісії з координації та регіонального розвитку (CCDR);
- облік відвідувачів/-ок: окремо ведеться звітність щодо освітніх заходів та навчальних візитів, які проводяться на території екопарку.

Система моніторингу скорочення викидів парникових газів та енергоефективності інтегровані в загальну систему управління через:

- моніторинг енергоспоживання: у фінансових та операційних звітах компанія чітко відстежує витрати на електроенергію та паливо. Збільшення витрат за цими статтями є стимулом для впровадження енергоефективних рішень;
- непряме скорочення парникових газів: основна мета об'єкта МБО — мінімізація потрапляння біовідходів на полігон через захоронення виключно біостабілізованих відходів — є ключовим інструментом із запобігання утворення викидів метану;

6 Технологія RFID (радіочастотна ідентифікація) використовується як ключовий інструмент для цифровізації та модернізації послуг зі збирання побутових відходів. Для впровадження системи по всій території обслуговування контейнери оснащуються ідентифікаційними RFID-мітками, а смітєвози — системами зчитування RFID та консолями інтелектуального управління.

- офіційна звітність: у структурі компанії працює спеціальний відділ, який відповідає за нагляд за всіма екологічними аспектами діяльності;
- інформування громадськості: планується створення інформаційно-просвітницького проекту «Обсерваторія відходів» для публікації даних про екологічну ефективність системи.

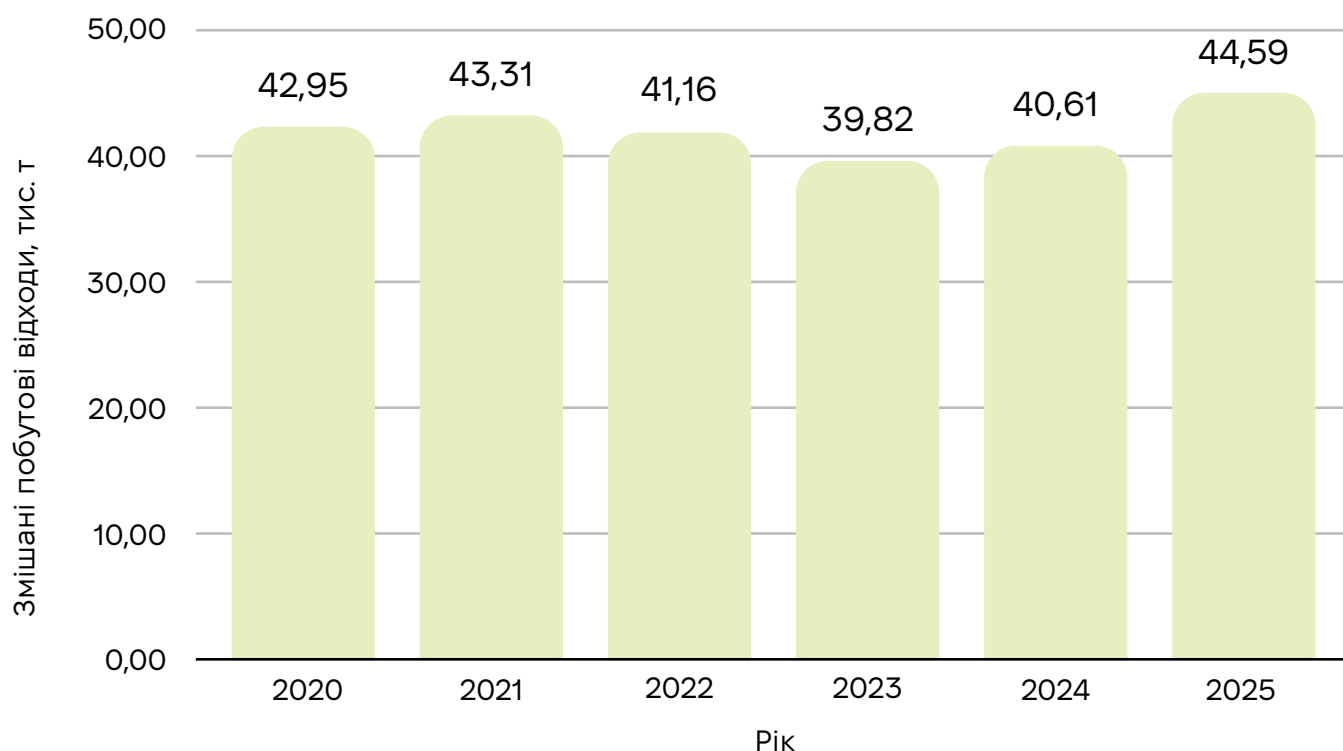
КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Станом на грудень 2025 у компанії працює 155 працівників/-ць з таким статусом зайнятості:

- постійний контракт — 126 працівників/-ць, з яких: чоловіки — 81, жінки — 45.
- строковий контракт — 29 працівників/-ць, з яких: чоловіки — 15, жінки — 14.

Протягом 2025 року було отримано та оброблено 44 585,9 тонни змішаних побутових відходів, що відповідає середньому показнику утворення — 515,6 кг/особа/рік. У середньому утворення змішаних відходів збільшилося на 9,8 % у порівнянні з 2024 роком та на 4 % порівняно з 2020 роком. Рисунок нижче відображає показники утворення відходів у 2020–2025 роках.

Кількість утворених змішаних побутових відходів

ВХІДНІ ТА ВИХІДНІ ФРАКЦІЇ ТА ПРОДУКТИ МЕХАНІКО-БІОЛОГІЧНОГО ОБРОБЛЕННЯ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ (ТОННИ)

Продукт / Фракція	Роки				
	2021	2022	2023	2024	2025
Вхідні фракції:					
Змішані побутові відходи	42 018,7	38 342,7	36 859,2	37 358,8	28 834,8
Біовідходи	3 872,7	3 270,6	2 244,6	–	–
Вихідні фракції та продукти:					
Вторинна сировина для рециклінгу	1 087,5	1 496,7	1 127,6	890,0	822,5
Компост	7 061,0	7 807,6	3 354,2	1 855,1	1 002,3
Залишкові відходи для виробництва RDF–палива	629,6	–	–	–	–

БІЛЬШЕ ПРО KEYC

- 📺 [Відео-презентація](#) екопарку Монтінью у 2019 році.
- 📄 [План дій](#) (PAPERSU) — стратегічний документ, що містить опис заходів для досягнення цілей з повторного використання, рециклінгу та зменшення захоронення.
- 📜 [Статут компанії](#) визначає структуру управління та розподіл капіталу між засновниками.
- 📋 [Регламент послуг](#), який детально описує правила надання послуг, права та обов'язки сторін.
- 📐 [Детальний план екопарку](#) містить технічні вимоги до зонування та забудови території парку.
- 📊 [Річний звіт](#) за 2025 рік, що демонструє фінансову та операційну спроможність моделі.

СОРТУВАЛЬНА ЛІНІЯ, М. ВОЛОЧИСЬК, ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСТЬ

Авторка: Євгенія Смолієнко

📍 вул. Музейна, 33а

🌐 www.jekvolochisk.info

📱 [@profile.php?id=100091812135689](https://profile.php?id=100091812135689)

☎️ +38 038 454 08 17

🏠 Комунальне підприємство Муніципальна компанія «Житлосервіс»

📅 2020

Фото: КП МК «Житлосервіс»

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

Сортувальна лінія побутових відходів забезпечує як автоматизоване, так і ручне відокремлення корисних фракцій (пластик, метал, папір, скло, деревина, біовідходи та інші) для подальшого оброблення, мінімізуючи обсяг відходів, що потрапляють на захоронення.

Сортувальна лінія у Волочиську знаходиться на території полігону побутових відходів та обслуговується КП МК «Житлосервіс» Волочиської міської ради.

Змішані відходи перевозяться сміттевозами від контейнерних майданчиків громади до сортувальної лінії та потрапляють до бункера. Тут вилучаються небезпечні чи великогабаритні предмети. З бункера транспортер направляє відходи до сепаратора барабанного типу, який автоматично відокремлює органічні відходи та дрібну фракцію. Після цього решта відходів потрапляє у сортувальні kabini, в яких працівники/-ці сортувальної лінії вручну відбирають та сортують ресурсоцінні матеріали.

З метою полегшення роботи працівників/-ць сортувальної лінії, зменшення ручного відбору відходів та підвищення якості вторинної сировини, підприємством на контейнерних майданчиках додатково встановлено контейнери для окремого збирання скла, паперу та PET-пляшок.

Надалі вторинна сировина, за необхідності, пресується, тюкується та зберігається на складах для передачі переробним підприємствам.

Відсортовані біовідходи та все, що не підлягає подальшому обробленню, потрапляє на полігон побутових відходів. Водночас, підприємство розглядає можливість компостування біовідходів та використання їх у садівництві.

Максимальна продуктивність сортувальної лінії — 15 тонн/доба.

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

Суттєве зменшення обсягів відходів, що потрапляють на полігон побутових відходів, а також повернення вторинних ресурсів в економічний обіг. Встановлення та експлуатація сортувальної лінії також дозволяє громадам створити нові робочі місця.

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ

- Проаналізувати існуючу систему управління відходами у громаді (наявність контейнерів для роздільного збирання, окреме збирання небезпечних відходів у складі побутових, кількість спеціалізованого автотранспорту тощо).
- За можливості провести дослідження морфології побутових відходів та визначити обсяги утворення за фракціями.
- Визначити необхідну потужність сортувальної лінії.
- Обрати земельну ділянку, на якій буде збудовано/розміщено сортувальну лінію (зазвичай поблизу полігона побутових відходів або безпосередньо на його території).
- Визначити оператора сортувальної лінії (комунальне підприємство чи приватний суб'єкт господарювання).
- Розробити проєкт будівництва сортувальної лінії, пройти необхідні дозвільні процедури та отримати всі погодження.
- Провести закупівлю модуля сортувальної лінії та виконати будівельні роботи.
- Здійснити пробний запуск лінії та налаштувати усі технологічні процеси.
- Сформувати штат працівників/-ць: розробити відповідні посадові/робочі інструкції, інструкції з техніки безпеки та охорони праці, провести відповідні навчання. На сортувальній лінії у Волочиську режим роботи — однозмінний, з п'ятиденним робочим тижнем та тривалістю зміни 8 годин.
- Розробити логістику збирання відходів, що передбачатиме оптимізацію маршрутів перевезення, визначення потоків відходів, синхронізацію графіків роботи сміттєвозів із режимом функціонування сортувальної лінії, удосконалення контейнерної інфраструктури та

впровадження систем моніторингу перевезень з метою забезпечення рівномірного надходження відходів, зниження експлуатаційних витрат та підвищення ефективності їх сортування.

- Експлуатація та підвищення ефективності системи: регулярний моніторинг показників, поступове впровадження роздільного збирання на контейнерних майданчиках громади, розширення переліку фракцій (за можливості та необхідності).

ФІНАНСУВАННЯ

Вартість мобільного сортувального комплексу склала 4 млн. 890 тис. грн. Вартість будівництва приміщень комплексу орієнтовно складатиме 16 млн. грн. Будівництво та запуск об'єкту оброблення відходів здійснюється за фінансування місцевого та державного бюджетів. Зокрема, були залучені кошти Державного фонду регіонального розвитку у розмірі 2 млн. 500 тис. грн.

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

Моніторинг змін у системі управління відходами громади, зокрема через оцінку зменшення обсягів захоронення відходів, збільшення частки вилучених вторинних матеріалів, кількістю створених робочих місць, рівнем доходу від реалізації вторинної сировини тощо.

Фото: КП МК «Житлосервіс»

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

- Кількість відсортованих відходів за 2025 рік склала:
 - 38,55 тонн пластику;
 - 8,29 тонн скла;
 - 32,59 тонн паперу;
 - 1 тонна алюмінієвих бляшанок.
- Від реалізації вторинної сировини підприємство у 2025 році отримало близько 800 000 грн.
- На лінії працює 11 працівників/-ць.

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

- 📺 [Сюжет](#) про роботу сортувальної лінії у Волочиську від «Суспільне Хмельницький».

КОНТЕЙНЕРНА СИСТЕМА РОЗДІЛЬНОГО ЗБИРАННЯ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ, М. ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ

Авторка: Ольга Машкова

- 📍 вул. Князя Святослава Хороброго, 1
- 🌐 skt.km.ua
- 📱 [@hkpskt](https://www.facebook.com/hkpskt)
- ☎️ +38 067 147 81 44
- 🏠 Хмельницьке комунальне підприємство «Спецкомунтранс»
- 📅 2022

Фото: Офіс «Розумне Довкілля. Хмельницький»

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

У 2022 році Хмельницьке комунальне підприємство «Спецкомунтранс» почало працювати над роздільним збиранням побутових відходів в одному пілотному мікрорайоні міста. До цього часу в Хмельницькому були встановлені контейнери-сітки для пластику та контейнери-піраміди для скла, які обслуговувались приватними підприємцями. Через військовий стан та нестачу робочої сили підприємці забрали власні контейнери, відтак, комунальному підприємству довелося забезпечити роздільне збирання відходів на всіх майданчиках.

Станом на 2025 рік підприємство працює у всіх мікрорайонах міста, де встановлено 619 контейнерів — 376 пластикових євроконтейнерів об'ємом 1,1 м³ жовтого кольору для збирання пластикових пляшок з маркуванням PET і HDPE та 243 аналогічних контейнерів зеленого кольору для збирання скла.

Перевезення відходів здійснює сміттєвоз заднього завантаження об'ємом 15 м³ ввечері та вночі відповідно до затвердженого графіку, щоб уникнути затворів та не перешкоджати міському трафіку.

Частина зібраної сировини — пластик — доставляється на дільницю сортування комунального підприємства. Пляшки PET та HDPE досортовуються вручну за кольорами та пресуються для подальшої передачі місцевим підприємствам, що займаються обробленням. Скло збирається та передається підрядній організації у несортованому вигляді.

У 2026 році громада планує розширення контейнерної системи роздільного збирання побутових відходів у 13 сільських населених пунктів Хмельницької громади.

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

Скорочення обсягів відходів, що потрапляють на полігон побутових відходів. Таким чином зменшується негативний вплив на довкілля, покращується здоров'я і якість життя мешканців/-ок. Роздільне збирання безпосередньо в громаді дозволяє вилучати корисні фракції, забезпечуючи економію на логістичних витратах (паливо, амортизація). Особливо це актуально при перевезенні відходів до віддалених регіональних полігонів.

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ

-
- Отримати дозвіл на здійснення операцій з оброблення відходів відповідно до Закону України [«Про управління відходами»](#). ХКП «Спецкомунтранс» отримало відповідний [дозвіл](#).
 - Визначити, які відходи можуть роздільно збиратися на контейнерних майданчиках. Для цього варто взяти до уваги [Методику](#) роздільного збирання побутових відходів, що затверджена наказом Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України № 1130 від 13.12.2023.
 - Придбати відповідну кількість спеціалізованого автотранспорту для обслуговування контейнерів для роздільного збирання, або ж використати для цієї функції наявний автомобіль, що і зробило комунальне підприємство, забренднувавши його тематичними наліпками.
 - Визначити місця для встановлення контейнерів для роздільного збирання. Обладнати контейнерні майданчики відповідно до [ДСТУ-Н Б Б.2.2-7:2013](#) «Настанова з улаштування контейнерних майданчиків»: вони повинні мати тверде покриття, водовідведення, огорожу з різних матеріалів (бетон, металева сітка, метало-каркасна конструкція), яка відповідає вимогам пожежної безпеки.
 - Закупити необхідні контейнери і передбачити їх обслуговування. Контейнери мають відповідати [ДСТУ 8476:2015](#) «Контейнери для побутових відходів. Загальні технічні вимоги для збору ПВ». Розмістити інформаційні таблиці або наліпки на всі контейнери для роздільного збирання.

«Обслуговування та регулярне миття контейнерів згідно графіку здійснює наше підприємство, для цього є смітєвоз, що обладнаний мийкою. Також на контейнерах є інформація із правилами сортування і контактами дільниці сортування побутових відходів ХКП «Спецкомунтранс» для надання зворотного зв'язку».

Євгеній Дуда,
начальник дільниці сортування ХКП «Спецкомунтранс»

- Працевлаштувати персонал для збирання вторсировини (водій/-ка смітєвоза, вантажники/-ці).
- Визначити маршрути та графік збирання вторсировини.
- За можливості передбачити місце для досортування вторсировини. У Хмельницькому для цього функціонує дільниця сортування, яка наразі працює в ручному режимі. На місці працівники/-ці (сортувальники/-ці, оператори/-ки пресів) працюють з пластиковими пляшками.
- Укласти договори з суб'єктами господарювання для передачі їм зібраної вторсировини. Станом на початок 2026 року вартість реалізації вторсировини у Хмельницькому становить: несортована PET пляшка — 2 грн/кг, відсортована PET пляшка — 8–17 грн/кг, відсортована HDPE пляшка — 15 грн/кг, скло без досортування — 0,87 грн/кг. PET пляшка реалізовується місцевим підприємствам, з неї виготовляють флекс, а з HDPE пляшок — гранули.
- Провести інформаційну кампанію серед населення. У Хмельницькому цим займається Офіс [«Розумне Довкілля. Хмельницький»](#).
- Під час роздільного збирання ресурсоцінних фракцій побутових відходів, зазвичай в громадах спостерігається загальна проблема — за-сміченість вторсировини (наявність змішаних відходів в контейнерах). Важливо передбачити такі виклики і заздалегідь попідквалуватися про способи вирішення подібних проблем. У Хмельницькому наразі за-сміченість контейнерів для пластикових пляшок складає 30%, а для скла — приблизно 40%. Іншим викликом є пошкодження контейнерів. Відсоток пошкодження контейнерів в Хмельницькому доволі низький — починаючи із 2022 року пошкоджено менше 30 контейнерів (менше 5%). Ці контейнери ремонтувались або замінювались за кошти ХКП «Спецкомунтранс».
- Здійснювати постійний моніторинг ефективності і вдосконалювати систему роздільного збирання побутових відходів.

ФІНАНСУВАННЯ

Витрати на організацію роздільного збирання побутових відходів склали понад 4,2 млн. грн — кошти Хмельницького комунального підприємства «Спецкомунтранс». В цю суму входить:

- придбання 600 контейнерів об'ємом 1,1 м³ — 4 172 400 грн (станом на кінець 2020 року);
- прес (вживаний) — 59 000 грн (станом на 2022 рік);
- ваги — 13 000 грн (станом на 2022 рік).

Інші необхідні компоненти системи вже перебували в балансі підприємства: сміттевоз, вилковий навантажувач (балансова вартість 119 500 грн, ринкова від 200 000 грн).

Операційні витрати на діяльність передбачають: заробітну плату працівників/-ць, витрати на паливно-мастильні матеріали, придбання автомобільних шин та спецодягу, шиномонтаж, закупівлю матеріалів, ремонт автотранспорту. У 2023 році ці витрати склали 1,3 млн. грн, у 2024 році — 2,64 млн. грн, у 2025 році — 3,43 млн. грн.

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

- Ведеться звіт відсортованої PET та HDPE пляшки, щомісячний облік пресованої пляшки, щомісячний та щоквартальний звіти з вивезення/реалізації пляшок.
- Обліковується вага кожного збирання скла. Щомісячний та щоквартальний звіти про збирання/реалізацію скла.

Фото: Офіс «Розумне Довкілля. Хмельницький»

Фото: Офіс «Розумне Довкілля. Хмельницький»

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

- Кількість працевлаштованих — 10 осіб.
- Зібрано та передано на оброблення PET та HDPE пляшки: 2023 рік — 103 т, 2024 рік — 155 т, 2025 рік — 244 т (з них досортвані пляшки — 105 т).
- Зібрано та передано на оброблення скло: 2023 рік — 240 т, 2024 рік — 264 т, 2025 рік — 262 т.
- Рентабельність станом на початок 2026 року — прибуток майже дорівнює витратам.

«Найбільшим досягненням вважаю те, що на полігон побутових відходів не потрапили тонни пластику та скла. Мрії прирівнюємо до планів: зменшення засміченості зібраної вторсировини, збільшення об'єму зібраної вторсировини, розширення переліку матеріалів, які можна відправити на відновлення (переробку)».

Євгеній Дуда,
начальник дільниці сортування ХКП «Спецкомунтранс»

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

- 👁 Про [старт](#) контейнерного роздільного збирання побутових відходів у Хмельницькому в 2022 році.
- 👁 [Правила](#) роздільного збирання відходів в Хмельницькому.
- 👁 [Стаття](#) про збирання пластикових пляшок та скла в Хмельницькому від видання Всім.

ДОСВІД: КОНТЕЙНЕРНА СИСТЕМА РОЗДІЛЬНОГО ЗБИРАННЯ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ У ЛЬВОВІ

У Львові працює декілька підприємств, що займаються збиранням та вивезенням побутових відходів. ТОВ «Грінера Україна» (GreenEra Ukraine) — одна з місцевих компаній, що запровадила роздільне збирання побутових відходів та охоплює близько 30% міста.

Фото: Тарас Колодій

Збирання вторсировини відбувається за допомогою надземних і підземних контейнерів.

Головний інсайт [ТОВ «Грінера Україна»](#) (GreenEra Ukraine) полягає в тому, що ефективність системи управління відходами напряму залежить не лише від логістики, а й від естетики та якості сервісу. Практика показує: коли мешканці/-ки бачать чисті, сучасні та брендovanі контейнери, а також отримують стабільний і передбачуваний графік вивезення побутових відходів без затримок, їхнє ставлення до процесу сортування змінюється на більш відповідальне. Важливо, що цей ефект досягається без примусу чи додаткового контролю — лише завдяки якісному сервісу та комфортному середовищу.

«Залучайте приватних інвесторів через прозорі конкурси з чіткими вимогами до оновлення системи управління відходами. Естетика інфраструктури та стабільність обслуговування є не другорядними, а ключовими факторами успішної системи управління відходами».

Тарас Колодій,
комерційний директор ТОВ «Грінера Україна»

Фото: Тарас Колодій

РОЗДІЛЬНИЙ ЗБІР ВІДХОДІВ ТИПУ «ВІД ДВЕРЕЙ ДО ДВЕРЕЙ», М. ЛІЧФІЛД, ВЕЛИКА БРИТАНІЯ

Авторка: Ірина Щетиніна

🌐 www.lichfielddc.gov.uk/recycling-bins-waste

✉ waste.strategy@lichfielddc.gov.uk

🏠 Об'єднана служба з управління відходами у районі Лічфілд та місті Тамворт

📅 2022

Фото: Tamworth Borough Council

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

Об'єднана служба з управління відходами у районі Лічфілд та місті Тамворт забезпечує вивезення побутових відходів та вторинної сировини від дверей до дверей з понад 190 000 домівок двопотоковим методом: окремі сміттєвози забирають змішані відходи та вторинну сировину. Мешканці/-ки мають такі типи контейнерів:

- синій контейнер для скляних пляшок та банок, металевих банок для напоїв, фольги, бляшанок від консерв та твердого пластику з маркуванням PET (1), HDPE (2) та PP (5). У цей контейнер не можна класти чорний пластик та пластик з іншим маркуванням, пакування типу Tetrapak, пакети, плівку, тонкий пластик, щільний пластик (садові меблі);
- синій пакет у приватних будинках (або фіолетовий контейнер у багатоквартирних будинках в місті або віддаленій сільській місцевості) для паперу та картону. Якщо макулатура не вміщується в синій пакет, її можна скласти в окрему картонну коробку, приблизно 40 см x 40 см x 40 см і залишити поряд. Якщо об'єм буде набагато більшим, таку вторсировину не заберуть через міркування безпеки та особливості спецтехніки;
- чорний контейнер для побутових відходів, які не підлягають переробці;
- коричневий контейнер для садових відходів (надається за окрему плату).

Домогосподарства, утворення відходів якими перевищує встановлену норму (велика родина, маленькі діти в сім'ї, продукування великої кількості медичних відходів) можуть надіслати до районної ради запит про надання додаткових контейнерів для вторсировини або змішаних відходів.

Вивіз відбувається кожного тижня, але контейнери чергуються: окремо вивозять чорні контейнери, синій/фіолетовий контейнер чи синій пакет. Коричневі контейнери вивозять згідно спеціального графіку — 23 забори на рік (в січні та грудні не вивозять).

До 6:00 ранку в день забору відходів мешканці/-ки виставляють контейнери/пакети на узбіччі біля будинку. Така система була запроваджена у травні 2022 року. До цього з 2000 року функціонували інші схеми роздільного збирання відходів.

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

Зменшення обсягів залишкових відходів, досягнення вищих показників переробки відходів та відповідність вимогам законодавства.

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ

- Провести аудит існуючої системи управління відходами в районі чи громаді, в ході якого визначити:
 - кількість домогосподарств та тип забудови;
 - морфологічний склад побутових відходів;
 - відстані до існуючих сортувальних ліній чи підприємств з оброблення чи перероблення відходів та полігону (у випадку відсутності таких на економічно вигідній відстані — розробити проекти з їх створення);
 - перелік існуючих перевізників;
 - можливість під'їзду великогабаритного транспорту до місць планованого забору відходів;
 - наявність місця для встановлення контейнерів біля багатоповерхівок.
- Визначити оператора системи або заснувати його.
- Визначити перелік підрядних компаній, що прийматимуть відходи для подальшого оброблення. Наприклад, Об'єднана служба з управління відходами у районі Лічфілд та місті Тамворт перевозить вторинну сировину на завод з переробки відходів [Biffa](#), що розташований на відстані приблизно 35 км від найвіддаленішої межі району, який охоплює служба. Там папір та картон пакують в тюки, а змішані пластик, метал та скло відсортовують автоматизовано і вручну, ущільнюють чи подрібнюють та передають на подальшу переробку до підрядників або інших об'єктів оброблення мережі.

Садові відходи з коричневих контейнерів відправляють на підприємство [«Green Composting»](#). На підприємстві відходи компостують, а го-

товий компост використовують на власній фермі. Ця послуга є платною.

Відходи, які не піддаються переробці, передають на спалювання. Такий спосіб було обрано через високі тарифи на захоронення та політику Євросоюзу у 2000-х роках щодо зменшення захоронення відходів, внаслідок чого у 2010 році було підписано 25-річний контракт з установкою зі спалювання відходів. Варто зазначити, що [спалювання](#) залишкових відходів не є екологічнішою альтернативою захороненню, а, навпаки, створює більшу загрозу довкіллю та здоров'ю людей.

- Скласти бізнес-план запуску та реалізації проєкту, де врахувати джерела надходження коштів та витрати. Наприклад:
 - джерела надходження коштів: тариф, продаж вторсировини, видатки з місцевого бюджету, грантові кошти;
 - витрати: закупівля та обслуговування обладнання і техніки, матеріали, інформаційна система для моніторингу, логістика, персонал, комунікація.
- Залучити необхідне фінансування (місцевий, регіональний чи центральний бюджети, міжнародні гранти, інвестори).
- Закупити необхідне обладнання, техніку тощо (контейнери, сміттєвози, засоби індивідуального захисту для працівників/-ць, тощо). Для забезпечення функціонування системи, Об'єднана служба з управління відходами у районі Лічфілд та місті Тамворт має близько 30 малих та середніх сміттєвозів з заднім навантаженням. Сміттєвози обладнанні комп'ютерними системами. Якщо бригада бачить, що вторсировина дуже забруднена залишками їжі або іншими речовинами, її не забирають і вносять дані до системи.
- Розробити інструкції для користувачів/-ок та комунікаційні матеріали, враховуючи систему мотивації. Варто зазначити, що у районі Лічфілд та місті Тамворт штрафи за недотримання правил сортування як такі відсутні, але з порушниками/-цями проводять бесіди. При систематичних порушеннях, справу можуть передати до районної ради, яка може нарахувати штраф.
- Розпочати комунікаційну кампанію.
- Розпочати впровадження системи разом з продовженням комунікаційної кампанії. Наприклад, для підвищення рівня переробки Об'єднана служба запустила комунікаційну кампанію [Recycle for good](#) (переробляй на благо) у 2025 році.

- Збирати моніторингові дані.
- Аналізувати дані та покращувати систему, додаючи нові можливості для повторного використання та переробки відходів. У районі Лічфілд та Тамворт додатково до адресного вивозу відходів у місті наявні:
 - центр переробки, який приймає безкоштовно ряд інших позицій (великогабаритні відходи, фарби, батареї та акумулятори, електроніку, металобрухт, пакування типу Tetrapak);
 - збір пакетів та тонкого пластикового пакування в супермаркетах міста;
 - локальні ініціативи бізнесу з переробки пакування від косметики, дитячих іграшок, блістерів від пігулок.

Фото: Lichfield District Council

ФІНАНСУВАННЯ

Система фінансується за рахунок таких надходжень:

- муніципальний податок;
- ваучери на переробку (приблизно 70 фунтів стерлінгів за тонну переробленої сировини. Чим вищий рівень переробки, тим, відповідно, більше кредитів);
- прибуток від продажу вторинної сировини;
- додаткові платні послуги, наприклад вивіз садових відходів (42,50 фунтів стерлінгів за коричневий контейнер на рік), або великогабаритних відходів (20 фунтів стерлінгів за перший предмет і 9 за кожний наступний).

Річний бюджет системи, запланований на 2025/2026 рік, складає 4 млн 812 тис. фунтів стерлінгів:

- персонал — 2 млн 447 тисяч фунтів стерлінгів;
- транспорт — 1 млн 244 тисяч фунтів стерлінгів;
- матеріали та послуги — 775 000 фунтів стерлінгів;
- виплати підрядникам — 6 000 фунтів стерлінгів;
- підтримуючі послуги — 340 000 фунтів стерлінгів.

Служба орендує сміттевози, вартість яких залежить від типу техніки. Найдорожчі — великі сміттевози для вторсировини. Їх вартість становить 70 000 фунтів стерлінгів на рік.

Один контейнер для відходів коштує 35 фунтів стерлінгів. Один пакет для паперових відходів коштує 1 фунт стерлінгів. Останні доводиться змінювати часто через їх втрату мешканцями/-ками або швидке зношення.

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

Аналізуються такі показники:

- обсяги переробки відходів;
- обсяги залишкових відходів (вага залишкових відходів на одне домогосподарство);

- рівень забруднення відходів (кількість відхилених партій відходів);
- неможливість забрати контейнери;
- наявність небезпечних відходів у контейнерах;
- надто важкі контейнери;
- рівень задоволеності мешканців/-ок (щорічне опитування);
- кількість пропущених вивезень відходів з домогосподарств;
- кількість скарг клієнтів/-ок, що були визнані обґрунтованими;
- вартість вивезення відходів на одне домогосподарство;
- витрати на агентство з залучення персоналу;
- кількість нещасних випадків з людьми та транспортними засобами.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Після впровадження двопотокової системи рівень переробки знизився, але якість вторсировини виросла. У період з 2024 по 2025 рік не було відмов від партії, а значить забруднення вторсировини було орієнтовно 5–10% або менше (компанія-переробник не приймає партії з забрудненням більше цього рівня). За цей період було перероблено 14 000 тонн вторинної сировини.

У Службі працевлаштовано 95 працівників/-ць, 82 з яких працюють на маршрутах зі збирання відходів.

Фото: Tamworth Borough Council

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

- 🕒 [Бізнес-план](#) Служби на 2025/2026 роки.
- 🕒 [Розділ про управління відходами](#) на сайті ради району Лічфілд.
- 🕒 [Аматорське відео](#) про те, як працюють смітєвози для збирання вторсировини у місті Тамворт.

БЕЗКОНТЕЙНЕРНА СИСТЕМА РОЗДІЛЬНОГО ЗБИРАННЯ ВІДХОДІВ, БІЛОГОРОДСЬКА ГРОМАДА, КИЇВСЬКА ОБЛАСТЬ

Авторка: Наталія Гаєцька

🌐 bilohorodka-rada.gov.ua

📱 @100064311956062

☎️ +38 098 960 81 50

🏠 Білогородська сільська рада

📅 2023

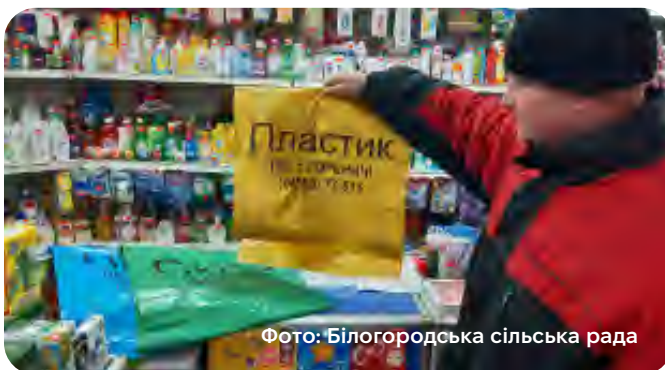

Фото: Білогородська сільська рада

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

Збирання вторсировини від приватних домогосподарств у Білогородській громаді функціонує у двох форматах: контейнерна система та безконтейнерна — «від дверей до дверей».

Частина громади охоплена безконтейнерною системою. Мешканці/-ки, які сортують відходи вдома, завчасно купують у визначених точках продажу (офіс комунального підприємства, місцеві магазини) марковані кольорові мішки для вторсировини: зелений — скло, жовтий — пластик, синій — папір.

Система була впроваджена комунальним підприємством «Бобриця» ще до утворення Білогородської громади на території с. Бобриця. Після утворення громади цей досвід масштабовано на зону обслуговування підприємства комунального господарства (ПКГ) «Гореничі».

Станом на сьогодні система працює наступним чином: комунальне підприємство «Бобриця» обслуговує с. Бобриця (близько 500 зареєстрованих мешканців/-ок, фактично — понад 2 000 осіб). Збір вторсировини здійснюється в один день із змішаними побутовими відходами. Після збору мішки з вторсировиною складаються окремо на території підприємства, а змішані відходи перевантажуються у смітєвоз для подальшого вивезення на полігон. Після накопичення достатнього обсягу вторсировини її передають на потужності ТОВ «Крамар Станція», яке здійснює подальше досортування й забезпечує належне оброблення відходів.

ПКГ «Гореничі» обслуговує 6 населених пунктів (близько 6 000 зареєстрованих мешканців/-ок, фактично — щонайменше вдвічі більше). Через більші обсяги та територію обслуговування, збір вторсировини відбувається окремо від змішаних відходів у визначені дні, наприклад, вівторок і п'ятниця — зміша-

ні відходи, четвер — вторсировина. Підприємство не має власних потужностей для накопичення, тому після збору та мінімального досортовування вторсировина одразу транспортується на ТОВ «Крамар Станція» для подальшого оброблення.

«Така система є більш зручною саме для приватного сектора, ніж контейнерна, оскільки працює також і на візуалізацію обсягів свого споживання та утворення відходів. Вона демонструє безпосередньо ті відходи, які спрямовані не на полігони, а на переробку. Це працює на підвищення свідомості та відповідальності учасників/-иць процесу».

Ольга Леонова,
начальниця відділу екології Білогородської сільської ради

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

Зменшення обсягів відходів, що потрапляють на полігони побутових відходів, та спрямування більш якісної вторинної сировини на оброблення завдяки первинному сортуванню в домогосподарствах.

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ

-
- Оцінити орієнтовні обсяги вторсировини, що можуть накопичуватися в громаді, та наявні ресурси, наприклад, транспорт, персонал тощо. Наразі в громаді використовують трактор з причепом.
 - Визначити оператора з наявним дозволом на здійснення операцій з оброблення відходів), що прийматиме вторсировину, та перелік фракцій, який він готовий закуповувати в комунального підприємства.
 - За потреби визначити в громаді майданчик для накопичення та досортовування зібраної вторсировини. Як правило, такі майданчики мають оператори (суб'єкти господарювання), які здійснюють відповідні операції з оброблення відходів.
 - Визначити графік збирання вторсировини — чи відбуватиметься збирання вторсировини в окремий день або одночасно зі збиранням змішаних відходів.
 - Організувати місця для продажу пакетів/мішків, наприклад, офіс підприємства, місцеві магазини тощо.

- Замовити марковані пакети/мішки. На мішках може міститися логотип комунального підприємства та коротка інструкція щодо сортування. У Білогородській громаді — це мішки на 115 л для пластику та паперу, на 90 л - для скла (більші для скла не варто використовувати, оскільки працівникам/-цям важко їх буде підняти).
- Встановити вартість і мішків для споживачів/-ок. В Білогородській громаді загальна вартість послуги формується за принципом самооплатності: мешканці/-ки оплачують лише виготовлення мішків та витрати на перевезення вторсировини. У 2026 році ціна одного мішка для вторсировини становить 15 грн, а для змішаних відходів — 48 грн.
- Провести інформаційну кампанію серед населення, використовуючи різноманітні канали комунікації. Інформаційна кампанія має охоплювати різні групи населення: онлайн-канали для людей середнього віку, друковані матеріали для старших мешканців/-ок, освітні заходи — для дітей і молоді. Важливо донести до споживачів/-ок послуг інформацію, які види відходів збираються у мішки і як колір мішка визначає, який саме вид відходів варто в нього збирати, який графік збирання вторсировини оператором, контакти для консультацій. Рекомендується регулярно дякувати тим, хто сортує, і пояснювати вигоди для громади та довкілля. Крім того, варто працювати з тими, хто ще сумнівається брати участь в роздільному збиранні відходів.

«Нам важливо виростити нове покоління, яке все це буде знати як норму, тому ми приділяємо велику увагу екопросвіті в школах і розповідаємо про ті правила сортування, які діють саме в цьому населеному пункті».

Ольга Леонова,
начальниця відділу екології Білогородської сільської ради

- На старті мешканці/-ки часто неправильно сортують відходи, тому необхідно передбачити обов'язкове досортовування. Без цього система або працюватиме збитково, або вторсировина здаватиметься за мінімальною ціною.
- Наступною ціллю після інформування споживачів/-ок та створення базових умов для роздільного збирання, необхідно створити максимально зручні та наближені до осель умови аби вони відповідали реальній кількості фракцій. Для цього варто робити придбання мішків більш зручним (наразі вони продаються в одному місці і тільки в будні).

- Ефективним інструментом для запобігання неправильному сортуванню є розміщення тематичних наліпок: якщо пакет для вторсировини містить значну частку несортованих відходів, його не забирають з-під двору, натомість працівники/-ці залишаючи повідомлення (наліпку) з проханням досортувати. Це зменшує навантаження на працівників/-иць комунального підприємства і підвищує якість сортування мешканцями/-ками у подальшому.

Фото: Білогородська сільська рада

У громаді зазначають, що ключовий фактор успіху — послідовність у впровадженні та готовність працювати з помилками на початковому етапі.

«Як на мене, в цій схемі нічого не має складного. Є мішки, які відрізняються за кольорами для кожного виду вторсировини, і збираєш її відповідно в ці мішки. Але набагато складніше організувати правильний вивіз, який був би рентабельним».

Ольга Леонова,
начальниця відділу екології Білогородської сільської ради

ФІНАНСУВАННЯ

Для організації роздільного збирання побутових відходів у форматі «від дверей до дверей» комунальні підприємства не закуповували спеціальне обладнання та не наймали окремих працівників/-ць. Відтак, стартові витрати були мінімальні.

У разі, якщо обсяги зібраної вторсировини дозволяють отримувати додатковий дохід, ці кошти спрямовуються на оплату праці працівників/-иць, задіяних у досортовуванні вторсировини, та покриття витрат на перевезення.

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

- Ведеться облік кількості проданих мішків.
- Здійснюється підрахунок обсягів зібраної вторсировини.
- Облік кількості домогосподарств, що долучаються до роздільного збирання побутових відходів.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

- Системою роздільного збирання побутових відходів охоплено 7 населених пунктів громади.
- За даними комунального підприємства «Бобриця» кількість зібраної вторсировини за методом мішкової системи зросла таким чином: з 9,36 т у 2024 році до 28,7 т у 2025 році.

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

- [Інформація](#) про систему збирання побутових відходів на сайті Білогородської сільської ради.

ЦЕНТРИ УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ, М. ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ

Авторка: Наталія Пасенко

📍 вул. Проспект Миру, 7;
вул. Князя Святослава Хороброго, 1;
перетин вул. Пілотської та Чорновола

📌 [@smartenvkhn](#)

📌 [@smartenvkhn](#)

☎ +38 096 838 4476

🏠 Хмельницьке комунальне
підприємство «Спецкомунтранс»

📅 2020

Фото: Офіс «Розумне Довкілля.
Хмельницький»

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

Центри управління відходами — це спеціальні майданчики, куди мешканці/-ки громади можуть залишити свої речі для повторного використання або подальшого оброблення. Формат діяльності центрів передбачає самообслуговування: відвідувачі/-ки сортують свої відходи, а за потреби працівники/-ці допомагають правильно розподілити речі по контейнерах.

Центри приймають: вторсировину (PET та HDPE пляшки, поліетилен LDPE, скло, папір/картон, комбіноване пакування, метал), будівельні та «зелені» відходи, меблі, побутову техніку, одяг та небезпечні відходи в складі побутових.

Мешканці/-ки можуть залишати/брати речі для повторного використання, наприклад, одяг, взуття, іграшки, сумки, пледи, меблі, побутову техніку. Для цього створено спеціальний [телеграм-канал](#), де працівники/-ці розміщують фото та описи речей, є можливість попереднього резервування.

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

Центри управління відходами допомагають зменшити потрапляння вторинної сировини та великогабаритних відходів, що придатні для повторного використання, на полігон побутових відходів. Центри дають можливість мешканцям/-кам здати більшу кількість фракцій відходів на оброблення, ніж це дозволяють контейнери біля їх будинків.

- За потреби сформувати робочу групу для розроблення та впровадження системи управління відходами та ухвалити рішення про створення таких центрів. Визначити відповідального за координацію роботи центрів управління відходами. У Хмельницькому центрами опікується комунальне підприємство «Спецкомунтранс». Це дозволило одразу інтегрувати центри у діючу систему, а не створювати нову структуру з нуля.

«Від прийняття рішення до відкриття зазвичай проходить рік-півтора. Треба бути готовими до цього і не поспішати».

Євгенія Смолієнко,
юрисконсультка офісу «Розумне Довкілля. Хмельницький»

- Попередньо проаналізувати кількість фракцій відходів, які будуть прийматись, і продумати, куди ці відходи будуть передаватися на оброблення.
- Один з найскладніших етапів, який виділяють спеціалісти/-ки з громад, що вже мають працюючі центри — це пошук земельної ділянки. Найкраще вибрати земельну ділянку, яка є у власності міста, а ще краще, коли комунальне підприємство має право на постійне користування ділянкою.
- Після обрання ділянки варто прокомунікувати з мешканцями/-ками поруч. Пояснити їм, з якою метою створюється центр та зібрати зворотній зв'язок.
- Розрахувати бюджет і визначити джерела фінансування. Передбачити кошти на:
 - проектно-кошторисну документацію, облаштування ділянки (вирівнювання ділянки, укладання плитки, встановлення огорожі);
 - підведення комунікацій, наприклад, водопостачання та водовідведення, електроенергія;
 - придбання контейнерів для збирання визначених видів відходів. Для будівельних та «зелених» відходів, металу — це зазвичай контейнери човники; для скла, паперу, пластику, комбінованого пакування — пластикові контейнери об'ємом 1,1 м³; для одягу, взуття,

меблів, техніки, небезпечних відходів використовують морські контейнери довжиною від 20 до 40 футів;

- встановлення відеонагляду;
- робоче місце працівників/-ць та необхідну техніку, ваги, комп'ютер, телефон;
- оплату роботи працівників/-ць;
- поліграфічну продукцію, наприклад, листівки, вивіски, таблички для контейнерів.

«Варто обирати такі типи контейнерів, з якими може впоратись власна техніка. Для першого центру ми придбали контейнери-дзвіночки, але щоб їх обслуговувати, потрібно було наймати спеціальну техніку».

Євгенія Смолієнко,
юрисконсультка офісу «Розумне Довкілля. Хмельницький»

- Підготувати необхідні внутрішні документи: положення про роботу центру, посадову інструкцію працівника/-ці тощо.
- Обладнати майданчик для функціонування центру.
- Знайти, працевлаштувати та навчити працівників/-ць.
- Встановити стабільний графік роботи. Рекомендується щоденний графік, щоб всі мешканці/-ки незалежно від своїх робочих графіків, могли виділити час і відвідати центри.
- Запустити центр і відпрацювати формат роботи. З початком роботи варто протестувати перелік відходів, які ви включили в свій перелік, та зрозуміти логістику їх руху. Список відходів варто переглянути після тестового періоду.
- Запустити та підтримувати постійну комунікацію з мешканцями/-ками. Важливо одразу передбачити інформаційну кампанію, щоб мешканці/-ки знали, що можна здати до центрів, де вони розташовані, графік роботи, правила користування. Для цього рекомендовано використовувати: соціальні мережі, сайт міської ради, місцеві медіа.

ФІНАНСУВАННЯ

Створення одного центру управління відходами у Хмельницькому орієнтовно коштувало 2,6 млн. грн станом на 2025 рік. Фінансування здійснювалося з кількох джерел: кошти комунального підприємства, кошти екологічного фонду Хмельницької міської ради.

Співвідношення може відрізнятися залежно від проєкту, зокрема для створення третього центру 80% — кошти екологічного фонду і 20% — кошти комунального підприємства.

«Вартість значною мірою залежить від комплектації: наприклад, закупівля нових контейнерів може суттєво збільшити бюджет. Ми закуповуємо не нові морські контейнери, незважаючи на те, що це складна закупівля. Був досвід оренди таких контейнерів, але ми від цього відмовились».

Євгенія Смолієнко,
юрисконсультка офісу «Розумне довкілля. Хмельницький»

Витрати на утримання одного центру включають: заробітну плату працівників/-ць — близько 13 000 грн на особу на місяць та комунальні послуги — орієнтовно 50 000–60 000 грн на рік.

Доходи від реалізації вторинної сировини частково покривають операційні витрати, однак центри не є прибутковими і працюють близько до рівня самоокупності.

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

- Регулярний облік відвідувачів/-ок, обсягів прийнятих відходів та переданих на подальше оброблення.
- [Опитування](#) мешканців/-ок щодо роботи центрів.
- Кількість речей (техніка, меблі, одяг, взуття), що забираються мешканцями/-ками для повторного використання.

На основі цих даних аналізуються зміни поведінки мешканців/-ок щодо сортування і повторного використання речей.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

- Кількість працевлаштованих: 6 осіб — по 2 обліковця/-иці на кожному центрі.
- Кількість відвідувань центрів у 2025 році — 22 859, що на 5 318 більше, ніж у 2024 році.
- У 2025 році передано відходів на оброблення: папір і картон — 13 206 кг, скло — 9 870 кг, метал — 5 367 кг, поліетилен — 1 832 кг, PET-пляшка — 915 кг, HDPE-пляшка — 365 кг, алюмінієва бляшанка — 300 кг, комбіноване пакування — 229 кг.
- У 2025 році прийнято 44 220 кг «зелених» відходів та 91 400 кг будівельних відходів.
- У 2025 році передано на повторне використання: одяг — 22 890 кг, техніка — 550 одиниць, меблі — 141 одиниця.
- Передано на повторне використання близько 1 тонни одягу в межах ініціативи «Одяг задарма».

«Ми все менше стали бачити, що на контейнерних майданчиках у нас є меблі. Люди намагаються привезти дивани, шафи, холодильники на центр управління відходами».

Євгенія Смолієнко,
юрисконсультка офісу «Розумне довілля. Хмельницький»

БІЛЬШЕ ПРО KEYC

- 👁 [Стаття](#) про запуск третього центру управління відходами від «Суспільне. Хмельницький».
- 👁 [Стаття](#) про роботу центрів управління відходами від медіа-корпорації «Є».

ДОСВІД: МУНІЦИПАЛЬНИЙ ЦЕНТР УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ У ВІННИЦІ

Муніципальний центр управління відходами (МЦУВ) запрацював у липні 2025 року на базі комунального підприємства «ЕкоВін», як частина реалізації Плану управління відходами громади.

Відмінністю вінницького центру від аналогічних у Хмельницькому є додатковий прийом відпрацьованих автомобільних шин. Раніше шини передавали [ТОВ «Бориспільський завод гумових виробів»](#), наразі тестово працюють з [ТОВ «ЕкоСила»](#), тимчасово накопичуючи шини на території підприємства.

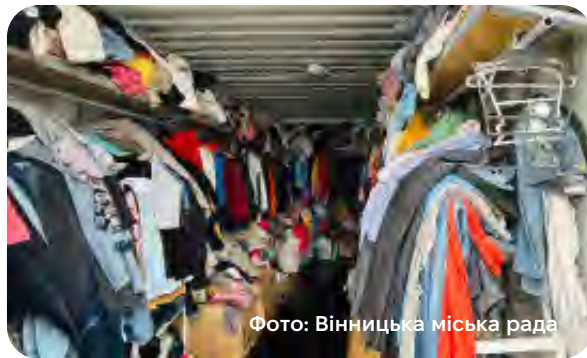

Фото: Вінницька міська рада

Ще одна особливість — акцент на повторному використанні речей. Планується облаштувати окрему зону, де мешканці/-ки можуть вчитись ремонтувати або ремонтувати самотужки одяг, техніку, меблі та інші речі.

Важливим елементом є співпраця з громадським сектором. МЦУВ взаємодіє з громадською організацією «Центр екологічних ініціатив «ВінЕкоВектор»», з якою спільно організовують інформаційно-просвітницькі заходи для мешканців/-ок громади.

«Якби ми запускали центр вдруге з “нуля”, то більше уваги приділили б попередній комунікації з мешканцями/-ками щодо правил користування та сортування відходів. Не варто недооцінювати питання навігації: хаотичне розміщення контейнерів і відсутність чітких вказівок призводять до плутанини, заторів та неправильного сортування».

Юлія Замушинська,
заступниця начальника відділу утримання
об'єктів благоустрою Вінницької міської ради

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

- 🕒 Офіційна [фейсбук](#) сторінка та [телеграм канал](#) МЦУВ.
- 🕒 [Стаття](#) про відкриття центру від Вінницького інформаційного порталу «Вежа».
- 🕒 [Стаття](#) про роботу центру від Інформаційної агенції «Рубрика».

ДОСВІД: ЦЕНТР УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ «ЧИСТИЙ ЛУЦЬК»

У Луцьку центри управління відходами з'явилися у відповідь на запит мешканців/-ок, які активно звертались до органу місцевого самоврядування через соціальні мережі. Ініціатива була реалізована міською владою спільно з комунальним підприємством «Луцькспецкомунтранс», орієнтуючись на досвід міста Хмельницький.

Фото «Чистий Луцьк»

Особливістю створення майданчика «Чистий Луцьк» було використання наявної інфраструктури. Перший центр створили на базі станції перевантаження, де вже працювала сортувальна лінія. Це дозволило запустити його з мінімальними витратами — орієнтовно 100 000 грн. Після тестування формату і збору зворотного зв'язку громада масштабувала рішення.

На сьогодні у пікові дні центри відвідує 50–100 осіб на день. Водночас вони не є прибутковими і працюють як соціально важливий сервіс, що фінансується містом і комунальним підприємством. Станом на 2025 рік у місті працює три центри, однак для частини мешканців/-ок вони залишаються недостатньо доступними через віддаленість локацій, тому є запит на розширення мережі.

Окремий акцент зроблено на роботі з мешканцями/-ками, зокрема через екскурсії для школярів/-ок. Такий підхід дає помітний ефект — діти впливають на поведінку дорослих і стимулюють сортування у себе вдома.

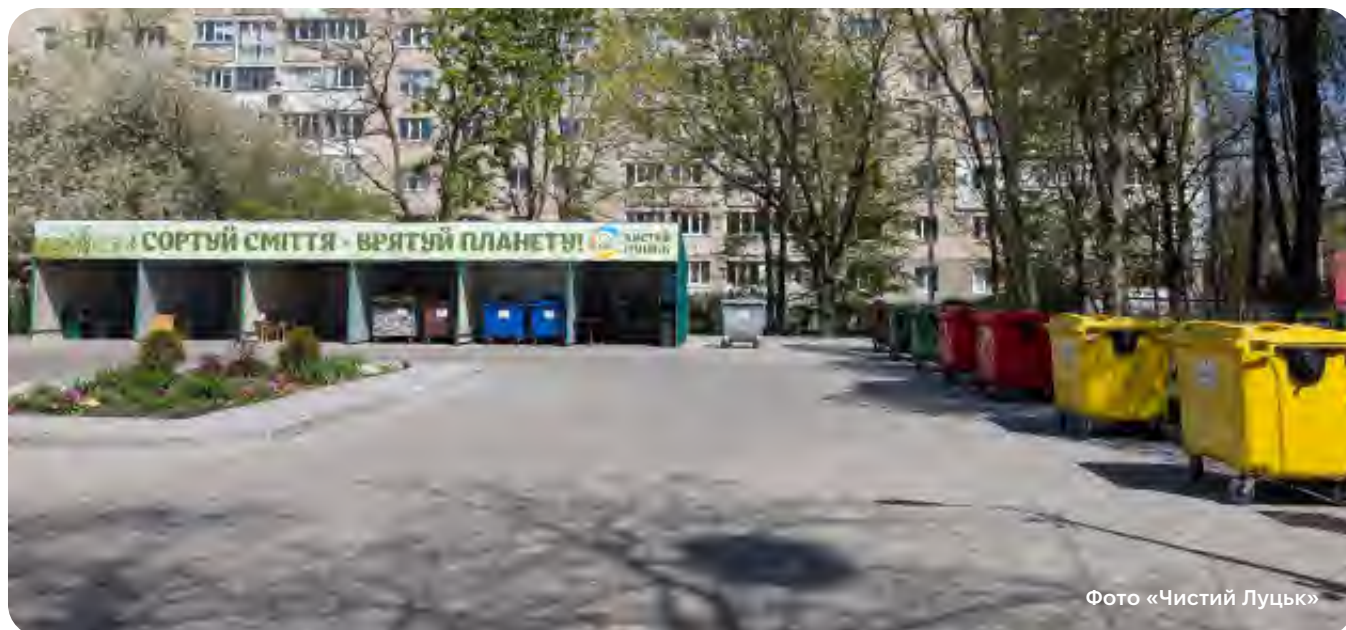

Фото «Чистий Луцьк»

Модель також суттєво залежить від локальних переробників: саме їх наявність визначає, які фракції варто приймати. Це робить систему гнучкою, але водночас прив'язаною до ринку. Облік відходів ведеться за фактом їх передачі переробникам на основі договорів та супровідних документів.

«В першу чергу потрібно вивчити переробників і заготівельників, які є у вашому регіоні. Бо можна хотіти сортувати все, але коли починаєш розбиратися, кому і куди це передати — з'являються реальні обмеження. І друге — це робота з людьми. Бо багато хто досі думає, що ми приймаємо сміття, а не відходи».

Сергій Михалевич,
керівник відділу організації роздільного збору твердих побутових відходів КП «Луцькспецкомунтранс»

Фото «Чистий Луцьк»

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

- Офіційна [фейсбук](#) та [інстаграм](#) сторінка «Чистий Луцьк».
- [Стаття](#) про роботу центрів управління відходами від «Волинська служба новин».
- [Сюжет](#) про роботу центрів управління відходами від «Суспільне Луцьк».

ДЕПОЗИТНО-ПОВОРОТНА СИСТЕМА ЗБИРАННЯ ТАРИ, НІМЕЧЧИНА

Авторка: Єлизавета Хитрук

- 📍 Luisenstrasse, 46, м. Берлін
(штаб-квартира)
- 🌐 dpg-pfandsystem.de/en/
- ☎ +493 080 097 43 40
- 🏠 Deutsche Pfandsystem GmbH
- 📅 2005

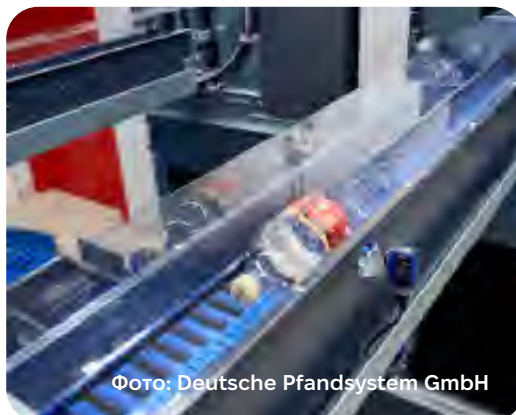

Фото: Deutsche Pfandsystem GmbH

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

Депозитно-поворотна система функціонує в Німеччині як національна система і регулюється федеральним законом про упаковку ([Verpack G](#)). Координатором системи розширеної відповідальності виробника є некомерційна організація Deutsche Pfandsystem GmbH (DPG), яка фінансується за рахунок членських внесків компаній-учасників, які входять до неї.

Перелік тари, що підпадає під повернення депозиту (грошової застави): пляшки з-під пива, алюмінієві бляшанки, одноразові пластикові пляшки, багаторазові скляні та пластикові пляшки, скляні контейнери з-під йогурту, деякі пляшки з-під вина. Надалі зібрана тара передається через логістичні мережі торговельних компаній до сортувальних центрів, де відбувається досортування. Відсортована за матеріалами тара передається на підприємства з оброблення пакування, які або забезпечують повторне використання тари, або виготовляють нову сировину для виробництва упаковки або інших виробів.

Як це працює для виробників продукції: перед виходом на ринок виробник повинен подати заявку на отримання «глобального номера розташування» (GLN) через систему [GS1](#) та зареєструватися в реєстрі упаковки [Zentrale Stelle Verpackungsregister](#) (Центральний реєстр упаковки) Центрального агентства реєстру упаковки. Далі виробник (дистриб'ютор) повинен підписати угоду про участь в системі DPG, яка має стандартизовані умови участі. База даних Deutsche Pfandsystem забезпечує можливість роздрібним продавцям визначити у якого виробника можна запитувати щодо отримання коштів за заставу.

Виробники зобов'язані наносити обов'язкове маркування DPG спеціальним чорнилом на свою упаковку. [Маркування DPG](#) можуть наносити лише сертифіковані виробники тари та друкарні етикеток.

Споживач/-ка може повернути тару у більшості супермаркетів через спеціальні таромати ([Pfandautomaten](#)), що сканують унікальний штрихкод, логотип системи DPG, та перевіряють, чи дана упаковка входить до депозитної системи і видають чек на суму депозиту. Чек можна використати для оплати покупок або обміняти на готівку.

Для повернення коштів, які магазин виплатив покупцям/-чиням за порожню тару, він подає запит через єдину базу даних системи DPG. Проводити ці фінансові операції і магазин, і виробник напоїв можуть як самостійно, так і за допомогою спеціалізованих компаній-посередників, зокрема і DPG Deutsche Pfandsystem. Водночас застави за тару, яку споживачі/-ки не повернули, залишаються у виробників і фактично стають їхнім доходом.

Роль органів місцевого самоврядування у цій системі полягає в адаптації міського простору, наприклад, через встановлення депозитних кілець ([Pfandringe](#)) на смітєвих урнах для зменшення ризику пошкодження тари та ризиків для здоров'я її збирачів/-ок. Водночас, ідея встановлення депозитних кілець на смітєвих урнах є соціальною ініціативою та сприяє зменшенню рівня стигматизації щодо збирачів/-ок пластикових та скляних пляшок.

Принцип розширеної відповідальності виробника, гарантує, що виробники, а не органи місцевого самоврядування, фінансують збирання та управління упаковкою. Це перекладає фінансову відповідальність з місцевих органів влади та одночасно покращує якість матеріалів для оброблення.

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

Забезпечення принципу циркулярної економіки та повторного використання ресурсів. Для муніципалітетів впровадження депозитно-поворотної системи означає більш якісну систему роздільного збирання відходів та зменшення кількості залишкових відходів на полігонах побутових відходів.

Фото: Deutsche Pfandsystem GmbH

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ

Роль муніципалітетів — це підтримувати розвиток депозитно-поворотної системи, докладаючи власних зусиль для покращення її функціонування. Кроки нижче дають громадам розуміння того, як відбувається процес впровадження системи.

- ☐ Впровадити розширену відповідальність виробника, яка визначатиме юридичні рамкові умови.
- ☐ Визначити, яка тара/товар, з яких матеріалів і якого розміру/об'єму буде збиратися в рамках депозитно-поворотної системи. Приклад – депозитне зобов'язання щодо застави за упаковку для напоїв від Deutsche Pfandsystem.
- ☐ Визначити розмір депозиту за одиницю тари.
- ☐ Визначити місця та механізми збору тари.
- ☐ Розробити стандарти маркування товарів.
- ☐ Визначити механізм та шляхи фінансування системи.
- ☐ Визначити необхідність створення та тип оператора, який адмініструватиме процес обігу упаковки. Наприклад, Deutsche Pfandsystem GmbH (DPG) є централізованим оператором, який працює за принципом клірингу, тобто є посередником між виробником, продавцем та споживачем/-кою.
- ☐ Визначити функції та зобов'язання оператора та учасників системи.
- ☐ Створити центральну базу даних, де буде зібрана інформація про виробників, тип пакування, матеріал, депозитну ставку, штрихкод тощо.
- ☐ Забезпечити інфраструктуру збирання та прийому тари (таромати або ручний прийому в магазинах).
- ☐ Організувати та забезпечити логістику обігу тари, в тому числі перевезення та оброблення. Тобто, визначення конкретних ролей учасників системи, а не оператора.

Додаткові рекомендації Deutsche Pfandsystem GmbH для виробників (дистриб'юторів) чи імпортерів:

- ☐ Зареєструватися в реєстрі виробників пакування.

- Визначити власну модель розширеної відповідальності виробника, тобто: чи організувати власну чи доєднатися до централізованого оператора. Невеликі системи повернення застави можуть бути створені між окремими роздрібними продавцями та конкретними компаніями.
- Забезпечити обов'язкове маркування власної продукції.
- Вести звітність щодо виду та кількості пакування в обігу.
- Забезпечити досягнення цільових показників (наприклад, частка поверненої тари).
- Проводити інформаційно-просвітницьку роботу серед споживачів/-ок.

ФІНАНСУВАННЯ

- Фінансування системи здійснюється за рахунок членських внесків компаній-учасників.
- Депозит за одноразову тару становить 0,25 євро/одиниця.
- Депозитний оборот становить ~4,2 млрд євро/рік.
- Невикористані депозити — 192 євро/тонна.
- Загальні витрати — 25 551 євро/тонна.

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

DPG Deutsche Pfandsystem здійснює аналіз отриманих даних в координації з Zentrale Stelle Verpackungsregister:

- моніторинг обсягів введеного в обіг пакування;
- щоденна статистика поверненої тари;
- відсоток повернення тари;
- частка переробленого матеріалу;
- економічна ефективність (витрати та дохід);
- кількість та доступність точок повернення тари.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

- В обігу ~408 100 тонн ПЕТ-пляшок з-під напоїв (**17 млрд шт.**), з яких 402 700 тонн (~98%) повернуто в матеріальний цикл як рециркулят (rPET) у 2023 році.
- Кількість точок повернення тари ~135 000, де коефіцієнт співвідношення точки повернення до споживача/-ки становить **1:647**.
- До системи входить понад 1 000 зацікавлених сторін.
- На **79%** менше викидів парникових газів, адже перероблений пластик (rPET) має менший вуглецевий слід, ніж первинний пластик.
- Пластикові пляшки для напоїв на 51,2% складаються з rPET.

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

- 👁 [Ролик](#) DPG про односторонній депозит та цикл перероблюваних матеріалів.
- 👁 [Ролик](#) DPG про обов'язки виробника (першого дистриб'ютора).
- 👁 [Ролик](#) DPG про повернення та депозит
- 👁 [Сюжет](#) RON TV про роботу таромата.
- 👁 [Стаття](#) про роботу депозитно-поворотної системи на сайті All About Berlin.

МІСЬКА СТАНЦІЯ КОМПОСТУВАННЯ БІОВІДХОДІВ, М. ЛЬВІВ

Авторка: Наталія Пасенко

📍 вул. Пластова, 13

🌐 zelenemisto.info

📱 [@zelenemisto](https://www.facebook.com/zelenemisto)

📷 [@lcezelenemisto](https://www.instagram.com/lcezelenemisto)

☎️ +38 098 013 2414

🏠 Львівське комунальне підприємство
«Зелене місто»

📅 2020

Фото: Львівське комунальне підприємство «Зелене місто»

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

Міська станція компостування у Львові — це інфраструктурний об'єкт, який забезпечує централізоване оброблення біовідходів, зібраних від мешканців/-ок та бізнесу.

У місті на контейнерних майданчиках встановлені окремі контейнери для збирання біовідходів, з яких відходи регулярно вивозяться перевізниками та доставляються на станцію.

Там відходи проходять кілька етапів оброблення: зважування та фіксація походження, формування суміші з додаванням структурного матеріалу, компостування у відкритих буртах із регулярною аерацією, просіюванням та отриманням готового продукту.

Готовий компост використовується як для потреб озеленення міста, так і реалізується через відкриті аукціони в системі Prozorro. Усі охочі можуть придбати компост для власних потреб.

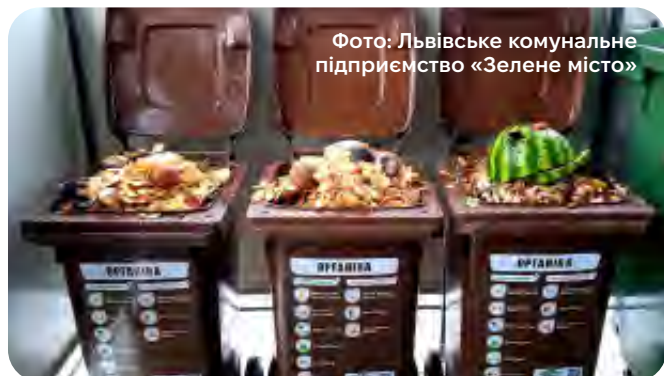

Фото: Львівське комунальне підприємство «Зелене місто»

Фото: Львівське комунальне підприємство «Зелене місто»

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

Станція створена для зменшення кількості біовідходів, що потрапляють на полігон, та відповідно знижуються ризики утворення метану та вуглекислого газу, токсичного фільтрату та виникнення пожеж. Крім того, станція дозволяє повернути органічні речовини в ґрунт у вигляді компосту. Запуск такої інфраструктури є також відповіддю на вимоги чинного законодавства, згідно якого біовідходи не підлягають захороненню на полігонах і мають проходити оброблення.

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ

- Прийняти рішення на рівні громади про виокремлення органічної фракції в окремий потік.
- Визначити ділянку для розміщення станції. У Львові станція розміщена на земельній ділянці колишнього майданчика для зневоднення мулу площею 3,7 га, що забезпечило наявність спеціальних каналів для збору рідкої фракції. Це критичний момент для безпечної роботи станції.
- Визначити технологію компостування до запуску інфраструктури.

«Було обрано контрольоване аеробне компостування у відкритих буртах. Це рішення дозволяє працювати з меншими інвестиціями, швидко масштабувати систему та забезпечувати ефективне перетворення органіки у компост за умови належного контролю процесу».

Мирослава Білокур,
провідна технологія ЛКП «Зелене місто»

- Розробити проектну документацію, отримати позитивний висновок з оцінки впливу на довкілля (ОВД) та інші технічні документи (технологічний регламент, технічні умови, дозвіл на оброблення і інші).
- Обладнати станцію пунктом вагового контролю.
- Закупити обладнання під обрану технологію та планову максимальну кількість біовідходів: аератор, подрібнювач, сепаратор, навантажувач та іншу техніку. Закупівлю варто здійснювати поетапно, це дозволить розподілити витрати та адаптувати потужності під реальні обсяги відходів.

- Розпочати роздільний збір біовідходів. Поступово встановлювати контейнери для біовідходів у співпраці з місцевими перевізниками. Це дозволяє тестувати модель у процесі та поступово її розширювати.
- Організувати логістику збирання і доставки біовідходів на станцію кожні 2–3 дні. Для цього варто залучати окремі машини, які треба очищувати після кожної зміни. Важливо відразу передбачити окрему логістику для біовідходів, а не інтегрувати її у змішаний потік
- Налагодити контроль вхідної сировини через ваговий контроль та фіксацію походження органіки: перевізник, тип відходів (харчові, відходи зелених насаджень, зібрані біовідходи від мешканців/-ок, бізнесу тощо). Це дозволить контролювати якість сировини та аналізувати ефективність системи.
- Передбачити рішення для проблеми засміченості біовідходів іншими фракціями.
- Продумати модель використання або продажу компосту, щоб система була завершеною.
- Запустити системну комунікацію з мешканцями/-ками та бізнесом. Якість системи напряду залежить від поведінки людей.

«У Львові для інформування мешканців/-ок маркують контейнери, проводять інформаційні кампанії, працюють з людьми безпосередньо на майданчиках, проводять екскурсії та освітні заходи. Окремим інструментом є демонстрація результату — коли мешканці/-ки бачать, як їхні відходи перетворюються на компост, тоді рівень довіри та якості сортування зростає».

Мирослава Білокур,
провідна технологія ЛКП «Зелене місто»

Фото: Львівське комунальне підприємство «Зелене місто»

ФІНАНСУВАННЯ

Бюджет проєкту становив 37,7 млн грн і був профінансований з місцевого бюджету. Додатково уряд Швеції передав обладнання для облаштування компостувальної станції.

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

Для стабільної роботи системи щомісяця аналізують:

- кількість та якість вхідної сировини (це дозволяє планувати завантаженість техніки та площ);
- обсяг виробленого компосту;
- співвідношення вхідної сировини до виходу готового продукту оброблення;
- температурні режими компостування;
- вираховується економічна ефективність у порівнянні з захороненням;
- кількість екскурсій та виїзних навчань.

Також враховуються кількісні зміни:

- рівень залучення мешканців/-ок, зокрема, зростання обсягів зібраних від населення біовідходів;
- рівень залучення та участь бізнесу — збільшення кількості укладених договорів на вивезення біовідходів.

Фото: Львівське комунальне підприємство «Зелене місто»

Фото: Львівське комунальне підприємство «Зелене місто»

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

- Кількість працевлаштованих: 8 осіб (станом на 2026 рік).
- Прийнято та оброблено 8 865 тонн біовідходів у 2025 році. Понад 42 000 тонн за період функціонування з липня 2020 року по грудень 2025 року.
- Отримано більше 5 тонн органічної підживки за весь період функціонування станції.
- Встановлено понад 1 600 контейнерів для біовідходів на контейнерних майданчиках львівської громади. Розміщення контейнерів можна побачити на [карті](#) майданчиків.
- Кількість проведених екскурсій — 50.
- Кількість виїзних навчань — 15.
- Економічна ефективність у порівнянні з захороненням: вартість оброблення на міській станції компостування станом на 15.04.2026 року становить 644 грн/тону, а вартість вивезення та захоронення відходів — від 2 200 грн/тону.

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

- 🕒 [Сюжет](#) про старт роботи станції компостування від ТСН.
- 🕒 [Сюжет](#) про компостування листя від «ПравдаТут Львів».
- 🕒 [Правила](#) сортування біовідходів від ЛКП «Зелене місто».

ЦЕНТРАЛІЗОВАНЕ ТА ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНЕ ЗБИРАННЯ Й КОМПОСТУВАННЯ БІОВІДХОДІВ, М. ДЕРГАЧІ, ХАРКІВСЬКА ОБЛАСТЬ

Авторка: Анна Прокаєва

🌐 zerowastekharkiv.org.ua

📱 [@kharkivzerowaste](https://www.facebook.com/kharkivzerowaste)

☎️ +38 050 698 66 13

🏠 Громадська організація «Нуль відходів Харків» спільно з комунальним підприємством «Дергачієкоресурс»

📅 2025

Фото: Ярослав Голіздра

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

У Дергачівській громаді реалізується пілотний проєкт із централізованого та децентралізованого компостування біологічних відходів. Це перший подібний пілот серед невеликих громад в Україні, що поєднує дві моделі управління біовідходами в одній системі.

Централізоване збирання та компостування: в межах проєкту мешканці/-ки Дергачів отримали 55 індивідуальних контейнерів для збирання біовідходів (харчові рештки, листя і трава). Зібрані відходи вивозить комунальне підприємство «Дергачієкоресурс» на тестовий майданчик для подальшого їх компостування. Отриманий компост використовують для покращення ґрунту в міських парках та громадських просторах.

Децентралізоване збирання та компостування: у місцевих парках та поблизу багатоквартирних будинків встановлено 5 трисекційних компостери, куди мешканці/-ки можуть приносити біовідходи. На місцях закріплені відповідальні особи, що опікуються компостерами.

Фото: Ярослав Голіздра

Додатково в межах пілотного проекту організатори встановили в сквері імені О. Лисицького поруч з місцевим навчальним закладом інтерактивний інформаційний стенд, що допомагає мешканцям/-кам зрозуміти принципи компостування, ієрархію управління відходами та можливості сталого розвитку громади.

«Сильна сторона такого підходу — простота і розділення рішень: компостери для приватного сектору та контейнери для багатоквартирної забудови без додаткового навантаження на мешканців/-ок. Ключове — рухатись поетапно: спочатку відпрацювати пілотну модель, далі – масштабувати без втрати якості».

Ярослав Голіздра,
директор КП «Дергачієкоресурс»

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

Зменшення обсягу біовідходів, що потрапляють на полігони, а відтак відбувається зниження кількості викидів парникових газів в атмосферне повітря. Водночас, збирання цих відходів та їх компостування дозволяє отримувати корисне добриво для потреб громади.

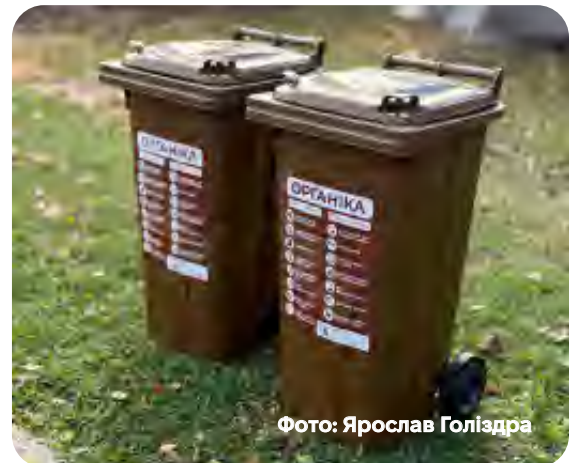

Фото: Ярослав Голіздра

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ

- Рекомендовано провести морфологічний аналіз відходів та оцінити частку біовідходів з урахуванням сезонності. Визначити джерела біовідходів, наприклад, домогосподарства, ринки, школи, парки тощо. Розрахувати орієнтовні обсяги сировини для збирання та компостування.
- Передбачити включення роздільного збирання та компостування біовідходів у місцеві політики, наприклад, місцевий план управління відходами. Для цього попередньо необхідно підготувати концепцію та кошторис.
- Визначити тип компостування: відкриті бурти / закрита система (анаеробне) / компостери.

- Встановити контейнери та/чи компостери для збирання органічних відходів відповідно до схеми санітарного очищення громади, а також з включенням у схему благоустрою. Якщо компостер для децентралізованого компостування чи контейнер розташовується на території ОСББ, відповідно отримати дозвіл/погодження від співвласників або правління.
- Створити майданчик для централізованого компостування біовідходів: відвести земельну ділянку на відстані понад 500 м від житлової забудови. Основні вимоги до створення майданчика: територія має вмістити конкретний обсяг сировини, наявність чи можливість забезпечення твердого покриття (бетон/асфальт), доступ для техніки, забезпечення дренажу для стоків, наявність огорожі та контролю доступу. Також необхідно внести зміни і доповнення у містобудівну документацію, розробити проєктно-кошторисну документацію та отримати експертний висновок, провести оцінку впливу на довкілля, виконати необхідні будівельні роботи, закупити обладнання, наприклад, транспорт для збирання та перевезення органічних відходів, подрібнювач гілок, просіювач, аератор, систему зрошення.
- Працевлаштувати необхідну кількість персоналу та передбачити наявність технолога. Для функціонування тестового майданчика в Дергачах працевлаштовано одну особу — адміністратора/-ку. Обов'язки: приймання біовідходів, контроль якості та процесу компостування, ведення обліку та комунікація з мешканцями/-ками.
- Розробити маршрут та забезпечити логістику збирання та перевезення біовідходів.
- Підготувати правила роздільного збирання біовідходів для населення, а також розмістити інформаційні наліпки на контейнери та вивіски на контейнерних майданчиках.
- Провести комунікаційну кампанію серед мешканців/-ок громади. Важливо пояснити, що можна кидати в контейнери та компостери, а що не варто. Варто працювати через різні канали, наприклад, соціальні мережі, друковану продукцію, зовнішню рекламу та залучати місцеві медіа. Крім того, варто проводити тематичні тренінги для різної вікової аудиторії.
- За можливості створити інтерактивні локації, де можна в цікавому форматі зрозуміти важливість роздільного збирання біовідходів.

ФІНАНСУВАННЯ

Бюджет пілотного проєкту склав 1 млн 308 тис. грн — грантове фінансування, отримане в межах проєкту «Імпульс», який реалізує Міжнародний фонд «Відродження» разом із Фондом Східна Європа за підтримки Норвегії (Norad) та Швеції (Sida).

Понад 70% бюджету спрямовано на оплату праці команди проєкту, близько третини коштів використано на закупівлю контейнерів, виготовлення компостерів, інтерактивного стенду та поліграфічної продукції.

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

- Облік зібраних біовідходів.
- Аналіз якості зібраної фракції та зворотній зв'язок для мешканців/-ок від адміністратора/-ки.
- Проведення оцінки скорочення (уникнення) парникових газів.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

- Залучено 55 приватних будинків, 3 багатоповерхівки та 250 мешканців/-ок до збирання та компостування біовідходів.
- У 2-х парках організовано збирання відходів зелених насаджень.
- Зібрано близько 7 тонн біовідходів, попередивши їх потрапляння на полігон побутових відходів.
- На тестовому компостувальному майданчику працює 1 людина.

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

 [Стаття](#) про пілотний проєкт на сайті Рубрика.

КОМБІНОВАНЕ ЗБИРАННЯ ТА КОМПОСТУВАННЯ БІОВІДХОДІВ, ГОРОХІВСЬКА ГРОМАДА, ВОЛИНСЬКА ОБЛАСТЬ

Авторка: Ольга Машкова

- 📍 вул. Шевченка, 17, м. Горохів
- 🌐 gorokhivrada.gov.ua
- 📱 [@profile.php?id=100069921317306](https://profile.php?id=100069921317306)
- ☎️ +380 67 586 09 09
- 🏠 Горохівська міська рада
- 📅 2021

Фото: Горохівська міська рада

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

Система управління біовідходами у Горохівській громаді почала формуватися поступово — від локальних ініціатив до повноцінної моделі, що охоплює домогосподарства та комунальні установи. Система працює відповідно до Індивідуального плану управління біовідходами на 2025–2028 роки та Місцевого [плану](#) управління відходами.

Перший елемент системи — децентралізоване компостування на індивідуальному рівні. Частина домогосподарств традиційно компостує біовідходи (органіку) у ямах і купах, а громада почала системно підтримувати цю практику через опитування, інформаційні кампанії та роз'яснення [правил](#) компостування біовідходів на присадибних ділянках. Цей рівень залишається базовим і найбільш пріоритетним: він зменшує навантаження на систему управління відходами та формує культуру відповідального поводження з біовідходами.

Другий елемент — громадське компостування у школах. Вісім шкіл отримали компостери, виготовлені за підтримки місцевих жителів. Частина закладів — Горохівський ліцей №1, Сілецька, [Лемешівська](#) та Озерецька школи — виробляють компост і використовують його для озеленення та теплих грядок. Дитячі садочки також долучилися до практики компостування. А у 2024 році в межах [проєкту](#) «Кращі практики управління біовідходами в малих громадах України» громада встановила двосекційний компостер (2 м³) на території комунального підприємства «Горохівська багатопрофільна лікарня», розширивши існуючу мережу громадських компостерів. У планах на 2026 рік — встановлення 9 секцій компостерів у трьох локаціях та запуск системи моніторингу через 4 амбасадорів, які контролюватимуть правильність закладання біовідходів, ведення журналів обліку і ефективність роботи.

Третій елемент — централізоване збирання відходів зелених насаджень, переважно обрізаного гілля. У 2024 році громада отримала мобільну дробарку ARPAL завдяки участі в проєкті від USAID «Говерла». Це дозволило запровадити послугу подрібнення відходів зелених насаджень «від дверей до дверей». Послугу надає ТзОВ «Еталон» на платній основі. Подрібнену деревину від муніципальних робіт громада безкоштовно передає багатодітним родинам та сім'ям військових. До появи мобільної техніки використовувалася стаціонарна дробарка, що обмежувало мобільність і доступність послуги.

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

Роздільне збирання та компостування біовідходів сприяє зменшенню частки біовідходів у змішаних побутових відходах, скороченню витрат на їх перевезення до полігону в Брищі (відстань 65 км) та запобіганню різкому зростанню тарифів. Система також вирішує проблему масового спалювання відходів зелених насаджень у громаді та допомагає виконувати вимоги законодавства щодо роздільного збирання й рециклінгу. Водночас формується культура відповідального управління відходами, показуючи мешканцям, що біовідходи можуть бути ресурсом.

Фото: Горохівська міська рада

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ

- Сформувати робочу групу. Створюється команда з представників/-ць органу місцевого самоврядування, науковців/-ць і освітян/-ок, бізнесу, громадськості, активних мешканців/-ок для спільної роботи над формуванням системи управління біовідходами. Робоча група координує всі етапи, відповідає за планування, впровадження та моніторинг.
- Провести (забезпечити) навчання робочої групи. Навчання є необхідним, оскільки дає розуміння законодавчих вимог, знання інструментів управління відходами, навички планування та оцінки ефективності, доступ до експертних практик. У Горохові це було зроблено через [Школу](#) муніципального управління відходами від ГО «Еколтава» — навчальну програму для громад, спрямовану на формування компетенцій у сфері управління відходами. Результатом стало створення дорожньої карти управління відходами, де визначено стартові позиції громади, цілі, інструменти та заходи.

- Провести опитування населення, яке дозволяє: визначити базову лінію (поточний стан) управління біовідходами в громаді, готовність мешканців/-ок до компостування, зрозуміти бар'єри та мотивації, обрати локації для компостерів, оцінити рівень підтримки змін. Опитування потрібно проводити періодично, щоб відстежувати динаміку змін у ставленні населення, коригувати інформаційні кампанії, визначати нові потреби та проблеми, оцінювати ефективність уже впроваджених заходів.
- Провести морфологічне дослідження побутових відходів, що надасть змогу визначити частку біовідходів у змішаних відходах, обґрунтувати необхідність компостування, розрахувати економічний ефект, підготувати дані для планування. Передбачити заплановані активності в місцевих політиках.
- Запустити пілотні ініціативи. Пілоти дозволяють протестувати модель у малому масштабі: компостування в комунальних закладах, зокрема в освітніх чи медичних, або ж у громадській локації.
- Придбати необхідну техніку та компостери. Попередньо необхідно визначити точні потреби, адже громада вже може мати на балансі певну техніку, дробарки для гілля. Придбати або ж виготовити самостійно компостери (громадські, індивідуальні).
- Організувати інформаційно-просвітницьку роботу. Практика показує, що без активної комунікації система не працює. Тому громада регулярно проводить інформаційні кампанії, навчання педагогів/-инь, здійснює опитування населення, демонстраційні заходи та екскурсії. Після кожної хвили комунікації зростає кількість домогосподарств, що долучаються до компостування.

«Ми одразу (коли була створена територіальна громада) зрозуміли, що потрібно наводити лад із відходами — і в домогосподарствах, і у юридичних осіб. Переважна більшість відходів — це біовідходи. Компостування — один із найпростіших способів управління ними. Починати потрібно з навчання. З дітей. Через дітей — до батьків. Тому ми обрали саме такий принцип: навчати школярів методикам компостування та через них доносити це до громади».

Олексій Гайдук,
заступник голови Горохівської міської ради

- Запустити систему моніторингу, що включає: контроль за якістю закладання сировини для компосту, облік зібраних біовідходів, аналіз зменшення кількості змішаних відходів, оцінку економії бюджету. У 2026 році Горохів планує підготувати 4 амбасадорів/-ок для моніторингу, які контролюватимуть роботу компостерів.
- Масштабувати систему. Після успішних пілотів громада може розширювати мережу компостерів, впроваджувати збирання «від дверей до дверей», залучати додаткові ресурси, розвивати роздільне збирання біовідходів і компостування. Представники/-ці Горохівської громади рекомендують для цього брати участь в грантових проектах, адже це дає можливість придбати необхідні стартові ресурси (компостери, дробарки), отримати доступ до експертів/-ок і навчання тощо.

ФІНАНСУВАННЯ

Облаштування інфраструктури відбувалося за грантові кошти та частково завдяки внескам приватних осіб.

Витрати на інфраструктуру

Обладнання	Сума	Джерело фінансування
Виготовлення дерев'яних компостерів для 8 шкіл (матеріали + робота)	Безкоштовно	Приватні особи
Двосекційний громадський компостер (2 м³) для лікарні	≈24 тис. грн (12 тис./секція)	Проект «Кращі практики управління біовідходами»
Мобільна дробарка ARPAL	450–500 тис. грн	USAID

Операційні витрати на управління біовідходами покриваються в громаді за рахунок сплати мешканцями/-ками тарифу за збирання та вивезення побутових відходів (23 грн/особа), субсидування вивезення побутових відходів з місцевого бюджету.

Використання мобільної дробарки (витрати на паливо, амортизація, заробітна плата працівників/-ць) покривається за рахунок оплати послуги мешканцями/-ками або юридичними особами — 1 500 грн/год.

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

- Облік змішаних побутових відходів з визначенням економічного ефекту від вивезення меншої кількості відходів на полігон побутових відходів.

- Аналіз частоти використання компостерів, правильність закладання сировини та якість компосту.
- Облік виїздів мобільної дробарки, обсяг подрібнених гілок, кількість користувачів/-ок послугою.
- Опитування населення про управління біовідходами (обізнаність, готовність компостувати, ставлення до змін).

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Встановлено 8 шкільних компостерів (2021 рік) та 1 двосекційний компостер у лікарні (2024 рік).

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

- 📺 [Відео](#) про реалізацію проекту «Кращі практики управління біовідходами в малих громадах України» у Горохівській громаді.
- 📺 Фінальний [вебінар](#) проекту «Кращі практики управління біовідходами в малих громадах України» з виступом представників/-ць Горохівської громади.

ДОСВІД: КОМПОСТНИЙ КЛАСТЕР ВОЗНЕСЕНСЬКОЇ ГРОМАДИ В МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

З 2021 року Вознесенська громада почала впроваджувати роздільне збирання біовідходів та їх компостування. Для масштабування рішень громада створює компостний кластер та працює з сусідніми територіальними громадами: Бузькою, Веселинівською, Олександрівською та Прибузькою, що знаходяться в межах 30 км. Завдяки грантовому фінансуванню в межах кількох проектів вдалося забезпечити 1 000 домогосподарств та 24 ОСББ компостерами в межах компостного кластеру. Це все супроводжувалося навчаннями та проведенням інформаційних кампаній.

Фото: Вознесенська міська рада

Додатково в Вознесенській громаді впроваджено подрібнення деревини та використання тріски для опалення комунальних будівель. Останнє відбувалося поетапно за рахунок міського бюджету.

Інсайт від реалізаторів практики компостування:

1. Не можна планувати інфраструктуру без точного розуміння обсягу біовідходів. У Вознесенській громаді власних обсягів виявилось недостатньо для запуску компостувальної станції, тому міжмуніципальна співпраця стала критично важливою. Крім того, міжмуніципальна співпрацювати може стати інструментом окупності та залучення інвестицій.
2. Клімат визначає технологію: у степовій зоні компост пересихає, тому потрібні резервуари для води та регулярне зволоження фракції.
3. Домогосподарства можуть компостувати біовідходи навіть без компостерів, якщо є навчання та підтримка.
4. Комунальні підприємства та мешканці/-ка є важливими учасниками/-цями системи, а вплив вимірюється не лише кількістю компостерів, а й зменшенням навантаження на полігон та обсягами переробленої деревини.

«Наше головне завдання — максимально залишити органіку в домогосподарствах. Окремо будемо контролювати бюджетні установи, щоб жоден листочок не потрапляв на полігон».

Вікторія Бальцер,
секретарка Вознесенської міської ради

Фото: Вознесенська міська рада

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

 [Відео](#) на фейсбук сторінці Вознесенської міської ради про встановлення компостерів.

РОЗДІЛЬНЕ ЗБИРАННЯ БІОВІДХОДІВ «ВІД ДВЕРЕЙ ДО ДВЕРЕЙ», КРК, ХОРВАТІЯ

Авторка: Наталія Пасенко

📍 Vršanska, 14

🌐 www.ekootokkrk.hr

📱 @ponikvekrk

☎ +385 51 654 600

🏠 Комунальне підприємство
«Ponikve eko otok Krk d.o.o.»

📅 2014

Фото: Ponikve Krk

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

На острові Крк біовідходи збирають окремо від змішаних побутових відходів. Система працює за принципом «від дверей до дверей»: домогосподарства мають окремі контейнери для біовідходів та змішаних відходів.

Біовідходи збирають окремим транспортом і доставляють на компостувальний майданчик острова. Система охоплює харчові та відходи зелених насаджень. Отриманий компост продають для використання у сільському господарстві та озелененні, а також частково безкоштовно передають мешканцям/-кам як заохочення до сортування біовідходів. Разом з рахунками домогосподарства отримують по 2 купони на рік, які вони можуть обміняти на мішки з компостом по 50 л.

У літній період, зі збільшенням туристичного потоку, зростає і кількість біовідходів, тому їх вивозять двічі на тиждень. У холодний сезон — один раз на тиждень. Для туристичних районів і багатоквартирних будинків працюють контейнерні майданчики та «екоострови» для роздільного збирання відходів.

Варто зазначити, що острів Крк у Хорватії у 2024 році став першим островом у Хорватії та другим у світі, який отримав сертифікацію [Zero Waste Island](#).

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

Зменшення кількості біовідходів, що потрапляють до змішаних побутових відходів, скорочує обсяг останніх та знижує вартість їх захоронення. Окремий збір кухонних і відходів зелених насаджень дозволяє зменшити кількість контейнерів на вулицях, уникати забруднення інших фракцій та перетворювати органіку на компост.

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ

Реалізація системи роздільного збору біовідходів методом «від дверей до дверей» поєднує регуляторні зміни, інфраструктурні рішення та активну комунікацію з громадою.

- Прийняти рішення про створення Консультативної ради (робочої групи) з представників/-ць комунального підприємства, муніципалітету, громадських організацій та місцевого бізнесу. До функцій ради входить обговорення результатів аналізів та спільне прийняття рішень щодо впровадження системи.
- Провести морфологічний аналіз змішаних побутових відходів та оцінити навантаження на систему. Аналіз, проведений на острові, показав, що біовідходи становлять більше третини загального потоку відходів та є однією з основних причин перевантаження полігону. Щоб передбачити майбутні потужності системи, варто також оцінити сезонність утворення біовідходів, визначити основні джерела їх утворення та оцінити потенційні обсяги для компостування.
- Зробити аналіз різних форматів збирання відходів та визначити найефективніший. На острові обрали та впровадили систему збору «від дверей до дверей» як найефективнішу. Більшість домогосподарств забезпечили окремими контейнерами для біовідходів (23 л) та змішаних відходів (35 л). Для туристичних районів було збережено систему «екоостровів» із контейнерами для різних фракцій, аби туристам та тимчасовим мешканцям/-кам було зручності користуватися системою.
- Продумати логістику вивезення, визначити графік збирання, продумати маршрут руху біовідходів до місця компостування.

Фото: Ponikve Krk

«Не варто запускати збір біовідходів без розуміння, що буде відбуватись з ними далі. Важливо одразу мати рішення щодо оброблення».

Марко Кошак,
віцепрезидент Zelena акција, ментор програми
«Міста Нуль Відходів» у Хорватії

- Знайти земельну ділянку та підготувати майданчик для компостування. У муніципалітеті Крк для цього облаштували: криту зону для приймання та оброблення біовідходів (близько 402 м²), відкритий компостувальний майданчик (близько 2 400 м²), окремі зони для відходів зелених насаджень. Перед запуском варто провести комунікацію з мешканцями/-ками поруч, пояснити принцип роботи станції, розповісти про заходи безпеки та контроль запахів.
- Розрахувати бюджет та визначити джерела фінансування для запуску системи. Варто передбачити кошти на: контейнери для збирання біовідходів, облаштування компостувального майданчика, техніку для аерації компосту, транспорт для збирання відходів, вагове обладнання, навчання працівників/-ць, інформаційні матеріали, оплату праці персоналу.
- Підготувати необхідні документи та дозволи, а саме: правила збирання біовідходів, договір з оператором послуги, схему логістики, технологічну схему компостування, дозвіл на здійснення операцій з управління відходами, внутрішні інструкції для працівників/-ць.
- Поетапно запускати систему та тестувати модель. На острові Крк система впроваджувалась поступово. Спочатку розширювали індивідуальне збирання відходів за принципом «від дверей до дверей», залишаючи частину «зелених островів» у районах, де таке збирання організувати складніше. Наступний етап, над яким працює муніципалітет наразі, передбачає повну відмову від контейнерів у публічних місцях з відкритим доступом з переходом на індивідуальний збір. Під час тестування варто звертати увагу на якість зібраних біовідходів, коригувати графіки збирання відповідно до сезону та свят.

«Систему важливо тестувати поступово, щоб зрозуміти реальні обсяги та поведінку мешканців/-ок».

Марко Кошак,
віцепрезидент Zelena акција, ментор програми
«Міста Нуль Відходів» у Хорватії

- Запустити та підтримувати постійну комунікацію з мешканцями/-ками. Регулярно **пояснювати**, як і навіщо запроваджено роздільне збирання біовідходів та що відбувається з відходами після збору. Інформаційні матеріали розсилаються разом з рахунками за послуги. Окремо популяризується **домашнє компостування**. Також проводиться безкоштовне роздавання готового компосту. Для залучення туристів до роздільного збирання на острові поширюють **інформацію** через орендодавців/-ць, туристичні хаби та тематичні наліпки на контейнерах різними мовами. На острові працює «Екопатруль» — це працівники/-ці, які мають повноваження перевіряти вміст контейнерів, оцінювати якість сортування, проводити інформаційну та роз'яснювальну роботу, фіксувати порушення на фото, а також виписувати штрафи.

ФІНАНСУВАННЯ

Фінансування роботи системи та її вдосконалення забезпечується з кількох джерел: коштів комунальної компанії Ponikve eko otok Krk d.o.o., муніципальних бюджетів острова, оплати послуг мешканцями/-ками, а також національних та європейських програм підтримки.

Щорічні витрати системи включають: оплату праці працівників/-ць, паливно-мастильні матеріали, ремонт та обслуговування техніки, обслуговування контейнерів, роботу компостувального майданчика, інформаційні кампанії та транспортування залишкових відходів. Частину витрат компенсують завдяки продажу вторинної сировини та компосту, а також внаслідок зменшення витрат на захоронення змішаних відходів.

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

- Моніторинг кількості зібраних відходів: роздільно зібрані та змішані побутові відходи. Комунальна компанія веде облік зібраних фракцій, аналізує рівень забруднення біовідходів та відстежує зміни у кількості залишкових відходів.
- Для оцінки ефективності системи проводять морфологічний аналіз змішаних відходів, щоб визначити, які фракції все ще потрапляють у залишковий контейнер.
- Відстеження впливу туристичного сезону на кількість відходів та навантаження на систему.
- Опитування мешканців/-ок щодо якості надання послуг та рівня задоволеності системою.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

- Рівень роздільного збирання біовідходів зріс із 9% у 2006 році до 70% у 2024 році. Рівень забруднення біовідходів становить менше 5%.
- Завдяки роздільному збиранню кількість змішаних відходів на одного мешканця скоротилась із 563 кг у 2006 році до 263 кг у 2024 році.
- У 2023 році на острові було оброблено близько 2 000 тонн біовідходів, з яких отримано приблизно 1 000 тонн компосту та 250 тонн біогазу.
- У 2023 році під час чотирьох кампаній було безкоштовно роздано понад 5 000 пакетів готового компосту.
- Витрати на ліквідацію стихійних сміттєзвалищ у Крк скоротились майже на 60% — з приблизно 10 030 євро у 2012 році до 3 980 євро у 2023 році.
- Кількість працевлаштованих працівників/-ць у комунальній компанії Ponikve eko otok Krk d.o.o. зросла з 96 працівників у 2014 році до 138 працівників у 2024 році.

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

- 🕒 [Youtube канал](#) Ponikve eko otok Krk d.o.o.
- 🕒 [Аналітичний звіт](#) щодо управління відходами на острові Крк із рекомендаціями для отримання статусу «Місто Нуль Відходів».
- 🕒 [Матеріал](#) про шлях Крк до отримання статусу «Нуль Відходів».

РОЗДІЛЬНЕ ЗБИРАННЯ ВІДХОДІВ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ, М. ЛУЦЬК

Авторка: Євгенія Смолієнко

- 📍 вул. Богдана Хмельницького, 40а
- 🌐 www.lutskrada.gov.ua
- 📱 [@lutskrada](https://www.facebook.com/lutskrada)
- ☎️ +38 033 272 4160
- 🏠 Відділ екології Луцької міської ради
- 📅 2019

Фото: Суспільне Луцьк

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

У закладах дошкільної освіти Луцька організовано роздільне збирання пластику, скла та біовідходів. Заклади загальної середньої освіти наразі лише компостують біовідходи, але в планах — придбання контейнерів для збирання пластику, скла та паперу.

Компостування у навчальних закладах є складовою системи роздільного збирання відходів та передбачає біологічне перетворення органічних відходів у корисне органічне добриво — компост. Процес організовується безпосередньо на території закладів освіти із залученням учнів/-ениць, педагогів/-инь та технічного персоналу.

У кожному дошкільному та загальноосвітньому навчальному закладі міста на спеціально облаштованій території встановлені компостери. Ця територія має бути просторою, з вільним доступом та знаходитись у затінку.

У компостерах збирають наступний перелік біовідходів: залишки овочів та фруктів, трава та листя, подрібнені гілки. Процес компостування базується на правильному чергуванні матеріалів: «зелені» відходи (харчові залишки та свіжа трава) та «коричневі» відходи (сухе листя, подрібнені гілки). Відходи укладаються шарами для забезпечення балансу поживних речовин та доступу повітря.

У кожному закладі є відповідальні особи, які здійснюють регулярний контроль за процесом компостування: підтримують оптимальну вологість, проводять перемішування або розпушування, контролюють відсутність інших видів відходів, за потреби додають спеціальні органічні мікроорганізми (бокаші) для пришвидшення компостування та попередження появи неприємного запаху.

Тривалість компостування зазвичай триває від трьох до шести місяців залежно від пори року, умов та догляду за компостером. Після дозрівання готовий компост використовується на клумбах та інших ділянках навчальних закладів.

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

Роздільне збирання у навчальних закладах покликане зменшити обсяг відходів, що потрапляють на полігон побутових відходів та покращити формування екологічної культури у дітей та дорослих. Частина відходів навчального закладу обробляється на місці їх утворення, не потребуючи додаткових бюджетних витрат.

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ

- Провести навчальний тренінг серед представників/-ць навчальних закладів щодо організації роздільного збирання і компостування біовідходів. Визначити серед них охочих впровадити пілотну ініціативу. Краще спочатку протестувати систему і розпочати з кількох навчальних закладів та відпрацювати процес компостування.
- Визначити кількість необхідних компостерів для пілотного впровадження. Важливо врахувати кількість вихованців/-ок навчального закладу та площу прилеглої території.
- Передбачити фінансування для пілотування та закласти в кошторис, наприклад, екологічного фонду громади необхідну суму для закупівлі компостерів.
- Наказом керівника/-ці навчального закладу визначити відповідальну особу для регулярного контролю за компостуванням.
- Провести навчання для відповідальних осіб. Спільно визначити місце для встановлення компостерів. Чітко проговорити (за можливості прописати) інструкцію з роздільного збирання біовідходів, їх правильного закладання та догляду за компостером.

«Під час проведення навчань варто починати з найпростіших понять, а також розказати про систему Zero Waste. Пояснити відповідальним особам, що біовідходи становлять найбільшу частку побутових відходів громади».

Оксана Лисак,
начальниця відділу екології Луцької міської ради

- Облаштувати майданчики та встановити компостери.
- Закупити контейнери для роздільного збирання.
- Виготовити необхідні поліграфічні матеріали: інформаційні таблички та листівки.
- Масштабувати проєкт на всі навчальні заклади міста. Провести настановче засідання директорів/-ок щодо впровадження компостування.
- Передбачити впровадження роздільного збирання та компостування у всіх навчальних закладах громади та внести відповідні заходи до Програми охорони довкілля. Приклад Програми Луцької міської ради. Розрахувати необхідну кількість компостерів та контейнерів для роздільного збирання вже для всіх закладів освіти та визначити джерела фінансування.

«Вітається співпраця з громадськими організаціями та пошук грантових коштів. Таким шляхом було придбано компостери для двох професійних училищ, двох дитячих садочків та декількох шкіл».

Оксана Лисак,
начальниця відділу екології Луцької міської ради

- Проводити постійні навчання та інформаційні кампанії як серед керівників/-ць та відповідальних осіб навчальних закладів, так і серед вихованців/-ок дитячих садочків та учнів/-ениць середніх навчальних закладів.
- За можливості проводити оцінку ефективності впровадження проєкту: здійснювати облік відходів, що роздільно збираються та компостуються, оцінювати обсяг зменшення змішаних відходів, що вивозяться з навчальних закладів.

ФІНАНСУВАННЯ

У 2021 році для закладів дошкільної освіти за кошти екологічного фонду міської ради придбали 20 контейнерів для компостування біовідходів об'ємом 600 літрів на суму 85 220 грн. У 2022 році за кошти екологічного фонду придбали ще 23 компостери для дитячих садочків на суму 98 480 грн. У цьому ж році Управлінням міжнародного співробітництва та проектної діяльності Луцької міської ради за сприяння Федерального міністерства економічного співробітництва та розвитку Німеччини було проведено тендерну процедуру на закупівлю ще 20 чотирьохсекційних компостерів об'ємом 1 600 літрів орієнтовною вартістю 122 000 грн для загальноосвітніх навчальних закладів міста.

Також у 2022 році за кошти міського бюджету було придбано 16 компостерів загальною вартістю 77 000 грн для шкіл в сільських населених пунктах Луцької громади.

У 2024 році за кошти екологічного фонду міської ради закупили 57 контейнерів для роздільного збирання пластику та скла загальною вартістю 98 000 гривень.

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

- Ведеться облік встановлених контейнерів та компостерів у навчальних закладах.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

- Всі дошкільні та загальноосвітні навчальні заклади міста Луцька забезпечені контейнерами для компостування біовідходів.
- Загалом встановлено близько 80 компостерів різного об'єму.
- 37 дошкільних навчальних закладів забезпечені контейнерами для роздільного збирання пластику та скла.

БІЛЬШЕ ПРО KEYC

- 🕒 [Сюжет](#) від «Суспільне. Луцьк» про компостування в навчальних закладах.
- 🕒 [Стаття](#) від Луцької міської ради про роботу з закладами дошкільної освіти у сфері управління відходами.
- 🕒 [Сюжет](#) від «Суспільне. Луцьк» про компостування у закладах дошкільної освіти.
- 🕒 [Стаття](#) від «Район.IN.UA» про встановлення контейнерів для роздільного збирання у закладах дошкільної освіти Луцька.

ДОСВІД: РОЗДІЛЬНЕ ЗБИРАННЯ ВІДХОДІВ У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Роздільне збирання побутових відходів у навчальних закладах Хмельницької міської територіальної громади розпочався у 2020 році та був ініційований офісом «[Розумне Довкілля. Хмельницький](#)». За кошти місцевого бюджету, зокрема фонду охорони навколишнього природного середовища, для всіх навчальних заходів міста було придбано комплекти контейнерів для роздільного збирання PET-пляшки, паперу та змішаних відходів. Додатково навчальні заклади були забезпечені контейнерами для збирання батарейок. У 2021 році всі заклади дошкільної освіти, а також навчальні заклади сільських населених пунктів, також були забезпечені контейнерами для роздільного збирання відходів.

Фото: Офіс «Розумне Довкілля. Хмельницький»

Контейнери встановлені на поверхах кожного навчального закладу, біля них обов'язково розміщений плакат з правилами роздільного збирання.

Кожен заклад на власний розсуд визначає подальші кроки з передачі відсортованих відходів. Вони можуть самостійно передавати їх переробникам (папір), отримуючи при цьому додаткові кошти або залишити на контейнерному майданчику (PET-пляшка) у спеціально відведеному для цього контейнері. Батареї з навчальних закладів забирає Екобус.

Важливим фактором успішного впровадження роздільного збирання відходів у навчальних закладах є налагоджена комунікація з відповідальними особами та усвідомлення керівництвом значення такого процесу. Практика показує, що за відсутності зацікавленості керівника/-ці закладу, системного контролю та постійної інформаційно-просвітницької роботи функціонування системи роздільного збирання є нестабільним або взагалі припиняється.

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

- 🕒 [Стаття](#) про встановлення контейнерів для роздільного збирання у школах Хмельницького на сайті «Є»;
- 🕒 [Сюжет](#) про роздільне збирання від «Суспільне. Хмельницький».

МОБІЛЬНИЙ ПУНКТ ПРИЙМАННЯ НЕБЕЗПЕЧНИХ ВІДХОДІВ «ЕКОБУС», М. ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ

Авторка: Наталія Пасенко

- 📍 вул. Князя Святослава Хороброго, 1
- 📱 @smartenvkhn
- 📺 @smartenvkhn
- ☎️ +38 096 838 4476
- 🏠 Хмельницьке комунальне підприємство «Спецкомунтранс»
- 📅 2018

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

Мобільний пункт «Екобус» — це послуга приймання небезпечних відходів у складі побутових безпосередньо від мешканців/-ок Хмельницької громади. Щомісяця Екобус виїжджає у понад 20 локацій громади. До нього мешканці/-ки безкоштовно можуть принести: батарейки та акумулятори, люмінесцентні лампи, ртутні термометри, фарби, клеї та розчинники, електричне та електронне обладнання, миючі засоби та побутову хімію, протерміновані медикаменти.

На кожній локації працівник/-ця Екобуса приймає відходи, сортує їх у спеціальні контейнери та веде облік. Зібрані відходи тимчасово зберігаються на складі комунального підприємства до моменту передачі ліцензованим підприємствам на оброблення.

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

Послуга «Екобус» дозволяє зменшити кількість захоронення небезпечних відходів на полігонах побутових відходів, знизити негативний вплив цих відходів на довкілля та підвищити екологічну свідомість мешканців/-ок.

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ

Досвід Хмельницької громади показує, що запуск мобільного пункту приймання небезпечних відходів не потребує складної інфраструктури, але вимагає чіткості в організації процесу. Нижче наведено кроки, які були виконані під час запуску Екобуса в Хмельницькому.

- Прийняти рішення на рівні громади про створення мобільного пункту приймання небезпечних відходів.
- Визначити перелік небезпечних відходів у складі побутових, які прийматиме Екобус, наприклад, батарейки, люмінесцентні лампи, електричне та електронне обладнання, медикаменти тощо.
- Розрахувати бюджет і визначити джерела фінансування. Передбачити кошти на:
 - придбання або переобладнання вантажного автомобіля;
 - закупівлю та маркування контейнерів для приймання небезпечних відходів, підібраних відповідно до типу відходів (наприклад, пластикових контейнерів для батарейок і акумуляторів та спеціальних металевих контейнерів або тубусів для люмінесцентних ламп і ртутьмісних термометрів);
 - обладнання для обліку відходів, наприклад, ваги;
 - облаштування місця тимчасового зберігання відходів до їх передачі ліцензованим підприємствам для подальшого оброблення.
- Визначити комунальне підприємство або структурний підрозділ, який буде координувати роботу мобільного пункту.
- Підготувати необхідні внутрішні документи, наприклад, [положення](#) про роботу та [посадову інструкцію](#) працівника/-ці.
- Рекомендовано отримати ліцензію на перевезення небезпечних відходів, щоб забезпечити їх безпечне транспортування.
- Організувати систему обліку небезпечних відходів. Наприклад, онлайн [таблицю](#) для внесення даних.
- Визначити зручні локації у громаді для зупинок Екобуса та погодити місця стоянок із власниками/-цями територій або бізнесами, щоб уникнути непорозумінь під час роботи Екобуса. Розробити графік роботи для поширення серед мешканців/-ок громади. [Приклад графіка](#)

доступний на сторінках у соціальних мережах офісу «Розумне Довкілля. Хмельницький», що є структурним підрозділом комунального підприємства.

- Знайти, працевлаштувати та навчити працівника/-цю. До програми навчання входить: навчання з управління небезпечними відходами (правила прийому, сортування та безпечного поводження), інструктаж з охорони праці та інструктаж з пожежної безпеки. В обов'язки працівника/-ці входить керування транспортним засобом, приймання відходів, їх облік, комунікація з мешканцями/-ками.
- Укласти договори з ліцензованими компаніями для перевезення та оброблення небезпечних відходів.

«Важливо ретельно обирати компанії-ліцензіати та контролювати, щоб відходи справді передавалися на належне оброблення».

Євгенія Смолієнко,
юрисконсультка офісу «Розумне Довкілля. Хмельницький»

Для цього контейнери спеціально маркують, а підрядників просять надавати відеопідтвердження оброблення конкретних партій відходів. Також рекомендується відвідати потужності підрядника, щоб ознайомитися з виробничим процесом, правилами роботи та командою.

- Запустити інформаційну кампанію, щоб мешканці/-ки громади знали про послугу та графік роботи Екобуса. Для цього можна використовувати соціальні мережі, сайт міської ради, місцеві медіа, а також організовувати освітні заходи.

«Важливу роль відіграє комунікація з мешканцями/-ками. Люди мають знати, коли і куди приїде Екобус, тому інформаційна кампанія є невід'ємною частиною послуги».

Євгенія Смолієнко,
юрисконсультка офісу «Розумне Довкілля. Хмельницький»

ФІНАНСУВАННЯ

Створення мобільного пункту приймання небезпечних відходів «Екобус» фінансувалося з бюджету Хмельницької громади. Загальна вартість впровадження послуги у 2018 році становила близько 958 000 грн, а саме:

- придбання вантажного автомобіля (Fiat Ducato) та його брендуння — 900 000 грн;
- придбання металевих контейнерів — 48 000 грн;
- виготовлення інформаційних матеріалів та брендovanого одягу для працівника/-ці — 10 000 грн.

«Можна придбати не новий автомобіль, що значно скоротить вартість запуску послуги».

Євгенія Смолієнко,
юрисконсультка офісу «Розумне Довкілля. Хмельницький»

Загальна вартість утримання Екобуса на рік — близько 365 600 грн, що включає: заробітну плату працівника/-ці — 264 600 грн, обов'язкові відрахування (податки) — 42 000 грн, паливо — 44 000 грн, інші витрати (обслуговування, матеріали тощо) — 15 000 грн.

До 2026 року оброблення зібраних небезпечних відходів фінансувалося за рахунок коштів міського бюджету, що складало близько 850 000 грн. З березня 2026 року оброблення небезпечних відходів включено до тарифу на управління побутовими відходами.

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

- Регулярний **облік** відвідувачів/-ок та зібраних небезпечних відходів.
- **Опитування** мешканців/-ок щодо роботи Екобуса.
- Кількість інформаційно-освітніх заходів у закладах освіти.

На основі цих даних аналізуються обсяги збору за фракціями, а також за потреби коригуються маршрути та графіки роботи Екобуса.

Фото: Офіс «Розумне Довкілля.
Хмельницький»

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

- Кількість працевлаштованих: 1 особа — водій/-ка / обліковець/-ця.
- Кількість відвідувань Екобуса: 11 200 (2023 рік), 11 500 (2024 рік), 11 014 (2025 рік).
- У 2023-2025 роках проведено близько 50 освітніх заходів щодо управління небезпечними відходами у навчальних закладах громади.
- Кількість переданих небезпечних відходів на оброблення чи зберігання:

Фракція	2023	2024	2025
Батарейки та акумулятори	5 557,5 кг	5 678 кг	5 000 кг
Електричне та електронне обладнання	2 829 кг	3 000 кг	3 395 кг
Медикаменти	1 297,5 кг	1 500 кг	2 000 кг
Фарби, клеї, розчинники	1 544 кг	2 000 кг	1 400 кг
Люмінесцентні лампи	7 533 шт.	8 834 шт.	8 000 шт.
Ртутні термометри	1 102 шт.	1 000 шт.	1 300 шт.

БІЛЬШЕ ПРО KEYC

- 👁 [Сюжет](#) та [стаття](#) про запуск Екобуса на порталі новин Хмельницького «Є».
- 👁 [Сюжет](#) від ТРК «Місто» про запуск послуги.
- 👁 [Сюжет](#) від ТРК «Місто» про роботу послуги у 2026 році.
- 👁 Гуфі [розповідає](#) як працює Екобус у Хмельницькому.

ДОСВІД: «ЕКО БУС» У ЛЬВОВІ

У Львові мобільний пункт приймання небезпечних відходів «Еко Бус» є частиною міської системи управління відходами з 2016 року. Ініціатором створення послуги була Львівська міська рада, а обслуговує автівку дочірнє підприємство [«Боднарівка»](#) Львівського комунального підприємства «Зелений Львів». Комунальне підприємство організовує збір небезпечних відходів, перевезення, оброблення та передачу частини з цих відходів іншим ліцензованим підприємствам на оброблення. «Еко Бус» працює за регулярним графіком у різних районах міста та передмістях і приймає батарейки, люмінесцентні лампи та ртутні термометри. Для мешканців/-ок встановлені [обмеження](#) щодо кількості відходів, які можна здати за один раз. Частину небезпечних відходів — компактні та трубчасті люмінесцентні лампи та ртутні термометри — підприємство обробляє на власному обладнанні.

Особливістю львівської моделі є поєднання мобільного пункту з мережею стаціонарних пунктів збирання. У громаді працює 236 точок приймання батарейок, що дозволяє значно розширити доступність послуги.

«Громадам не варто зосереджуватися на створенні власних потужностей для оброблення небезпечних відходів. Для організації їх збирання, перевезення та тимчасового зберігання до одного року не потрібна складна дозвільна документація або значні фінансові ресурси».

Олег Ядчишин,
начальник дільниці з управління небезпечними відходами ДП «Боднарівка»

Фото: Львівська міська рада

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

 [Сюжет](#) про роботу «ЕкоБуса» від «ПравдаТУТ NEWS: Головні новини, Львів, Україна»

ДОСВІД: «ЕКО БУС» У ХАРКОВІ

У Харкові історія Екобуса почалась з проєкту «Нам не до лампочки!» громадської організації «Добра воля», яка у 2020 році подала ідею на «Бюджет участі» та отримала фінансування.

У межах проєкту в публічних місцях встановили стаціонарні контейнери для збирання небезпечних відходів, а також придбали мікроавтобус, що став функціонувати як Екобус. На закупівлю мікроавтобуса (CITROEN JUMPER) та 10 стаціонарних контейнерів із міського бюджету було спрямовано близько 1,5 млн грн.

Ключовою особливістю цієї ініціативи є партнерство: громадська організація відповідала за адвокацію та комунікацію з мешканцями/-ками, а комунальне підприємство «Муніципальна компанія поводження з відходами» Харківської міської ради (КП «МКПВ» ХМР) забезпечило операційну реалізацію та станом на сьогодні продовжує адмініструвати послугу.

З початком повномасштабного вторгнення у 2022 році роботу Екобуса було призупинено та переорієнтовано на доставку гуманітарної допомоги. З 2023 року Екобус працює в іншому форматі: замість збору «від людей» відбувається збір відходів зі стаціонарних контейнерів. Мобільні виїзди обмежили для уникнення скупчень людей. На сьогодні Екобус виїжджає на [визначені 8 локацій](#) для відвантаження небезпечних відходів із заповнених контейнерів: батарейки, відпрацьовані лампи та ртутні термометри. Щороку підприємство витрачає на збір, перевезення, зберігання та обслуговування в середньому 623 000 грн.

«Харківський кейс показує, що мобільний пункт — це не лише про мобільність. У кризових умовах модель має легко адаптуватись. Ключову роль починають відігравати децентралізовані точки збору, а Екобус стає елементом логістики, що забезпечує їхню роботу».

Іванна Назаренко,
начальниця відділу управління проєктами розвитку,
міжнародного співробітництва та комунікацій КП «МКПВ» ХМР

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

🕒 [Стаття](#) про початок роботи Екобуса від Харківської міської ради.

🕒 [Сюжет](#) від «Суспільне. Харків» про відновлення роботи Екобуса.

ДОСВІД: «ЕКО БУС» В ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

На Полтавщині впровадження мобільного пункту «Екобус» відбувалося як частина системного рішення на рівні області. Запуск послуги включили в обласну [програму](#) «Екологічні ініціативи Полтавської області на 2019-2021 роки». Після запуску мобільного пункту в Полтаві у 2019 році модель була масштабована на громади області. Це відбулося завдяки механізму співфінансування, зафіксованому в обласній програмі: 50% витрат покриває обласний екологічний фонд, ще 50% — громади. До цих витрат входять: передача відходів на оброблення, транспорт, паливно-мастильні матеріали та оплата роботи водія/-йки.

Координація виїздів здійснюється централізовано Комунальною установою Полтавської обласної ради з експлуатації адміністративних будівель. Територіальні громади подають заявки через [сайт](#), де також розміщено зразок [договору](#) для отримання послуги. Після цього формується графік виїздів Екобуса.

Цей підхід дозволяє адаптувати роботу під реальні потреби, водночас обмежуючи регулярність та залежить від готовності громад долучатися до співфінансування. Масштабування Екобуса на рівень області потребує не лише закупівлі транспорту, а й передусім чіткої та зрозумілої моделі взаємодії з громадами.

БІЛЬШЕ ПРО KEYC

 [Стаття](#) про початок роботи обласного Екобуса від Інтернет-видання «Полтавщина».

КОНТЕЙНЕРНА СИСТЕМА РОЗДІЛЬНОГО ЗБИРАННЯ ВІДХОДІВ ЕЛЕКТРИЧНОГО ТА ЕЛЕКТРОННОГО ОБЛАДНАННЯ, М. ЛЮБЛЯНА, СЛОВЕНІЯ

Авторка: Ольга Машкова

📍 Šlandrova Ulica, 4
🌐 www.zeos.si
📘 @eodpadki
📷 @eodpadki
☎️ +386 136 6 8541
🏠 Компанія ZEOS, d.o.o.
📅 2005

Фото: ZEOS

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

Компанія ZEOS організовує комплексну мережу збирання відпрацьованого електричного та електронного обладнання (ВЕЕО) та батарейок по всій Словенії. Для органу місцевого самоврядування ця система працює як готове інфраструктурне рішення, що має декілька варіантів:

- у житлових кварталах поруч із контейнерами для пакування та паперу (на т. зв. «екологічних островах») встановлюються вуличні контейнери. Вони призначені для дрібної побутової техніки (фени, праски, міксери), телефонів та іграшок;
- спеціальні стенди, що розміщуються в торгових центрах та магазинах електроніки, для збирання дрібних гаджетів, електричних лампочок та батарейок;
- спеціально обладнані мобільні фургони, що курсують за графіком у віддалених або центральних районах, де неможливо створити постійні пункти збирання середньої та великої техніки.

Кожен контейнер має датчики заповнення або обслуговується за фіксованим графіком. ZEOS забезпечує повний цикл: від встановлення, спорожнення контейнерів до транспортування на заводи з відновлення (переробки).

Фото: ZEOS

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

Запобігання потраплянню небезпечних відходів, що містять важкі метали, токсичні речовини, фреони та електроліти, у навколишнє середовище. Роздільне збирання дає можливість направляти ці відходи на відновлення (переробку).

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ

Для органу місцевого самоврядування алгоритм впровадження такої системи складається з наступних кроків:

- Спільно з оператором (у Словенії — ZEOS) визначити локації з найвищим трафіком мешканців/-ок та промапувати їх.
- Орган місцевого самоврядування має надати дозвіл на розміщення контейнерів в межах «екологічних островів» на землях, що знаходяться у комунальній власності. Водночас, компанія-оператор забезпечує їх монтаж та антивандальне кріплення. Ділянка для встановлення контейнерів має бути рівною та твердою (в ідеалі бетонною/асфальтованою) та доступною для вантажівки. Також в Словенії вона повинна знаходитися на відстані щонайменше 5–10 м від будь-яких будівель (відповідати національним нормативно-правовим актам з облаштування контейнерних майданчиків і пожежної безпеки). Контейнер має об'єм близько 1 м³ і призначений лише для невеликих ВЕЕО розміром до 50 см. З 2025 року в Словенії є два окремі «сині відсіки» на контейнерах, спеціально призначені для збирання батарейок окремо від ВЕЕО. Розраховано, що контейнери для збирання ВЕЕО будуть використовуватися тільки мешканцями/-ками. У Словенії, якщо ви є підприємством і маєте понад 100 кг ВЕЕО, то можете зателефонувати до ZEOS, і вони приїдуть та заберуть їх безкоштовно. Таким чином, підприємствам не потрібно використовувати вуличні контейнери. Тим не менш, деякі менші підприємства, які мають меншу кількість ВЕЕО, мають право залишати ці відходи у вуличному контейнері.
- Створити на базі місцевих сміттєперевантажувальних станцій спеціальні зони для великогабаритного ВЕЕО (холодильники, пральні машини).
- Провести масштабні акції з популяризації послуги та впровадити систему бонусів. Наприклад, в межах проекту «Risajkl» мешканці/-ки можуть оцінити свою робочу техніку на онлайн-порталі та отримати грошову компенсацію за робочий пристрій. Або ж ігри з призами

в межах проєкту [«Ta starim je odzvonilo»](#): тут за здачу неробочої техніки мешканці/-ки реєструються для участі у розіграші призів, наприклад, акустичної системи, побутової техніки. Мобільна освітня платформа [«E-transformacija»](#): мультимедійна вантажівка із спеціальним класом всередині відвідує громади для проведення навчальних заходів про збирання та відновлення (переробки) ВЕЕО.

- Додати інші послуги за потреби. Наприклад, громада може організувати на базі місцевого комунального підприємства майстерню з дрібного ремонту техніки, яка ще може бути придатною до використання. Далі відремонтовану техніку можна передавати соціальним закладам.

«Хоча ZEOS орієнтований на велику логістику, для українських громад практичним рішенням може стати створення такої собі «демонтажної станції» на місцевому підприємстві. Замість простого накопичення брухту, організуйте ручне розбирання техніки на фракції, наприклад, пластик, мідь, алюміній, плати. Це дозволяє зменшити об'єм відходів, які потраплять на полігон, та отримати дохід від продажу чистої сировини. Для мотивації мешканців/-ок використовуйте систему "еколотереї": купон на розіграш призів за кожен принесений пристрій».

Дамир Гуремович,
проєктний менеджер в ZEOS

ФІНАНСУВАННЯ

Основні джерела фінансування:

- система базується на принципі розширеної відповідальності виробника (PBB). Відтак, виробники та імпортери електроніки фінансують закупівлю контейнерів, логістику та відновлення (переробку). 100% витрат на логістику та переробку покривають виробники електроніки через щорічні внески до ZEOS;
- ZEOS активно залучає грантові кошти (наприклад, проєкт [Life EcoSwee](#)) для масштабування мережі контейнерів;
- органи місцевого самоврядування зазвичай розміщують контейнери на безкоштовній основі та інвестують власні кошти у рекламу на місцях (друк листівок, оголошення на радіо).

Оренда/обслуговування одного вуличного контейнера (виїзд спецтранспорту) коштує громаді умовно «0 грн», оскільки ці витрати покриває ZEOS, але собівартість одного вивезення для оператора складає близько 20–40 євро.

Вартість обладнання (капітальні видатки):

- вуличний великий контейнер коштує орієнтовно 800–1 200 євро за одиницю (залежно від ціни сталі, антивандального захисту та наявності датчиків наповнення). Компанія ZEOS купує контейнери у металообробних майстернях Словенії, Чехії, Боснії та Герцеговини;
- набір контейнерів «зелений куточок» для приміщень: орієнтовно 150–300 євро за конструкцію, яка виробляється місцевими виробниками;
- мобільний музей/лабораторія (E-transformacija 2.0): створення коштувало від 150 000 до 250 000 євро, що включало переобладнання вантажівки та створення мультимедійного контенту. За створення об'єкту відповідала місцева компанія. У Словенії витрати покрили завдяки двом проектам LIFE. Проект співфінансувався Європейським Союзом та Республікою Словенія на 60–80%.

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

- Щомісячне зважування зібраного ВЕЕО у кожному муніципалітеті. Коли йдеться про вуличні контейнери, представники/-ці компанії зважують кожен контейнер за допомогою спеціальних ваг на вантажівці.
- Оцінка скорочення викидів CO₂ завдяки відновленню (переробці) сировини.
- Облік кількості мешканців/-ок, які взяли участь у бонусних програмах та розіграшах.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

- Встановлено понад 8 000 вуличних контейнерів та 600 «зелених куточків» по всій території Словенії.
- Збирання близько 10–12 кг ВЕЕО на одну особу на рік в межах Словенії.
- Тисячі мешканців/-ок беруть участь у щорічних розіграшах, що робить тему відходів популярною та «не нудною».

БІЛЬШЕ ПРО KEYC

- 🕒 [Ресурси та звіти](#) проекту LIFE EcoSwee.
- 🕒 [Типи контейнерів](#) ZEOS для збирання ВЕЕО.
- 🕒 [Youtube канал](#) ZEOS.

ЗБИРАННЯ ВЕЛИКОГАБАРИТНИХ ТА БУДІВЕЛЬНИХ ВІДХОДІВ, М. ЧЕРНІВЦІ

Авторка: Євгенія Смолієнко

📍 вул. Василя Лесина, 4

🌐 uvrbuk.com.ua

📱 [@Ukrvrtorresursy](https://www.facebook.com/Ukrvrtorresursy)

☎️ +38 098 638 44 43

🏠 Товариство з обмеженою відповідальністю
«Укрвтрресурси - Буковина»

📅 2021

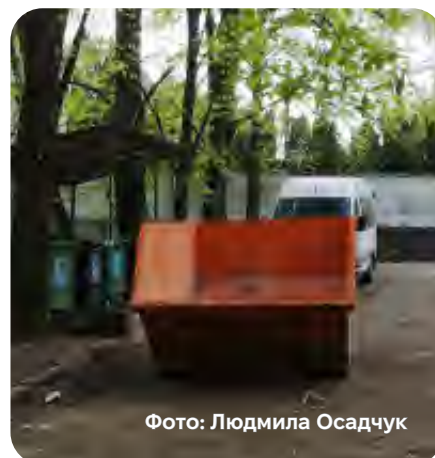

Фото: Людмила Осадчук

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

Збирання великогабаритних відходів (ВГВ) — це одна із складових системи управління відходами у громаді, яка передбачає вивезення відходів, що за своїми розмірами не можуть бути поміщені у контейнери об'ємом до 1,1 м³. До складу ВГВ відносяться: старі меблі, матраци, килими, деяка побутова техніка, старі двері та вікна, сантехніка тощо.

Суб'єкт господарювання, що обраний за результатами конкурсу виконавцем послуги з управління відходами, встановлює на спеціально визначених майданчиках з твердим покриттям контейнери-човники місткістю від 8 м³ для збирання великогабаритних та будівельних відходів.

Власники/-ці приміщень під час виконання будівельно-ремонтних робіт мають можливість додатково замовити контейнер для великогабаритних відходів, попередньо узгодивши його місцезорозташування з управителями будинку.

Вивозять такі відходи окремо спецавтотранспортом або звичайним вантажним транспортом підприємства не рідше одного разу на тиждень або в міру накопичення. Це відбувається за заявками обслуговуючих організацій або повідомлень мешканців/-ок. Після збирання великогабаритні відходи транспортуються спеціалізованим транспортом на полігон побутових відходів. ТОВ «Укрвтрресурси - Буковина» за можливості відокремлює зібрані відходи та частково їх подрібнює, використовуючи для власних потреб або потреб міста.

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

Запобігання утворенню стихійних звалищ, недопущення захаращення контейнерних майданчиків та забезпечення належного санітарного й екологічного стану території. Організований збір ВГВ створює для мешканців доступний та контрольований механізм передачі великогабаритних відходів та оптимізує витрати громади на прибирання.

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ

- Визначити у [Правилах благоустрою](#) чи інших розпорядчих документах порядок управління великогабаритними відходами. Прийнятими документами потрібно нормативно врегулювати всі етапи, зокрема:
 - систему збирання (контейнерна, стаціонарні майданчики, за заявою споживача/-ки, виїзний збір за графіком, приймальні пункти);
 - вимоги до місць накопичення (дозволені місця складування, заборону складувати, вимоги до утримання території);
 - обов'язки усіх зацікавлених сторін (мешканців/-ок, управителів будинків, ОСББ, виконавців послуг);
 - перевезення та здійснення подальших операцій з оброблення ВГВ;
 - фінансування та тариф;
 - контроль та відповідальність.
- Визначити виконавця послуг з управління побутовими відходами шляхом проведення відповідної конкурсної процедури або прийняття [рішення](#) виконавчого комітету. У межах повноважень виконавця передбачити організацію збирання, перевезення та передачу великогабаритних відходів на об'єкти оброблення або захоронення. Закріпити відповідальність виконавця за впровадження системи збору ВГВ, дотримання графіків вивезення та інформування населення.
- Визначитись з переліком ВГВ, які збирає компанія. Зазвичай, до великогабаритних відходів відносять: меблі, килими, матраци, ремонтні відходи (двері, віконні рами, демонтовані дверні коробки, лінолеум, унітази, ванни, сантехніка), велика побутова техніка.
- Визначитись з [адресами майданчиків](#) та необхідною кількістю контейнерів.

- Облаштувати спеціально визначені майданчики для встановлення контейнерів для великогабаритних відходів з урахуванням вимог благоустрою, санітарних норм та забезпечення доступу спеціалізованої техніки. У разі необхідності здійснити облаштування твердого покриття.
- З метою запобігання утворенню стихійних звалищ і контролю дотримання правил збирання ВГВ за можливості передбачити встановлення систем відеоспостереження.
- Забезпечити формування кадрової спроможності системи управління великогабаритними відходами шляхом найму необхідних працівників/-ць та, за потреби, створення окремої виробничої дільниці. Розробити та затвердити робочі і посадові інструкції для персоналу, визначивши функції, відповідальність та порядок виконання операцій зі збирання, перевезення і передачі відходів. Передбачити проведення інструктажів з охорони праці, екологічної безпеки та належного управління відходами.
- Забезпечити матеріально-технічну базу шляхом придбання або оренди контейнерів необхідного об'єму для їх збирання та перевезення.
- Передбачити закупівлю або залучення спеціалізованого автомобіля для перевезення великогабаритних відходів.
- Розробити економічно обґрунтований тариф на збирання та перевезення великогабаритних відходів з урахуванням витрат на персонал, паливно-мастильні матеріали, експлуатацію техніки, контейнерів та захоронення відходів. Провести необхідні розрахунки відповідно до вимог законодавства та подати тариф на затвердження уповноваженим органом місцевого самоврядування. Забезпечити оприлюднення структури тарифу та інформування населення про умови надання послуги.
- Провести комунікаційну та інформаційно-роз'яснювальну кампанію щодо запровадження системи збирання ВГВ, використовуючи листівки, інформаційні таблички, оголошення, офіційний вебсайт громади та соціальні мережі. Забезпечити інформування населення про правила управління великогабаритними відходами, графіки їх вивезення та визначені місця накопичення. Метою кампанії є формування відповідальної поведінки мешканців/-ок та запобігання утворенню стихійних звалищ.

ФІНАНСУВАННЯ

Усього підприємством було придбано 38 контейнерів для великогабаритних відходів, частина з яких встановлена на майданчиках, а інша частина використовується для вивезення ВГВ за заявкою споживачів/-ок. Вартість одного контейнера у середньому становить 74 000 грн.

Також на балансі підприємства перебуває декілька одиниць спеціалізованих порталних сміттевозів для перевезення великогабаритних та ремонтних побутових відходів. Вартість такого автомобіля становить близько 3 млн грн.

Закупівля контейнерів та автомобілів відбувається за кошти підприємства. Вказані витрати є складовою тарифу та передбачаються [інвестиційною програмою](#).

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

- Моніторинг зміни санітарного стану території громади.
- Обсяг зібраних відходів.
- Рівень охоплення населення послугою.

Фото: Людмила Осадчук

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

- Для збирання та перевезення великогабаритних відходів задіяно 2 одиниці спецавтотранспорту, на яких працює 2 водії/-йки. Додатково для прибирання таких майданчиків задіяно 2 прибиральника/-ці.
- Протягом 2025 року у середньому зібрали та вивезли близько 25 тис. м³ великогабаритних відходів.

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

- 👁️ [Стаття](#) про те, куди у Чернівцях подіти будівельні відходи від інтернет-видання «Молодий буковинець».
- 👁️ [Стаття](#) про те, як у Чернівцях вивозять великогабаритне побутове сміття від 0372.ua.
- 👁️ [Сюжет](#) про встановлення контейнерів для великогабаритних відходів у Чернівцях від телеканалу «Чернівецький промінь».

ДОСВІД: ЗБИРАННЯ ВЕЛИКОГАБАРИТНИХ ТА БУДІВЕЛЬНИХ ВІДХОДІВ У ЧЕРКАСАХ

У Черкасах питанням великогабаритних відходів опікується комунальне підприємство «Екологія» Черкаської міської ради. Мешканцям/-кам суворо заборонено викидати такі види відходів у контейнери, а також залишати їх біля контейнерних майданчиків. Управління великогабаритними відходами не входить до складу тарифу, проте містяни/-ки безкоштовно можуть привезти їх на КП «Екологія».

«Щороку в Черкасах накопичується близько 35–40 тисяч м³ великогабаритних відходів. Усе це разом із будівельними залишками після ремонтів або руйнувань, гіллям та деревиною потрапляє на підприємство, де проходить сортування та переробку. Деревину подрібнюють на щепу для виробництва енергії, а бетон — на матеріал, який використовують у міському господарстві».

Юрій Єфремов,
директор КП «Екологія»

Водночас, усі інші великогабаритні відходи, які не вдалося переробити, тимчасово зберігаються на окремо визначеному майданчику поблизу полігона побутових відходів.

БІЛЬШЕ ПРО KEYC

- 📌 [Сюжет](#) про те, куди подіти великогабаритні відходи у Черкасах від ТРК Ільдана.
- 📌 [Стаття](#) про управління великогабаритним відходами на сайті Черкаської міської ради.

Фото: Черкаська міська рада

ОБРОБЛЕННЯ ВІДХОДІВ ЗНЕСЕННЯ ТА ДЕМОНТАЖУ, М. БРНО, ЧЕСЬКА РЕСПУБЛІКА

Авторка: Єлизавета Хитрук

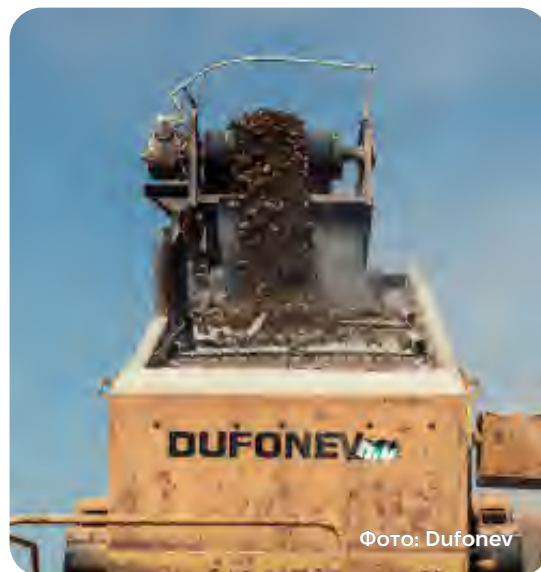
🌐 www.dufonev.cz

🏠 Акціонерне товариство DUFONEV R.C.

📅 1998

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

Компанія DUFONEV R.C. займається демонтажем, приймає, сортує та подрібнює будівельні відходи, продає перероблені відходи (рециклєт), а також займається науковими дослідженнями у сфері будівельних матеріалів.

На території полігону побутових відходів Брно-Черновіце, площею 115 га, є майданчик для оброблення будівельних відходів та відходів демонтажу на продукцію, що використовується в будівельній галузі. Основні відходи, які приймаються на майданчику: цегла, бетон, залізобетон, асфальтобетон, змішані будівельні відходи, камінь, гравій, піщаний ґрунт.

Ключовим елементом діяльності компанії є змішувальний центр потужністю 80 м³ на годину (≈24 000 т на рік). Цей об'єкт виконує функції повного циклу оброблення відходів, а також змішування матеріалів для отримання будівельних сумішей. Результати змішування документуються акредитованими лабораторіями та є частиною декларації відповідності згідно з методологією Системи якості в галузі наземних комунікацій виданої Міністерством транспорту Чеської Республіки. Суміш транспортується насипом у кузові вантажівки. Кожен продукт постачається з Декларацією відповідності або Сертифікатом продукту відповідно до технічних характеристики продукту.

DUFONEV R.C. є членом-засновником Асоціації розвитку переробки будівельних матеріалів у Чеській Республіці (ARSM).

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

Центр оброблення та змішування будівельних відходів є логістичним та технологічним вузлом Чеської Республіки, де відходи трансформуються у нову сировину, придатну для повторного використання. Компанія демонструє мо-

дель циркулярної економіки управління будівельними відходами, повертаючи їх у вигляді вторинних будівельних матеріалів.

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ

- Необхідно оцінити обсяги утворення відходів знесення та демонтажу в регіоні та визначити потенційних клієнтів (будівельні компанії, дорожні служби тощо).
- Визначити територію для облаштування майданчика. Потрібно передбачити зонування: де відбуватиметься вивантаження, сортування, подрібнення та складування відходів. У районі Черновіце такий майданчик вирішили облаштувати на території колишнього полігону побутових відходів поруч з центральним компостувальним комплексом Recovera.
- Проаналізувати технології оброблення відходів знесення та демонтажу й обрати найбільш доцільну.
- Розробити та затвердити технологічний регламент процесу оброблення відходів, який включає: попереднє сортування, підготовку до подрібнення, дроблення, магнітну сепарацію, грохочення тощо.
- Забезпечити наявність необхідних дозволів, зокрема: проведення оцінки впливу на довкілля планованої діяльності, отримання дозволу на оброблення будівельних відходів, сертифікація системи управління якістю (наприклад, компанія DUFONEV R.C. має [сертифікат ISO 9001](#)).
- Облаштувати інфраструктуру майданчика оброблення відходів: встановлення вагового комплексу для обліку відходів, чітке зонування території для прийому несорттованих будівельних відходів, виробничої зони, зони складування, а також системи пилопригнічення та збору дощової води.
- Залучити місцеве населення завдяки створенню нових робочих місць, забезпечуючи відповідне навчання.
- Провести закупівлю спеціалізованої техніки та обладнання. Компанія DUFONEV R.C. має наступні види обладнання: навантажувач, екскаватор, гідравлічні ножиці, дробарки (ударна, конусна, щокосна), сепаратори металів, розвантажувачі конвеєрні, сортувальна лінія (двоситна, трьохситна).

- Розробити та затвердити чіткий регламент приймання відходів. Необхідно визначити перелік відходів згідно класифікатора (в Україні це [Національний перелік відходів](#)), допустимі об'єми, правила прийому (в т. ч. правила відмови у разі, якщо відходи змішані й непридатні для оброблення).
- Розрахувати тариф на кожен вид відходів. У DUFONEV R.C. є чіткий [прайс](#) за тонну відходів за видами, наприклад, вартість вивезення 1 тонни бетону становить 170 чеських крон (≈ 300 гривень). Вартість перероблених матеріалів залежить від розміру фракції, наприклад бетон 0-16 мм коштує 230 чеських крон за тонну без ПДВ (≈ 400 грн).
- Здійснювати контроль якості переробленого матеріалу з метою подальшого збуту як вторинної будівельної сировини. Особливість DUFONEV R.C. полягає у тому, що вони активно ведуть науково-дослідницьку роботу щодо надійності використання рецикляту у будівельній сфері. Наприклад, виробництво цементних сумішей відповідає стандарту ČSN EN 14227-1 (аналог [ДСТУ EN 14227-1:2021](#)).
- Забезпечувати постійний розвиток компанії у взаємодії з іншими технічними галузями, будівельними компаніями, місцевою владою, науково-академічною сферою та іноземними партнерами.

ФІНАНСУВАННЯ

Дохід DUFONEV R.C. складається з: ціни за приймання відходів (утворювач відходів оплачує їх доставку до центру оброблення) та ціни за продаж перероблених будівельних матеріалів.

Основні витрати: придбання та амортизація обладнання, паливо, споживання енергії, заробітна плата, ремонт та обслуговування обладнання, витрати на приміщення (їх оренду), прибирання, адміністративні витрати.

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

- Щоденний облік прийнятих відходів (ваговий контроль).
- Облік перероблених відходів за видами.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

- Розширили свою діяльність в інших країнах, зокрема в Словаччині дроблення та сортування щебеню становить понад 100 000 тонн на рік.

- У 2024 році розпочалося планове розширення змішувального центру, де обсяг продукції, яку підприємство може виробляти щорічно, буде збільшено на 65 000 тонн на рік.
- У 2018 році отримали субсидію на проєкт [«Енергозбереження в DUFONEV»](#) – заміна застарілого дизельного двигуна навантажувача VOLVO L120E. Це дозволило зменшити рівень споживання первинної електроенергії та скоротити викиди CO₂, SO₂, ЛОС, твердих частинок та інших забруднюючих речовин.

БІЛЬШЕ ПРО KEYC

- 🕒 [Презентація](#) компанії DUFONEV R.C.
- 🕒 [Онлайн-захід](#) «Управління відходами будівництва та знесення: досвід Чехії» від Ukraine Support Team.

ДОСВІД: ІНЖИНІРИНГОВА КОМПАНІЯ НЕО-ЕКО УКРАЇНА

[Нео-Еко Україна](#) займається аналізом потоків відходів руйнації, розробкою рішень для їх повторного використання та зменшення захоронення. Компанія надає консультаційні послуги бізнесу та громадам щодо впровадження ефективних систем управління відходами та бере участь у проєктах з відбудови, зокрема в Бородянці, Ірпені, Гостомелі та на Миколаївщині.

Фахівці проводять забір аналізів для визначення ступеня забруднення матеріалів, оцінюють вартість і безпечність демонтажу та супроводжують серти-

фіковані компанії, надаючи їм чіткі вказівки щодо сортування та подрібнення відходів.

Особливу увагу компанія приділяє проблемі азбесту — наразі у Кривому Розі готується до відкриття спеціалізована лабораторія, яка дозволить проводити глибокий аналіз матеріалів для їх безпечного повернення у будівельний цикл.

Інсайт від представників/-ць компанії:

Важливим аспектом стратегії управління відходами будівництва та знесення є залучення бізнесу, адже, на переконання представників/-ць компанії, неможливо перекладати всю відповідальність за управління відходами лише на органи місцевого самоврядування.

«В Україні ми не говоримо про економічну доцільність як таку, тому що її тут немає. Ми боремся з тим, що у нас є наслідки війни [відходи руйнації], які так чи інакше ми повинні утилізувати [переробити]. [Вирішення проблеми відходів руйнації] залежить від того наскільки відповідальний голова й наскільки відповідальна громада».

Лідія Шимон,

керівниця проєктів, PR та маркетинг в «Нео-Еко Україна»

Унікальним досвідом компанії стала реалізація проєктів у Миколаївській області, де підприємці/-иці залучили ветеранів до розбору зруйнованих шкіл та сортування будівельних відходів. За підтримки данської організації [Mission East](#), ветерани не лише опанували нові професійні навички, а й пройшли курс психологічної реабілітації (похід у зоопарк, сімейні вечори, катання на конях тощо). Згодом група ветеранів перепрофілювалася на виконання ремонтів для вразливих категорій населення (ВПО, люди похилого віку, багатодітні сім'ї, сім'ї військових).

Фото: Нео-Еко Україна

«Супротиву [щодо демонтажу, сортування та відновлення зруйнованих будівель] серед населення не було. У невеликих селах та селищах школа не є просто об'єктом, де проходить навчання. У таких поселеннях це місце, де проходять всі соціальні активності і для багатьох місцевих мешканців/-ок це має сакральне значення».

Артем Сумара,

генеральний диркетор «Нео-Еко Україна»

ЗБИРАННЯ ТА ОБРОБЛЕННЯ ВІДПРАЦЬОВАНОЇ ОЛІЇ ВІД ДОМОГОСПОДАРСТВ, М. ШКОФ'Я-ЛОКА, СЛОВЕНІЯ

Авторка: Ольга Машкова

- 📍 Kidričeva cesta, 43a
- 🌐 www.komunalaskofjaloka.si
- ☎ +386 450 23 500
- 🏠 Комунальне підприємство «Komunala Škofja Loka d.o.o.»
- 📅 2022

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

Муніципалітет Шкоф'я-Лока разом із Komunala Škofja Loka впровадили систему, де відпрацьована олія не просто видаляється, а стає частиною місцевої культури управління відходами. Ця ініціатива впроваджується в межах проекту [«Čisto Škofjeloško»](#).

Система базується на мережі вуличних контейнерів та стимулюванні роздільного збирання вдома. Мешканці/-ки збирають охолоджену використану олію у скляну тару або спеціальні пластикові контейнери об'ємом 2,2 та 5,5 літра. Кожне домогосподарство, що має підписку на електронні рахунки від комунального підприємства, отримує багаторазову ємність для збирання олії безкоштовно (її можна також придбати за 2 євро). Можна користуватися і власною тарою.

У громаді на «екологічних островах» та біля великих торгових центрів (Spar) встановлено спеціалізовані жовті контейнери (zbiralnice), куди мешканці/-ка мають приносити зібрану олію. Далі працівники/-ці Komunala Škofja Loka використовують спеціальний насос для збирання олії з контейнерів. Опісля олія відправляється на відновлення (переробку) на біодизель.

«Олія — це не відходи, а енергія, яку ми просто навчилися збирати правильно».

Єрца Презель,
керівниця сектору відходів та міських послуг в Komunala Škofja Loka

Представники/-ці комунального підприємства рекомендують починати з малого — зі збирання олії в закладах освіти та комунальних їдальнях. Вітається також впровадження бонусів для користувачів/-ок. Наприклад, у Шкоф'я-Лока видають домашні контейнери для збирання олії як бонус за перехід на електронний документообіг. Це одночасно зменшує витрати на папір та рятує каналізаційні мережі від жирових заторів.

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

Запобігання забрудненню стічних вод (1 літр олії може **забруднити** 1 млн літрів питної води) та перетворення відходів олії на цінну сировину для виготовлення біодизелю.

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ

- Розробити внутрішні правила та необхідну документацію, інтегрувати ініціативу в місцеві політики.
- Розробити **правила** для мешканців/-ок.
- Залучити мережеві супермаркети для встановлення пунктів збирання олії на їхніх паркувальних майданчиках.
- Придбати герметичні вуличні контейнери та домашні ємності. У Шкоф'я-Лока закупівля відбувалася в межах проєкту «Čisto Škofjeloško» за підтримки Європейського сільськогосподарського фонду.
- Придбати насоси для відкачування олії з контейнерів. Словенське комунальне підприємство має власні насоси, за допомогою яких перекачують відпрацьовану олію з пунктів збирання в резервуари об'ємом 1 000 л, які потім забирають підрядники. Резервуари для відпрацьованої олії в Шкоф'я-Лока зазвичай мають внутрішній закритий об'єм (від 200 літрів). Після перекачування співробітники/-ці підприємства проводять візуальний огляд і, за необхідності, очищають резервуар зсередини (особливо вхідний отвір), щоб запобігти прилипанню старої олії.
- Створити цифрову базу усіх точок збирання. Така геоінформаційна система дозволяє накладати шари даних, наприклад, щільність населення на кількість контейнерів. Якщо в певному районі збирають мало олії, система підказує, що там потрібно або доставити контейнер, або посилити інформаційну кампанію. В Словенії геоінформацій-

на система інтегрована з датчиками заповнення контейнерів (там, де вони встановлені) або статистичними даними. Це дозволяє диспетчерам/-кам підприємства будувати маршрути смітєвозів так, щоб не їздити до напівпорожніх баків, заощаджуючи пальне та час. Завдяки інтеграції в систему публічних кадастрових карт [PISO](#), маршрут машини будується лише до тих точок, які за графіком або за датчиками потребують спорожнення.

- Розпочати комунікування з мешканцями/-ками. Однією з активностей може бути проведення воркшопів, наприклад, з [виготовлення свічок](#) із залишків олії для учнів та дорослих.

«Ми зрозуміли, що просто поставити бак замало. Ключовим стало поєднання захисту довкілля та творчості. Ми почали проводити майстер-класи з виготовлення екологічних свічок із використаної олії у початкових школах (Буковиця, Буковщиця). Це перетворило сприйняття олії з “брудного відходу” на “цінний ресурс” в очах дітей та їхніх батьків».

Єрца Презель,
керівниця сектору відходів та міських послуг в Komunala Škofja Loka

ФІНАНСУВАННЯ

Проект «Čisto Škofjeloško» щодо роздільного збирання олії фінансувався через програму розвитку сільських територій ЄС (LEADER) та кошти муніципалітету. Операційні витрати покриваються за рахунок тарифу на управління відходами та доходу від продажу зібраної олії переробникам біопалива.

Капітальні витрати для впровадження послуги:

- вуличний контейнер (200 л) коштує від 800 до 1 500 євро за одиницю. Ціна залежить від матеріалу — нержавіюча сталь чи термостійкий пластик, та наявності захисту від вандалізму;
- контейнер (2,2 л) для домогосподарств коштує близько 4–6 євро за штуку при гуртовій закупівлі.

Операційні витрати:

- собівартість одного виїзду для спорожнення контейнера складає близько 25–35 євро;
- зворотна логістика для продажу зібраної олії переробникам.

У Словенії очищена відпрацьована олія продається переробникам біодизеля за ціною приблизно 0,40–0,70 євро за літр. Якщо громада збирає 10 000 літрів олії на рік, вона може отримати до 5 000 євро доходу від реалізації сировини, що частково або повністю покриває витрати на паливо та зарплату водія/-йки.

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

- Щорічний облік маси зібраної олії з розрахунком на 1 особу.
- Моніторинг зменшення аварійних засмічень міської каналізації.
- Кількість розданих домашніх контейнерів як показник залученості громади.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

- З 2022 року встановлено 12 контейнерів для збирання відпрацьованої олії.
- Спочатку підприємство збирало 4 тонни відпрацьованої олії на рік, а у 2025 році показник зріс до 10 тонн.

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

- 🕒 [Інформація](#) про пункти збирання використаної олії в муніципалітеті.
- 🗣️ [Комунікація](#) перед святами про роздільне збирання олії.

ECOREACTIVE — МАЙСТЕРНЯ З ПЕРЕРОБКИ ПЛАСТИКУ, М. ІВАНО-ФРАНКІВСЬК

Авторка: Наталія Гаєцька

🌐 ecoreactive.com

📘 [@ecoreactive](https://www.facebook.com/ecoreactive)

📷 [@ecoreactive](https://www.instagram.com/ecoreactive)

☎️ +38 050 635 50 56

🏠 Громадська організація
«Гірський рятувальний центр»

📅 2021

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

EcoREactive — екоініціатива волонтерів/-ок Гірського рятувального центру. Це майстерня з переробки пластику, в якій виробляють стандартні або ж експериментальні вироби: лавки, меблі, сувеніри, пластикові дошки для різних конструкцій.

Для виготовлення речей з пластику в майстерні є відповідне обладнання, а частину створюють самі — підлаштовують придбані інструменти під власні потреби.

Команда майстерні має налагоджену співпрацю з багатьма установами та організаціями, які допомагають з сировиною. Періодично представники/-ці майстерні організовують кампанії та конкурси. Наприклад, учасники/-ці, які зберуть за певний період часу найбільшу кількість пластикових кришечок, як нагороду мають можливість отримати вироби з переробленого пластику, інколи навіть вуличні меблі.

До офіційного створення майстерні ініціатори проводили екоакції зі збирання пластику для переробки, а коли його накопичилась доволі велика кількість, вони почали шукати можливості для його самостійної переробки та подальшого збору.

На базі майстерні періодично проводяться екоуроки та екскурсії, що є важливою частиною просвітницької діяльності команди. Під час таких заходів говорять не лише про можливості перетворення пластику у щось нове, але й представники/-ці майстерні розповідають аудиторії про зміну клімату, як пластик шкодить довкіллю, а також про роль кожної людини у збереженні природи та природних ресурсів.

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

Збереження природних ресурсів та попередження засмічення пластиком довкілля. Переробляючи зібраний пластик на якісні корисні речі, команда ініціативи мотивує людей до свідомого споживання та роздільного збирання відходів.

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ

Досвід створення майстерні — це поетапний шлях тривалістю у 8 років, із своїми помилками, випробовуваннями, тестуваннями, подіями, мікропроектами, розбудовою партнерства та участі у різноманітних програмах.

- Сформувати команду для створення та підтримки майстерні. В активі EcoREactive є відповідальні за комунікацію, партнерства та управління проектами, роботу з обладнанням, створення технологічних та цифрових рішень, організацію просвітницьких заходів та кампаній.
- Знайти приміщення для облаштування майстерні. Пошук приміщення для EcoREactive відбувався за наступними критеріями: транспортна доступність, зручність добирання волонтерів/-ок та екскурсійних груп, можливість підключення до комунікацій та необхідних мереж, уникнення ситуацій дискомфорту для звичайних мешканців/-ок сусідніх житлових кварталів і посильна орендна плата. Команда майстерні отримала приміщення в оренду за сприяння міської ради. Це маленький будинок у промисловій зоні Івано-Франківська, який до цього стояв пустою більше 20 років.

«На цьому шляху зустрічаємо різні відгуки і реакції, якщо знаходиться хоч одна людина, яка може підбадьорити і висловить подяку, то це додає великого натхнення».

Наталія Гасюк,
координаторка майстерні

- Передбачити зонування приміщення. В приміщенні майстерні в Івано-Франківську є кілька функціональних зон: станція прийому і сортування кришечок, цех для обробки пластику, «зелена кімната» для екоуроку і зустрічей, складське приміщення, «санпост» (санвузол). Зовні облаштовано «екопростір» із високою клумбою з переробленого пластику, збірником дощової води, готелем для комах, годівничкою для птахів та компостером.

- Придбати або виготовити самостійно обладнання для роботи з пластиком. Для роботи потрібні: подрібнювач, прилади для пресування і плавлення пластикової крихти та інструменти фінальної обробки виробів. Перше обладнання команда майстерні виготовила за відкритими кресленнями платформи [Precious Plastic](#).
- За потреби залучити волонтерів/-ок. В майстерні EcoREactive працює команда волонтерів/-ок, а от працівників/-ць працевлаштовують відповідно до наявності проєктів.
- Пошук джерел для отримання сировини. Команді майстерні вдалося налагодити співпрацю з установами та організаціями — від громадських організацій, закладів освіти, ОСББ до окремих громад. Одним з джерел отримання пластику для переробки є «екосерце», що встановлене у середмісті Івано-Франківська.
- Створити сайт, сторінки майстерні в соціальних мережах. За потреби передбачити створення онлайн-магазину.

«Для нас майстерня — не просто переробка, наша ЕРА — “гніздо добрих справ”, місце порятунку не тільки природи, а й лікування власної психіки... І якщо руки часом опускаються, віра в те, що робимо, рятує».

Наталія Гасюк,
координаторка майстерні

Фото: EcoREactive

Фото: EcoREactive

ФІНАНСУВАННЯ

Для облаштування та розвитку майстерні команда створює партнерські мережі, бере участь в реалізації грантових проєктів, а також виготовляє на замовлення вироби з переробленого пластику. Наприклад:

- участь у програмі Фонду Ів Роше «Земля жінок» дозволила продовжити проведення екоакцій, оплатити придбання розхідних матеріалів та запчастин для виготовлення першого шредера;
- за зібрані кошти на платформі Спільнокошт та за співфінансування Міжнародного фонду «Відродження» придбано термопрес для плавлення пластикової крихти;
- за підтримки Посольства Австралії в Україні волонтери/-ки ініціативи провели першу велику кампанію зі збирання пластику в регіоні та придбали фрезерувальний станок для обробки листів з переробленого пластику;
- організація різних акцій та толок, до яких долучилася велика кількість партнерів/-ок і звичайних людей, за допомогою яких було відремонтовано приміщення, замінено вікна, перекрито дах, розплановано кімнати та робочі зони, привезено меблі.

Основні статті витрат:

- оренда приміщення та оплата комунальних послуг;
- розробка, утримання і обслуговування обладнання;
- розхідні матеріали;
- ведення сторінок в соціальних мережах;
- оплата праці залучених фахівців/-чинь.

Прибуток від реалізації виробів з переробленого пластику спрямовується на розвиток майстерні, підтримку волонтерських ініціатив ГО «Гірський рятувальний центр» та допомогу захисникам/-цям України.

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

- Кількість зібраного пластику для переробки.
- Кількість та аналіз реалізованих проєктів.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

- За п'ять років зібрано для переробки понад 12 321 кг пластику типу HDPE (кришечки). З них майже 4 000 кг зібрано мешканцями/-ками міста в контейнер, який встановила ініціатива в центральній частині Івано-Франківська у лютому 2023 року.
- Найбільшим виробом з переробленого пластику є пергола⁷, яку встановили у 2025 році біля адміністративної будівлі Природного заповідника «Горгани». У ній не менше 150 кг кришечок.
- Станом на 2026 рік команда майстерні реалізувала близько 30 різноманітних проєктів.

БІЛЬШЕ ПРО KEYC

- 👁 [Сюжет](#) про роботу майстерні на «Канал 402».
- 👁 [Youtube](#) канал майстерні EcoREactive.

ДОСВІД: МАЙСТЕРНЯ PLASTICON У ЗАПОРІЖЖІ

[PlasticOn](#) — майстерня зі створення крафту з переробленого пластику, яку координує громадська організація «Запоріжжя без сміття». У майстерні виготовляють: корзинки, миски, настінні годинники, підставки для телефону, кашпо для квітів, меблі, прикраси тощо. Всі речі міцні, довговічні й підлягають вторинній переробці.

У просторі також проводяться освітні події, екскурсії та майстер класи з переробки пластику. Під час заходів відвідувачі/-ки знайомляться з процесом переробки

7 Пергола - це навіс або прибудова з повторюваних секцій стовпів, колон або арок, з'єднаних між собою поперечними брусами.

пластику від «кришечки до виробу», а також самі можуть спробувати щось переробити.

Основна ідея — показати, що переробка має сенс, і з вторинного пластику можна й треба робити цікаві речі.

Інсайт від Ірини Щетиніної, голови ГО «Запоріжжя без сміття»:

Команда починала роботу з найпростішого устаткування. Перші листи виготовляли в електропічці та холодному пресі, який зробили самі. Поступово майстерня розвивалась і з'явилася потреба в купівлі обладнання, яке збирали на замовлення.

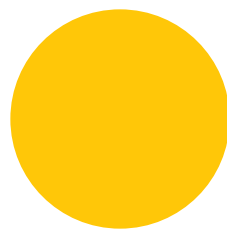
Більшість членів/-ки команди «Запоріжжя без сміття» задіяні одночасно і в роботі майстерні, і в екологічних проєктах. Тому розвиток майстерні йде повільніше, ніж хотілося б.

«Комунікація — це те, на що завжди не вистачає грошей в органів місцевого самоврядування. І ми робимо цю роботу замість них. Бо насправді, скоротити кількість відходів можна без інфраструктурних рішень. Якщо люди будуть скорочувати споживання, використовувати речі повторно, лагодити їх, сортувати те, що можливо у їх населеному пункті. Надихнути їх на це можуть і соцмережі подібних організацій, як наша. Але для цього треба їх знайти, тобто цікавитися цією темою. А наша організація тут, поряд, до нас можна прийти на волонтерство, на цікавий майстер клас, побачити, що стається з відходами, коли вони правильно відсортовані та попадають у правильні руки. Часто це стає тим самим стимулом, щоб людина змінила свою поведінку на більш дружню до довкілля. Але наша робота не замінює роботу ОМС. Працюючи разом, ми можемо досягти найкращих результатів».

Ірина Щетиніна,
голова ГО «Запоріжжя без сміття»

Фото: ГО «Запоріжжя без сміття»

ПРАКТИКИ ІНШИХ ОПЕРАЦІЙ ВІДНОВЛЕННЯ ТА ЗАХОРОНЕННЯ ВІДХОДІВ

**СПАЛЮВАННЯ ВІДХОДІВ
НЕ Є ЧАСТИНОЮ ПРИНЦИПІВ
ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ**

В українському та європейському законодавстві вказано, що інші види відновлення, наприклад відновлення з отриманням енергії, а також захоронення відходів є найменш бажаними варіантами управління відходами. Ці операції варто виконувати лише в тому випадку, коли реалізовано всі пріоритетні етапи ієрархії управління відходами.

В Україні наразі активно відбувається саме захоронення відходів, адже часто в громадах не налаштовані базові операції, що дозволяють запобігати утворенню відходів, їх повторно використовувати чи передавати на рециклінг. Водночас, більшість полігонів побутових відходів не відповідають нормам, і відтак часто є загрозою здоров'ю людей та довкілля.

Українське законодавство передбачає, що захоронення відходів — це розміщення відходів на поверхні чи під поверхнею (підземне) землі у спосіб, що не становить загрози здоров'ю людей та навколишньому природному середовищу і не передбачає подальше оброблення відходів.

У цьому розділі увага акцентується на заходах, які варто втілити громадам для того, аби полігони побутових відходів несли меншу загрозу довкіл्लю. Водночас, громадам варто врахувати, що захороненню змішаних відходів має передувати етап стабілізації відходів, що мінімізує кількість небезпечних речовин та утворення фільтрату.

Тут ви не знайдете практик, що стосуються сміттєспалювання, у тому числі з виробництвом енергії, адже такі практики не дозволяють реалізувати цілі, що стосуються неутворення відходів чи рециклінгу. Саме по собі спалювання відходів не є частиною принципів циркулярної економіки. Більше про те, чому сміттєспалювання не є найкращою практикою, читайте в [посібнику](#) «Міф про безпечне сміттєспалювання».

РЕКУЛЬТИВАЦІЯ ГРИБОВИЦЬКОГО ПОЛІГОНУ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ, ЛЬВІВСЬКА ГРОМАДА

Авторка: Анна Прокаєва

- 📍 вул. Пластова, 13, м. Львів (офіс)
- 🌐 zelenemisto.info
- 📱 [@zelenemisto](https://www.facebook.com/zelenemisto)
- ☎️ +38 097 895 99 08
- 🏠 Львівське комунальне підприємство «Зелене місто»
- 📅 2020 (початок рекультивації)

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

Грибовицький полігон побутових відходів площею 38,8 га працював з 1957 по 2016 роки та приймав відходи зі Львова та навколишніх громад. За кілька десятиліть там накопичилося понад 14,3 млн тонн відходів. В останні роки експлуатації на полігоні захоронювалося близько 240 000 тонн відходів на рік.

У травні 2016 року полігон був закритий, а Львів запровадив нову стратегію управління відходами, яка включала цілу низку нових проєктів, серед яких і проєкт рекультивації полігону, який розпочався у 2018 року (роботи стартували з 2020 року). Станом на 2026 рік, рекультивація полігону знаходиться на фінальній стадії.

За підсумками тендеру, що відбувався на платформі Європейського банку реконструкції та розвитку, роботи з рекультивації Грибовицького полігону виконує консорціум «JV Goksin – Hayat Group».

«Це єдиний приклад в Україні закритого полігону, який рекультивується та трансформується в рекреаційну зону. Для ЄС це нормальна практика. Коли полігон досягає свого піку, його закривають та консервують. І він не завдаватиме негативного впливу довкіллю».

Назарій Кирилейза,
начальник відділу реалізації проєктів ЛКП «Зелене Місто»

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

Рекультивация (закриття) полігону побутових відходів передбачає мінімізацію негативного впливу на довкілля. Зокрема, рекультивация допомагає запобігти забрудненню ґрунтів, води й атмосферного повітря.

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ

Рекультивация полігонів побутових відходів має відбуватися відповідно до [Правил](#) технічної експлуатації полігонів, припинення експлуатації, рекультивации та догляду за полігонами після припинення їх експлуатації. Станом на травень 2026 року, рекультивация полігонів регулюється [ДБН В.2.4-2-2005](#) «Полігони твердих побутових відходів. Основні положення проектування».

- Розробити проєкт рекультивации полігону побутових відходів та отримати експертний висновок.
- Отримати висновок оцінки впливу на довкілля. На етапі оцінки впливу на довкілля обов'язково проводяться громадські слухання, під час яких мешканці/-ки можуть надати зауваження та пропозиції до проєкту.
- Отримати необхідні дозволи для старту будівельних робіт.
- Провести перший етап рекультивации - технічний. На Грибовицькому полігоні цей етап завершився у 2024 році та передбачав наступні роботи:
 - вилікнено полігон — сформовано стабільні схили та купол;
 - тіло полігону накрите спеціальною мембраною, що унеможливує потрапляння опадів всередину, а відтак попереджає подальше утворення фільтрату;
 - змонтовано систему для відведення фільтраційної рідини;
 - організовано збирання біогазу та перетворення його на електроенергію.
- Провести другий етап рекультивации — біологічний. Цей етап передбачає виконання комплексу робіт з відновлення території та мінімізації впливу полігону на довкілля. Під час цього етапу на Грибовицькому полігоні:
 - облаштовано дренажний шар;

- нанесено ґрунтове покриття та проведено озеленення;
- встановлено резервуари;
- модернізовано систему моніторингу підземних вод.

○ Визначити нове функціональне призначення рекультивованому полігону. Наприклад, на території Грибовицького полігону розглядається концепція рекреаційної зони та планується облаштування поля для гольфу.

ФІНАНСУВАННЯ

Роботи з рекультивації полігону втілюються за фінансової підтримки Європейського банку реконструкції та розвитку та Європейського інвестиційного банку.

Загальна вартість проекту складає 26,2 млн євро, з них:

- вартість першої фази (технічна) робіт з рекультивації — 17,8 млн євро;
- вартість другої фази (біологічна) — 8,4 млн євро (з них 1,4 млн євро — місцевий внесок).

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

- Моніторинг якості атмосферного повітря та води. Підрядник щомісячно подає звіт про це комунальному підприємству.

- Дослідження впливу на довкілля таких процесів:
 - ▶ збору та очищення фільтрату;
 - ▶ оброблення осаду, утвореного на очисних спорудах;
 - ▶ очищення технологічних стоків;
 - ▶ збір і механічне очищення дощових та талих стічних вод;
 - ▶ скид змішаних очищених, дощових, талих вод та стічних вод із системи зворотного осмосу в р. Малехівка.

Фото: Львівське комунальне підприємство «Зелене місто»

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

- Полігон закрито згідно європейських стандартів та українських вимог. Відтак, ізольовано негативний вплив накопичених відходів на довкілля.
- Під час процесу рекультивації полігону вдалося досягнути наступних результатів:
 - ▶ очищено 450 000 м³ фільтрату;
 - ▶ переміщено 596 000 м³ сміття;
 - ▶ площа ізоляційних матеріалів — 259 000 м³
 - ▶ довжина труб відведення полігонного газу – 3 051 м;
 - ▶ переміщено 58 тис. м³ забрудненого мулу з озер відстійників фільтрату;
 - ▶ протяжність лотків системи водовідведення — 2 877 м;
 - ▶ протяжність труб системи відведення фільтрату — 1 981 м;
 - ▶ об'єм завезеного ґрунту поверх відходів — 110 000 м³.
- Перетворення рекультивованої території на зелену відпочинкову локацію.

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

- 🕒 Сюжет від «Суспільне. Львів» про другий етап рекультивації.
- 🕒 Матеріал від «Екополітика» про догляд за закритим Грибовицьким полігоном.
- 🕒 Відео від Львівської міської ради про біологічну рекультивацію.

ДОСВІД: РЕКУЛЬТИВАЦІЯ ПОЛІГОНУ №5 У С. ПІДГІРЦІ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Замовником рекультивації полігону №5 виступило ПрАТ «Київспецтранс». Реалізація проекту включала комплекс проєктних, будівельних та інженерних робіт, які тривали з 2017 по 2025 рік. Станом на березень 2026 року рекультивацію завершено.

Відрізняється цей проєкт тим, що роботи з рекультивації в основному відбувалися за рахунок власних коштів. Загальний обсяг фінансування проєкту склав близько 915,8 млн. грн. Основним джерелом був бюджет міста Києва — понад 901 млн. грн. Додатково було залучено кошти з державного бюджету (10 млн. грн) та власні ресурси підприємства (близько 4,4 млн. грн). Найбільша частка витрат пішла на будівельні роботи — 74%.

У межах реалізації проєкту було виконано комплекс робіт із технічної та біологічної рекультивації, облаштування систем очищення та дегазації. Після завершення робіт здійснюється системний моніторинг стану атмосферного повітря, ґрунтів, підземних і поверхневих вод, а також фільтрату та звалищного газу. Це забезпечує контроль екологічних показників і довгострокову безпеку території для громади.

Фото: Київська міська державна адміністрація

ДОСВІД: РЕКУЛЬТИВАЦІЯ ПОЛІГОНУ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ У М. ДЕРГАЧІ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Рекультивация полігону тривала з 2020 по 2022 роки і є частиною масштабного інфраструктурного проєкту з модернізації системи управління відходами. Замовником робіт та балансоутримувачем полігону є комунальне підприємство «Муніципальна компанія поводження з відходами» Харківської міської ради.

Загальний обсяг фінансування проєкту рекультивациі склав 9,9 млн. дол. США і реалізувався за рахунок кредитних коштів Світового банку в рамках програми «Інфраструктурний розвиток муніципалітетів України». У межах цього проєкту на полігоні було впроваджено систему збирання біогазу, що дозволило зменшити викиди метану та частково використовувати його для виробництва електроенергії, яку комунальне підприємство використовує для своїх потреб та продає у загальну мережу «Укренерго». Теплову енергію використовують для власних потреб у зимовий період.

Проєкт завершено благоустроєм території, та біологічною рекультивациєю — посів трави і висадка кущів. До повномасштабної війни комунальне підприємство [інформувало](#) про плани організувати на місці закритого полігону гірськолижний спуск.

Фото: Юрій Суярко

ОЧИСНІ ФІЛЬТРУВАЛЬНІ СПОРУДИ НА ПОЛІГОНІ №5, КИЇВЩИНА

Авторка: Єлизавета Хитрук

- 📍 с. Підгірці, Обухівський район, Київська область
- 🌐 kst.in.ua
- 📱 [@kyivspetstrans](https://www.facebook.com/kyivspetstrans)
- ☎️ +38 044 400 1011
- 🏠 Приватне акціонерне товариство «Київспецтранс»
- 📅 1998

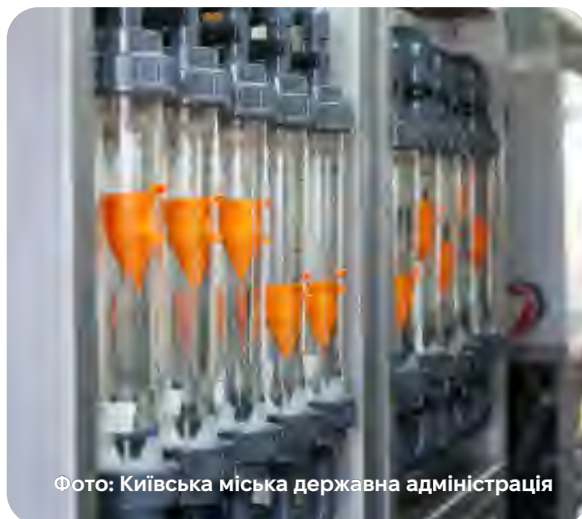

Фото: Київська міська державна адміністрація

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

На полігоні побутових відходів №5, площею 65,21 га, функціонують очисні фільтрувальні споруди німецької компанії ROCHEM за технологією зворотного осмосу.

Через систему каналізаційно-насосних станцій фільтрат з полігону потрапляє у резервуари та надалі подається на очисні споруди. Спочатку регулюється рівень pH (кисотно-лужний баланс рідини), щоб забезпечити ефективну роботу мембранних фільтрів, через які надалі проходить фільтрат. В результаті утворюється очищена технічна вода (пермеат) та концентрат. Пермеат використовують за потреби як технічну воду або скидають у найближчий водний об'єкт. Концентрат зберігається в спеціальних озерах-відстійниках.

Для ремонтних робіт та обслуговування станції, ПрАТ «Київспецтранс» залучає підрядні організації, зокрема компанію Ecosoft. Станом на 2026 рік, на очисних фільтрувальних спорудах обробляється близько 600 м³/добу фільтрату, а загальна проектна потужність системи складає 950 м³/добу.

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

Об'єкт створений з метою запобігання потраплянню токсичного фільтрату, який утворюється внаслідок експлуатації полігону побутових відходів, у навколишнє природне середовище, зокрема ґрунт, підземні та поверхневі води.

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ

- Оцінити спроможність реалізації проєкту. Цей крок передбачає передпроектне дослідження, тобто обстеження полігону побутових відходів, проведення лабораторного аналізу складу фільтрату, аналіз обсягів утворення фільтрату, аналіз стану ґрунту, поверхневих та підземних вод.
- Провести аналіз технічних рішень. Наприклад, техніко-економічне обґрунтування чи техніко-економічний розрахунок, які зазвичай використовуються як один з інструментів для органів місцевого самоврядування при прийнятті рішень.
- Затвердити рішення про реалізацію проєкту зі встановлення очисних фільтрувальних споруд, визначити відповідальних осіб за реалізацію проєкту, визначити джерела фінансування, провести публічну закупівлю, передбачити можливість включення проєкту в екологічні програми громади, стратегії тощо.
- Розробити та узгодити технічне завдання на проєктування між замовником та виконавцем робіт. Далі цей крок передбачає розроблення проєктної документації згідно вимог ДБН А.2.2-3:2014 «Склад та зміст проєктної документації на будівництво». Також пройти процедуру оцінки впливу на довкілля (ОВД) планованої діяльності та отримати висновок.
- Отримати необхідні дозвільні документи. Для початку будівництва необхідно мати: підтвердження права користування земельною ділянкою, містобудівні умови та обмеження, висновок з ОВД, дозвіл на спеціальне водокористування та проєкт гранично допустимого скиду (за потреби, якщо очищена вода скидається у природний об'єкт), дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря (на об'єкт видалення/захоронення відходів).
- Пройти експертизу проєктно-кошторисної документації та отримати висновок.
- Зареєструвати проєктну документацію через портал Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва.
- Отримати дозвіл на виконання будівельних робіт через електронний портал Дія.
- Розпочати будівництво та встановлення очисних фільтрувальних споруд відповідно до розробленого проєкту.

- Призначити необхідний персонал для роботи на очисних фільтрувальних спорудах.
- Організувати пусконаладжувальні процеси — тестовий період експлуатації системи очищення фільтрату та контроль якості пермеату, виявлення невідповідностей та їх коригування.
- Отримати сертифікат про прийняття об'єкта в експлуатацію через електронний портал Дія.
- Здійснювати постійний моніторинг функціонування очисних фільтрувальних споруд.

ФІНАНСУВАННЯ

- Вартість обладнання та його встановлення — 17 млн грн⁸.
- Станом на 2018 рік обсяг видатків на забезпечення роботи очисних фільтрувальних споруд на полігоні побутових відходів №5 в с. Підгірці складав 15 млн 750 тис. грн на рік.
- Станом на 2018 рік розрахункова вартість переробки 1 м³ фільтрату — 150 000 грн.

Фото: Київська міська державна адміністрація

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

- Здійснюється післяпроектний моніторинг планованої діяльності «Реконструкція та технічне переоснащення полігону твердих побутових відходів № 5 у с. Підгірці Обухівського району Київської області. Рекультивація ділянки №1». У цьому [звіті](#) відстежуються кількісні та якісні показники фільтрату й пермеату, стан ґрунтів, поверхневих та підземних вод.
- Дані щодо кількості утвореного та обробленого фільтрату, використаних хімічних речовин, спожитої електроенергії та інше. Ці дані відслідковуються щоденно в режимі онлайн.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

- Об'єм очищеного фільтрату у 2025 році становив 109 380 м³. Загалом за період 2021–2025 років — 523 290 м³.

8 Згідно інформації на сайті Київської міської державної адміністрації

- Об'єм скинутих очищених стічних вод (пермеату) у 2025 році становив 58 240 м³. За період 2021–2025 років — 283 100 м³.
- Кількість працевлаштованих: щоденно на зміні працює 3 працівника/-ці.

БІЛЬШЕ ПРО KEYC

🕒 [Стаття](#) від «Вечірній Київ».

🕒 [Презентація](#) від ПрАТ «Київспецтранс».

ДОСВІД: ОЧИСНІ ФІЛЬТРУВАЛЬНІ СПОРУДИ В ЛУЦЬКІЙ ГРОМАДІ

З 2024 року на полігоні побутових відходів у с. Брище (Луцький район), який обслуговує Луцьке спеціальне комунальне автотранспортне підприємство (ЛСКАП) «Луцькспецкомунтранс», встановлені очисні фільтрувальні споруди проектною потужністю 50 м³/добу. Ці споруди працюють за технологією зворотного осмосу. Проєкт фінансувався за підтримки адміністрації краю Ліппе (Німеччина) та місцевого бюджету Луцької міської територіальної громади. Вартість проєкту складає 380 000 євро, з яких 250 000 євро — це фінансування Німеччини, а решта 130 000 євро — бюджет громади.

Інсайт від представника ЛСКАП «Луцькспецкомунтранс»:

Залучення міжнародного фінансування дозволяє громадам перейти від фрагментарних рішень до системного управління у сфері охорони довкілля.

Ключова перевага такої співпраці полягає не лише у доступі до значних фінансових ресурсів, які складно залучити на місцевому рівні, а й у впровадженні високих міжнародних стандартів. Як правило, фінансування спрямовується на застосування найкращих доступних технологій. У результаті громада отримує не точкові або тимчасові рішення, а ефективні інженерні системи – наприклад, сучасне обладнання, яке здатне очищувати фільтрат до рівня технічної води.

Співпрацю з міжнародними фінансовими інституціями доцільно розглядати не лише як джерело фінансування, а як інструмент довгострокової модернізації сфери управління відходами, що, зокрема, підвищує інвестиційну привабливість громади та дає змогу швидше адаптуватися до вимог Європейського Союзу.

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

 [Сюжет](#) від «Суспільне. Луцьк».

ДОСВІД: ОЧИСНІ ФІЛЬТРУВАЛЬНІ СПОРУДИ У ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ГРОМАДІ

З 2025 року на Хмельницькому полігоні побутових відходів, який обслуговує Хмельницьке комунальне підприємство (ХКП) «Спецкомунтранс», встановлено очисні фільтрувальні споруди проектною потужністю 200 м³/добу. Роботи з будівництва та встановлення виконував консорціум компаній «Arionex LT» (Литва) та «Rotreat Abwasserreinigung» GmbH (Австрія), який наразі відповідає за сервісне обслуговування.

Проект фінансується за кредитні кошти Європейського банку реконструкції та розвитку та гранту від Інвестиційної платформи сусідства ЄС. Вартість установки з очищення фільтрату становить 779 000 євро. Загальна вартість проекту — 2,4 млн євро.

Інсайт від Івана Підопригори, заступника директора ХКП «Спецкомунтранс»:

Будівництво станції очищення фільтрату на основі зворотного осмосу — це не просто інфраструктурний проєкт, а система рішень, які мають бути визначені ще до початку закупівлі.

Ефективність такої станції напряму залежить від того, наскільки точно на етапі планування відповіли на ключові питання: який фактичний обсяг фільтрату потрібно очищувати (з урахуванням сезонних піків опадів), якою має бути продуктивність обладнання, куди буде відводитися пермеат та як управляти концентратом. Не менш критичною є достатня ємність резервуарів для накопичення фільтрату, щоб уникнути переповнення у періоди інтенсивних опадів.

Недооцінка хоча б одного з цих параметрів призводить не лише до технічних збоїв, а й до екологічних ризиків та додаткових витрат у майбутньому. Тому головний акцент має бути не на виборі технології як такої, а на точності початкового проєктування системи в цілому.

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

 [Ролик](#) на YouTube-каналі офісу реалізації проєкту «Розумне Довкілля. Хмельницький».

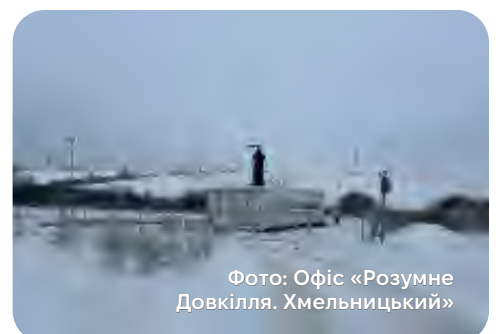

Фото: Офіс «Розумне Довкілля. Хмельницький»

СИСТЕМА ДЕГАЗАЦІЇ НА ПОЛІГОНІ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ, М. БІЛА ЦЕРКВА

Авторка: Євгенія Смолієнко

- 📍 вул. Сухоярська, 10-Б
- 🌐 katp1028.com.ua
- 📱 [@profile.php?id=100063967734597](https://profile.php?id=100063967734597)
- ☎️ +38 050 388 20 01
- 🏠 Приватне акціонерне товариство «КАТП-1028»
- 📅 2019

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

Білоцерківська електростанція на біогазі розташована у місті Біла Церква на території полігону побутових відходів. Станція офіційно була презентована та введена в експлуатацію у 2019 році. Загальна площа полігону складає 18,2202 га. Потужність станції — 845 кВт.

За допомогою системи дегазації з полігону побутових відходів відкачується «звалищний» газ, основу якого складає метан. В результаті спалювання метану виробляється електрична енергія. Цей процес дегазації допомагає мінімізувати ризики виникнення пожеж на полігоні.

Збирання біогазу здійснюється за допомогою свердловин, які розміщуються по тілу полігону побутових відходів та системи збору поверхневих газів. Наразі на Білоцерківському полігоні влаштовано 20 свердловин глибиною від 6 до 12 метрів. Від кожної свердловини йде трубопровід до газозбірного пункту. Від газозбірних пунктів за допомогою трубопроводів біогаз транспортується до електрогенераторної установки. Газ спалюється в двигуні, який обертає електричний генератор. Утворена електроенергія передається в мережу за допомогою трансформаторної підстанції.

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

Влаштування системи дегазації на полігоні побутових відходів допомагає вирішити декілька екологічних проблем, зокрема зниження кількості викидів парникових газів, скорочення випадків виникнення пожеж та зменшення неприємного запаху.

Варто додати також і про виконання вимог діючого законодавства, зокрема наказу Міністерства з питань житлово-комунального господарства України від 01.12.2010 № 435 «Про затвердження правил експлуатації полігонів побутових відходів», оскільки організація такої системи на полігонах є обов'язковою.

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ

- Для початку громада має провести аналіз можливості реалізації проєкту: дослідити поточний стан полігону побутових відходів, наприклад, обсяги накопичених відходів, термін експлуатації об'єкту, наявність біогазу тощо.
- За потреби розробити техніко-економічне обґрунтування (ТЕО):
 - дослідити процеси газоутворення на полігоні;
 - провести екологічні та геологічні дослідження;
 - розрахувати капітальні та експлуатаційні витрати;
 - визначити моделі реалізації проєкту (власними силами громади, державно-приватне партнерство, інвестиційний договір).
- За результатами проведених досліджень та розробленого ТЕО визначитись з оптимальною моделлю реалізації проєкту. Зазвичай цей проєкт є досить дороговартісним і саме тому більшість громад залучає інвестора та укладає інвестиційний договір або договір публічно-приватного партнерства.
- У випадку, якщо громада приймає рішення впроваджувати проєкт власними силами необхідно передбачити фінансування у місцевому бюджеті або розглянути можливість залучення грантових чи кредитних коштів.
- У випадку, якщо громада вирішила залучати інвестора, потрібно оголосити інвестиційний конкурс: створити конкурсну комісію, розробити положення про конкурс чи [конкурсну документацію](#), визначити необхідні технічні та кваліфікаційні вимоги.
- Рішенням сесії міської ради чи [рішенням](#) виконавчого комітету оголосити інвестиційний конкурс щодо облаштування системи дегазації на полігоні побутових відходів.
- Провести конкурс: отримати пропозиції від учасників, оцінити та визначити переможця.

- За результатами проведеного конкурсу прийняти рішення про визначення переможця та укласти з ним інвестиційний [договір](#).
- Розробити проєктно-кошторисну документацію, провести процедуру оцінки впливу на довкілля (ОВД) та пройти експертизу проєкту. У випадку, якщо влаштуванням системи дегазації займається інвестор — ці обов'язки покладаються на нього.
- Якщо громада впроваджує проєкт власними силами — провести публічні закупівлі з визначення виконавця робіт з влаштування системи дегазації.
- Влаштувати систему дегазації відповідно до [графіку](#): буріння газових свердловин, монтаж газозбірної мережі, встановлення когенераційної станції, підключення станції до електромережі.
- Надати інвестору рішенням сесії міської ради право тимчасового користування земельною ділянкою для встановлення когенераційної станції.
- Ввести об'єкт в експлуатацію.

ФІНАНСУВАННЯ

Проєкт у Білій Церкві реалізовано за рахунок інвестицій приватного інвестора без фінансової участі територіальної громади. Інформація щодо загального обсягу інвестицій є внутрішньою фінансовою інформацією інвестора та не передавалася ні КАТП-1028, ні Білоцерківській міській раді.

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

- Основний ефект біогазової станції — скорочення викидів парникових газів, який визначають отримуючи показники: зібраного біогазу, концентрації метану, еквіваленту скорочення CO₂.
- Оцінка впливу роботи біогазової станції на навколишнє природне середовище. Наприклад, [інформація](#) про вплив на навколишнє природне середовище, спричинений виробництвом електричної енергії за січень 2026 року.
- Зазвичай для органу місцевого самоврядування суттєвим індикатором є зменшення скарг населення на неприємні запахи та аналіз загорянь на полігоні до та після встановлення станції.
- Як правило, інвестор надає інформацію щодо виробленої електроенергії та отриманих доходів від її продажу.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

- Загальний обсяг виробленої та відпущеної у мережу електроенергії за 2025 рік склав 1 925,086 МВт/год.

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

- 📄 [Стаття](#) про проведення конкурсу щодо видобутку біогазу у Білій Церкві від інформаційного агентства «Україна комунальна».

ДОСВІД: БІОГАЗОВА ЕЛЕКТРОСТАНЦІЯ В РІВНОМУ

Біогазова електростанція розміщена на території полігону побутових відходів, що перебуває в управлінні комунального автотранспортного підприємства 1728 міста Рівне.

Електростанція введена в експлуатацію у 2017 році, проте роботи з її встановлення, буріння свердловин та прокладання мереж були розпочаті ще у 2016 році. За інформацією, що міститься на [сайті](#) Energo.ua, потужність станції складає 0,66 МВт.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Мастеренерго Інвест» відповідно до [рішення](#) Рівненської міської ради отримало в оренду земельну ділянку для розміщення та експлуатації основних, підсобних і допоміжних будівель та споруд технічної інфраструктури. Відтак ТОВ «Мастеренерго Інвест» є саме тією компанією, яка обслуговує систему дегазації на Рівненському полігоні побутових відходів.

З метою подальшої реалізації проекту з викачування біогазу з тіла полігону та зменшення викидів парникових газів, між КАТП 1728 та ТОВ «Мастеренерго Інвест» було укладено договір про співпрацю, яким визначено права та обов'язки сторін щодо реалізації проекту, а також розподіл функцій між ними, порядок будівництва, технічної експлуатації обладнання та забезпечення екологічної безпеки під час функціонування системи дегазації полігону.

«Якість майбутньої співпраці безпосередньо залежить від того, наскільки чітко та професійно сформульовані умови договору».

Алла Гурина

юрисконсультка комунального автотранспортного підприємства 1728

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

- 🕒 [Стаття](#) про початок робіт з влаштування системи дегазації від Рівненського інформаційного порталу «ОГО».
- 🕒 [Стаття](#) про вироблення електроенергії з біогазу у Рівному від інтернет-видання Еспресо Захід.

ДОСВІД: БІОГАЗОВА ЕЛЕКТРОСТАНЦІЯ В ХМЕЛЬНИЦЬКОМУ

Біогазова електростанція розміщена в місті Хмельницькому на території полігону побутових відходів, що перебуває в управлінні Хмельницького комунального підприємства «Спецкомунтранс».

У 2016 році було проведено аудит на визначення об'ємів газу на полігоні, після чого оголошено [конкурс](#) на визначення інвестора для будівництва станції з дегазації та виробництва електроенергії.

Переможцем конкурсу став один із виробників електричної енергії, який у 2017 році встановив установку для відкачування та спалювання «звалищного» газу. За умовами укладеного договору компанія-інвестор за рахунок власних коштів виконала комплекс робіт з дегазації полігону побутових відходів та сплачує комунальному підприємству 13% від отриманого доходу з продажу електроенергії, виробленої внаслідок спалювання біогазу.

Станом на 01 січня 2026 року пробурено більше 100 свердловин глибиною до 12 метрів кожна. Газ надходить на гребінку через трубопроводи, відокремлюється волога і далі компресором газ подається до двигуна внутрішнього згоряння, що приводить в дію синхронний генератор. В середньому за 1 годину генератор виробляє 400 кВт/год електричної енергії, спалюючи при цьому 300 м³ метану. Загалом за 2025 рік було видобуто та спалено 2 131 632 м³ біогазу.

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

- 🕒 [Стаття](#) про відкриття біогазової станції від сайту «Є».
- 🕒 [Стаття](#) про те як на Хмельницькому полігоні борються з пожежами від телерадіокомпанії «Громадське радіо».

СМІТТЄПЕРЕВАНТАЖУВАЛЬНА СТАНЦІЯ, С. МАЛЕХІВ, ЛЬВІВСЬКА ГРОМАДА

Авторка: Єлизавета Хитрук

- 📍 вул. Вокзальна, 4
- 🌐 ecowaywm.com.ua
- 📱 [@ecowaywm](https://www.facebook.com/ecowaywm)
- 🏠 ТОВ «Ековей Вейст Менеджмент»
- 📅 2019

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

У Львівській міській територіальній громаді застосовується двоетапна система управління відходами з використанням перевантаження. Одна з таких сміттєперевантажувальних станцій розташована у с. Малехів, яку експлуатує компанія «Ековей Вейст Менеджмент». Площа території становить 0,03 га: на станції відходи не накопичують та не зберігають.

Перевантажувальна станція — це об'єкт оброблення відходів, де їх вивантажують, ущільнюють та перевантажують у спеціалізовану техніку з причепами для подальшого вивезення на полігони побутових відходів.

Наявність станції ефективно впливає на діяльність самого підприємства, оскільки полігони побутових відходів розташовані понад 50 км за межами громади.

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

Сміттєперевантажувальна станція є проміжним об'єктом у системі управління відходами. За відсутності об'єктів видалення побутових відходів поблизу, станція дає можливість економити час, знизити витрати та оптимізувати логістику роботи з вивезення змішаних побутових відходів у громаді.

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ

- Визначити плановану потужність перевантажувальної станції, тобто об'єми утворення відходів, які будуть вивантажуватися на станції перед видаленням.

- Визначити місце для розташування сміттєперевантажувальної станції, яка відповідатиме санітарним нормам і правилам, зокрема розміру санітарно-захисної зони.
- Встановити вид цільового призначення земельної ділянки відповідно до вимог законодавства.
- Забезпечити інфраструктуру об'єкта, що включає: тверде бетонне покриття, зону розвантаження відходів, спецтехніку (об'єм завантаження 60-90 м³), радіометричний контроль, зону дезінфекції, ваговий комплекс, контрольно-пропускний пункт.
- Забезпечити охорону об'єкта: встановити відеоспостереження та огороження по периметру.
- Забезпечити необхідний персонал та визначити його функції та обов'язки.

ФІНАНСУВАННЯ

Функціонування перевантажувальної станції не включено в тариф і її діяльність забезпечується за власні кошти підприємства. Наразі у громаді діє тариф, що встановлений у 2017 році, проте скоригований у 2024 році у зв'язку зі зростанням мінімальної ставки заробітної плати та вартості пального.

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

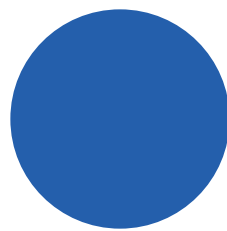
Ведеться журнал обліку до вивантаження відходів та після перевантаження.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

- Потужність перевантажувальної станції — 200 тонн на добу.
- Кількість працевлаштованих осіб – 3.

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

📺 YouTube-канал ТОВ «Ековей Вейст Менеджмент».

ОСВІТНІ ПРАКТИКИ

Одне з повноважень органів місцевого самоврядування відповідно до Закону України «Про управління відходами» — це надання інформації, проведення роз'яснювальної та просвітницької роботи серед населення щодо управління відходами.

Паралельно зі створенням інфраструктури потрібно якісно та постійно працювати з мешканцями/-ками. Навчання — це один з найважливіших компонентів змін.

Майже всі практики, що були описані вище, передбачають проведення комунікаційних кампаній та просвітницької роботи. Цими етапами не варто нехтувати.

У цьому блоці ви познайомитесь з практиками, які реалізовані для системної роботи з різноманітною аудиторією.

НАВЧАЛЬНИЙ ЦЕНТР ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ «ГУФІ-ЦЕНТР», М. ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ

Авторка: Світлана Каритун

- 📍 вул. Марка Кропивницького, 6А
- 🌐 guficenter.com
- 📷 [@guficenter](https://www.instagram.com/guficenter)
- ☎️ +38 067 359 00 34
- 🏠 Офіс «Розумне Довкілля. Хмельницький»
(Хмельницьке комунальне підприємство
«Спецкомунтранс»)
- 📅 2021

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

Гуфі-центр — це інтерактивний простір для дітей та дорослих, де в цікавому форматі можна дізнатися більше про управління відходами. Працює у форматі групових турів за попереднім записом та індивідуального відвідування без запису. Для охочих відвідувачів/-ок доступний аудіогід українською та англійською мовами.

Гуфі-центр — це 5 тематичних залів: медійний, смітєвого жаху, правильного управління відходами, смітєпереробного комплексу та компостувальня. Наповнення центру та тури базуються на ієрархії управління відходами.

Періодично гіді/-еси Гуфі-центру організовують тематичні воркшопи, майстер-класи та лекції, створюють навчальні матеріали (відеоролики) та контент на сторінках у соціальних мережах.

Вхід у центр безоплатний для всіх охочих. Основна аудиторія — школярі/-ки громади. Працює Гуфі-центр з понеділка по п'ятницю з 9:00 по 18:00 та в суботу з 11:00 по 16:30.

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

Низький рівень освіченості в сфері управління відходами. Завдяки візитам в Гуфі-центр мешканці/-ки можуть змінити свої звички та більш свідомо управляти відходами.

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ

- ☐ Призначити команду чи групу осіб, яка буде займатися створенням навчального простору. Наприклад, проєктний/-а менеджер/-ка, контент менеджер/-ка, юрисконсульт/-ка.
- ☐ Вибрати місце для організації простору. Важливо, щоб це було прохідне місце, аби більше мешканців/-ок знали про місцезнаходження навчального центру. Площа Гуфі-центру — 186 м². Якщо приміщення знаходиться у комунальній власності, то [рішенням](#) виконавчого комітету місцевої ради його необхідно передати на баланс підприємства чи установи, що буде утримувати та розвивати простір.
- ☐ Прописати концепцію навчального простору, наприклад, яку місію буде виконувати, зонування, наповненню простору. Ця концепція буде необхідна для створення дизайн-проєкту простору та наповнення простору загалом.
- ☐ Якщо простір потребує ремонту, необхідно прописати технічне завдання для підрядної компанії. За необхідності оголосити публічні закупівлі для розроблення проєктно-кошторисної документації та виконання ремонтних робіт.
- ☐ Передбачити окрему кімнату/офіс для працівників/-ць, а також гардеробну кімнату.
- ☐ За потреби організувати відеонагляд та охорону приміщення.
- ☐ Прописати технічне завдання для створення стендів та експонатів. За необхідності підготувати документацію для проведення публічної закупівлі на вибір підрядної компанії, що допоможе розробити необхідне наповнення центру.
- ☐ Попіклуватися про адаптацію простору для людей з інвалідністю: пандус, гусеничний підйомник, кнопка виклику працівника/-ці, субтитри у відео, шрифт Брайля на стендах та експонатах тощо.
- ☐ По завершенню ремонту встановити стенди, експонати, меблі та необхідну техніку (музичні колонки, проєктор тощо).
- ☐ Створити необхідну документацію та форми звітності для функціонування простору: [положення](#) про навчальний центр, [посадові інструкції](#), форму для обліку відвідувачів/-ок, форми для планування турів, конспект проведення туру, [правила](#) для відвідувачів/-ок, мапу простору, таблички з QR-кодами для відгуків.

- Працевлаштувати працівників/-ць та провести навчання.
- Створити сайт навчального центру та сторінки в соціальних мереж.
- Виготовити необхідну поліграфічну та рекламну продукцію: листівки, інформаційні таблички, сувеніри для відвідувачів/-ок, форму для гідів/-ес.
- Організувати публічне відкриття простору з залученням місцевих медіа.

ФІНАНСУВАННЯ

Загальна вартість створення Гуфі-центру станом на 2021 рік становила орієнтовно 3 млн 500 тис. грн. Джерел фінансування було кілька:

Джерело	Сума	Призначення
Екологічний фонд Хмельницької міської ради	1 млн 300 тис. грн	Розроблення проектно-кошторисної документації, капітальний ремонт приміщення, закупівля пандуса зовнішнього, гусеничного підйомника для переміщення осіб на кріслах колісних.
Екологічний фонд Хмельницької обласної ради	1 млн 700 тис. грн	Створення та встановлення інтерактивних стендів та експонатів.
ХКП «Спецкомунтранс»	500 000 грн	Закупівля необхідної техніки (наприклад, музичні колонки, ноутбуки, мобільний телефон), створення рекламної продукції тощо.

Фото: Офіс «Розумне Довкілля. Хмельницький»

Вартість утримання простору на рік складає орієнтовно 800 000 грн. В суму входять: оплата комунальних послуг, виплата заробітної плати працівникам/-цям, ремонт експонатів, створення сувенірної продукції тощо

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

- Ведеться облік відвідувачів/-ок центру з розподілом на груповий чи індивідуальний візит.
- [Миттєві опитування](#) відвідувачів/-ок через онлайн опитувальник (QR коди розміщені в різних залах).
- Проводиться опитування відвідувачів/-ок [після відвідування](#) центру (орієнтовно через декілька місяців), щоб визначити, чи вплинув візит на спосіб життя відвідувачів/-ок, чи з'явилися нові звички та ін.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

- Кількість осіб, які відвідали Гуфі-центр та дізналися більше про раціональне управління відходами — 33 335 за період вересень 2021 — грудень 2025 року.
- Кількість працевлаштованих: 2 гіді/-еси, 1 технічний персонал.

Фото: Офіс «Розумне Довкілля. Хмельницький»

Фото: Офіс «Розумне Довкілля. Хмельницький»

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

- [Сюжет](#) від «Суспільне. Хмельницький».
- [Топ-5 фактів](#) про Гуфі-центр від сайту Є.
- [Youtube канал](#) Гуфі-центру.

РОЗСАДНИК — ПРОСТІР ЕКОПРОСВІТНИЦТВА ТА ПРИРОДОТЕРАПІЇ, М. ЛЬВІВ

Авторка: Наталія Гаєцька

📍 вул. Мушака 58

🌐 rozsadnyk.lviv.ua

📷 [@rozsadnyk](https://www.instagram.com/rozsadnyk)

☎️ +380 63 329 59 35

🏠 Громадська організація «Плато»,
Львівська міська громадська
організація «Екотерра»

📅 2021

Фото: ГО «Плато»

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

Розсадник — це простір екопросвітництва та природотерапії площею 1,3 гектари, що у 2021 році розпочав свою роботу у форматі громадського саду-городу. Простір розташований на території міського парку «Залізна вода» на місці колишнього міського квіткового господарства.

Основна територія Розсадника — це зелена зона під відкритим небом із грядками різного формату й призначення та місцями для проведення подій (дерев'яна сцена) і відпочинку (вуличні меблі). З 2025 року також функціонує невеликий закритий простір «будиночок садівника», який облаштований пічкою, що дозволяє проводити події та зустрічі і в холодну пору року.

Напрями діяльності Розсадника — це екопросвітництво та природотерапія, й обидва спрямовані на привернення уваги містян/-ок на стан довкілля й на те, що самі міські мешканці/-ки можуть робити для розбудови добрих відносин з природою.

Ініціатори/-ки використовують велике різноманіття форматів для проведення подій. Просвітницькі та терапевтичні формати адаптовані під різні аудиторії та вікові категорії — для дорослих, дітей, підлітків, сімей, літніх людей, жінок, ВПО і т.д. Частина подій присвячена практичним роботам з вирощування городуни та догляду за рослинами. Розроблено три варіанти соло екскурсій. Крім того, відвідувачі/-ки можуть на безоплатній основі запропонувати проведення своєї власної події.

Простір огорожений, але залишається відкритим увесь день, вхід вільний. Розсадник працює за графіком: березень-квітень з 8:00 по 18:00, травень-сер-

пень з 8:00 по 20:30, вересень-жовтень з 8:00 по 18:00, листопад-лютий з 8:00 по 16:00

Простір розвивається завдяки співпраці різних зацікавлених сторін, зокрема за підтримки Управління екології та природних ресурсів Львівської міської ради та дочірнього підприємства «Парк “Високий Замок”» Львівського комунального підприємства «Зелений Львів», а також небайдужих мешканців/-ок, громадських організацій, локальних та міждержавних донорів, свідомого бізнесу.

ЯКУ ПРОБЛЕМУ ВИРІШУЄ

Простір Розсадник намагається створити середовище, де через взаємодію з природою, спільнотою та практики повторного використання люди можуть відновлювати зв'язок із собою, іншими й містом. Також простір має на меті створення спільноти небайдужих мешканців/-ок, які можуть у просторі отримати необхідні знання та навички точкових рішень для протидії зміні клімату у урбанізованому середовищі.

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ

«Щоб створити сад-город, потрібна впершу чергу спільнота людей».

Микола Рябика,
співкоординатор простору «Розсадник»,
виконавчий директор ГО «Плато»

- ☐ Сформувати спільноту однодумців, які поділятимуть спільні цінності й будуть реалізувати цей напрямок на практиці. Органу місцевого самоврядування важливо підтримувати низові ініціативи, навколо яких гуртуються мешканці/-ки. У випадку Розсадника ініціатива була зі самого початку підтримана на рівні Львівської міської ради, наразі співпраця продовжується у форматі проведення спільних заходів та здійснення сезонних доглядових робіт балансоутримувачем.
- ☐ Пілотувати ініціативу в межах окремих мікропроектів, подій, ініціатив з озеленення чи компостування біовідходів.
- ☐ Знайти відповідні ділянку для такого простору. Важливо врахувати особливості ґрунту та мікроклімату, доступність для людей, наявність джерела води для поливу, чи потенціалу для створення водозбору.

Також врахувати можливість ремонту чи будівництва приміщення для зустрічей в дощ та холодну пору року.

- Дослідити стан ґрунту, засміченості, які рослини вже ростуть на ділянці та як вони визначають простір. Запланувати роботи з розчищення, вивезення відходів, можливо, в процесі виникне потреба в завезенні ґрунту чи компосту.
- Закласти базові споруди: грядки, компостери, садові меблі, враховуючи довговічність матеріалів, можливість легко їх ремонтувати та наскільки коштовна та чи інша технологія. У Розсаднику рамки грядок зробили з модрина у 2021 році, й вони досі в гарному стані. Також важливо мати захищене місце для зберігання обладнання: тачок, інструменту, меблів, лійок тощо.
- Визначити людей, які будуть займатися розвитком простору, спільноти та волонтерства. У Розсаднику простором опікується ядро волонтерів/-ок.
- Створити сторінки простору в соціальних мережах, канали в месенджерах та сайт.
- Потенційний розвиток простору може бути підсилений, якщо на місцевому рівні будуть розроблені програми з розвитку міських проєктів з садівництва чи/та городництва.

«Очі бояться, а руки роблять. Часто ти формуєш в голові ідеальне уявлення, а потім воно відбувається абсолютно не так, і тоді включається імпровізація. Має бути здоровий баланс між якісним підходом до планування та форматом імпровізації».

Анжеліка Зозуля,
співкоординаторка простору «Розсадник», голова правління ГО «Плато»

ФІНАНСУВАННЯ

За 5 років на забезпечення діяльності та розвитку Розсадника було залучено 6,5 млн грн. В цю суму входять витрати на обладнання, облаштування простору, організацію подій. Переважно це грантові кошти, цільові закупівлі від благодійників/-ць, а також невелика частина — благодійні внески (біля 0,3%).

Наразі простір не має сталого фінансування, а відтак утримання простору щосезону залежить від різних чинників. Частина потреб закривається завдяки волонтерам/-кам та підтримки органу місцевого самоврядування. Наприклад, організація придбала 40 тонн компосту для потреб простору за грантові кошти, а ще частину — 20 тонн — отримали безкоштовно від Львівського комунального підприємства «Зелене місто».

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ВПЛИВ

- Ведеться підрахунок кількості відвідувачів/-ок подій.
- Збирається зворотній зв'язок від відвідувачів/-ок простору. Деякі [відгуки](#) про простір можна побачити на сайті Розсадника.
- Через масштабування схожих проєктів в Україні: до команди проєкту регулярно надходять запити на консультування зі створення подібних проєктів.
- Шляхом налагодження сталих партнерств та проведення у просторі подій, ініційованих волонтерами/-ками та відвідувачами/-ками.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

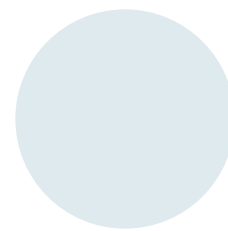
- З початку діяльності Розсадник відвідали 4 700 осіб, які долучилися до організованих заходів.
- Проведено 270 подій.
- Отримано підтримку від понад 30 партнерських організацій.

БІЛЬШЕ ПРО КЕЙС

- 👁 [Стаття](#) про розвиток простору на сайті Розсадника.
- 👁 [Стаття](#) The Ukrainians про Розсадник.
- 👁 [Стаття](#) про «Розсадник» у виданні «Mistosite».
- 👁 [Про городництво](#) у Львові на Youtube каналі «Музей Міста».
- 👁 [Сюжет](#) на Youtube каналі «Expand your knowledge»

КОРИСНІ МАТЕРІАЛИ

Залишаємо матеріали, що можуть бути корисними для територіальних громад на шляху до створення якісної та ефективної системи управління відходами. Матеріали розроблені представниками/-цям та організаціями-членами ГС «Український Альянсу Нуль Відходів».

1. Навчальний [посібник](#) Zero Waste — це масив якісної інформації, що допоможе краще зрозуміти, як працює або має працювати сфера управління відходами, базуючись на підходах Zero Waste. Водночас, перша частина посібника «Матеріали для Zero Waste тренерів» є цінною з точки зору створення навчальних курсів або воркшопів, і як формування навчальної діяльності.
2. [Посібник](#) «Міф про безпечне сміттєспалювання» має на меті допомогти зрозуміти реальний вплив сміттєспалювальних заводів та установок, так званого спалювання «відходів в енергію», спалювання RDF палива у цементних печах та котлах, газифікації, піролізу та інших технологій сміттєспалювання на громади, довкілля та майбутній сталий розвиток нашої держави, а також представити альтернативні рішення, які потребують законодавчої та суспільної підтримки.
3. [Дорожня карта](#) управління відходами для малих громад України. Цей практичний посібник має за мету надати рекомендації щодо того, як в малій громаді налагодити управління біовідходами для зменшення їх кількості та їх негативного впливу на довкілля і жителів.
4. [Посібник](#) «Коло замкнулося: шанс для депозитно-поворотних систем в Україні». Документ допоможе розібратися: як працюють DRS у різних країнах Європи, чому вони демонструють рівень повернення тари понад 90%, які моделі адміністрування та фінансування систем є найефективнішими, які виклики та можливості чекають на Україну на шляху впровадження власної DRS.

5. [Інструмент](#) «Місто Нуль Відходів» — це платформа, на якій зібрані різні практики управління відходами, що реалізуються в Україні. Водночас, завдяки цій платформі територіальні громади можуть ознайомитися з деталями приєднання до європейської програми «Місто Нуль Відходів».
6. [Стаття](#) «Як статус «Місто Нуль Відходів» може покращити життя громади. Пояснюємо переваги європейської відзнаки». У статті знайдете інформацію, що потрібно зробити територіальній громаді, щоб стати частиною програми «Місто Нуль Відходів».
7. [Інструмент оцінки](#) системи управління відходами. Анкета підійде для збору даних, які необхідні для розроблення Місцевого плану управління відходами та може використовуватися усіма охочими громадами.
8. [Інтерактивний інструмент](#) оцінки життєвого циклу відходів, створений на базі графічного редактора Figma. Макет дозволяє візуалізувати поточний шлях окремої фракції відходів та спланувати можливі сценарії покращення системи.

Громадська спілка «Український Альянс Нуль Відходів»

 zerowaste.org.ua

 [@zwau.ukraine](https://www.facebook.com/zwau.ukraine)

 [@zwaukraine](https://www.instagram.com/zwaukraine)

 zwaukraine@zerowaste.org.ua

